

חפתי העינים

פרק ארבעה אבות

מהדורת תשפ"ד

ב. מתני' ארבעה אבות

1. ב: ת"ר ג' אבות נאמרו בשור
2. ב: ג. שן ורגל היכא כתיבי
3. ג. ד: תולדה דבור מאי ניהו
4. ג: תולדות דמבעה
5. ג. ד: מאי מבעה
6. ד: מתקיף לה רב מרי
7. סיכום האבות והתולדות בנויקין
8. ד: אבות דר' אושעיא
9. ד: ה. אבות ר' חייא
10. ה. בשלמא לתנא דידן תנא מנינא וכו'
11. ה. בשלמא לתנא דידן תנא אבות וכו'
12. ה. הפסוקים ד"תחת נתינה"
13. ה. רש"י ד"ה תחת נתינה ישלם כסף
14. ה. אמר רבי אבהו כולן כאבות - טבלה
15. ה. ה: לא הרי השור כהרי המבעה
16. ו. ו: הצד השווה שבהן
17. ו. ז: סוגיא דמיטב
18. ז. ז: רמי ליה אביי לרבא
19. ז. ח: סוגיא בשלו הן שמיין
20. ח. ח: ת"ר מכר לאחד
21. ח: מימרא דרבא
22. ח: מימרא ראשונה של אביי
23. ט: מימרא שניה של אביי
24. ט: דברי רב הונא לענין כסף ומיטב
25. ט: אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע
26. ט: סוגיא דהידור מצוה
27. ט: המשנה "כל שחבתי"
28. ט: י. הברייתא ד"חומר בשור מבבור"
29. י. שקו"ט על הברייתא דחומר בשור

30. י. י: סוגיא דהכשרתי במקצת נזקו

31. י. יא: סוגיא בעלים מטפלין בנבילה

32. יא: הקדמה לסוגיא דשליא

33. יא: שאלות הקדמה לסוגיא דשליא

34. יא: סוגיא דשליא

35. יא: בכור שנטרף/בהמה גסה

36. יא: האחים שחלקו

37. יא: שומר שמסר לשומר

38. יא: יב: עבדים כמקרקעי או כמטלטלי

39. יב: שאלות הקדמה לקדשים קלים

40. יב: הקדמה לסוגיא דקדשים קלים

41. יב: סוגיא דקדשים קלים ממון בעלים

42. יג: המשך סוגיא דקדשים קלים (גופא)

43. יג: סוגיא שלמים שהזיקו

44. יג: סוגיא תודה שהזיקה

45. יג: נכסים שהן של בני ברית

46. יג: יד: סוגיא דחצר השותפין

47. יד: המשך סוגיא חצר השותפין

48. יד: ביאור הברייתא דארבעה כללות

49. יד: טו: מתני' שום כסף - בני ברית

50. טו: והנשים בכלל הנזק

51. טו: טו: סוגיא פלגא דנזקא

52. טו: טז: מתני' חמשה תמין

53. טז: ולא לרבוץ

54. טז: טז: הזאב והארי

55. טז: דברי התורה חיים על מודים

56. טז: אמר שמואל ארי ברה"ר

57. טז: יז: מתני' מה בין תם למועד

להשיג קובץ זה ללא תשלום

יש לפנות בטלפון 053-318-7750

או במייל - s0533187750@gmail.com

לעת עתה יצאו לאור בס"ד על הפרקים:

ארבעה אבות, כיצד הרגל, שור שנגח את הפרה,
הכנס

אלו מציאות, המפקיד, השואל והבית והעליה.

כמו"כ ניתן להשיג חוברות על חומשים: במדבר, דברים.

לעילוי נשמת

ט"ו

אסתר

הרב ר' עקיבא ב"ר שמואל זצ"ל

הרב ר' יצחק ב"ר מאיר זצ"ל

א"מ מרת רות ב"ר צבי יהודה ע"ה

ת.נ.צ.ב.ח

בכניסתו מהו אומר

יהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלקי אבותי שתאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות הן בדיני איסור והיתר הן בדיני ממונות הן בהוראה הן בלימוד שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טהור טמא ולא על טמא טהור ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת, "ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד", "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

בסייעתא דשמיא

ביציאתו מהו אומר

מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר "ואתה אלקים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך".

פסוקי ארבעה אבות נזיקין

קרן שור שנגח אדם (שמות כ"א, ח - ל"ב)

תם: וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וּמָת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבָעַל הַשּׁוֹר נָקִי:
מועד: וְאִם שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל סִלְשִׁים וְהוּעֵד בְּבַעְלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת:
אם־כֹּפֶר יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פָּדִין נִפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר־יוֹשֵׁת עָלָיו:
אֹזֶבֶן יִגַּח אוֹ־בֵת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ:
אם־עֶבֶד יִגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אֹמֶה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לְאֹדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל:

בור (שמות כ"א, ג - ל"ד)

וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי־יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֶּנוּ וְנִפְל־טְמֵה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר:
בָּעַל הַבוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלָיו וְהַמִּת יִהְיֶה־לוֹ:

קרן שור שנגח שור (שמות כ"א, ה - ל"ו)

תם: וְכִי־יִגַּח שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וּמָת וּמָכְרוּ אֶת־הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת־כֶּסְפוֹ וְגַם אֶת־הַמֵּת יַחֲצוּ:
מועד: אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נִגָּח הוּא מִתְמַל שְׁלֹשִׁים וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעָלָיו שְׁלֹשִׁים שְׁלֹשׁ שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמִּת יִהְיֶה־לוֹ:

שן ורגל (שמות כ"ב, ד)

כִּי יִבְעַר אִישׁ שִׁדָּה אוֹ כָּרֶם וְגַל וְשָׁלַח אֶת בְּעִירָהּ שֵׁן וּבָעַר בְּשִׁדָּה אַחֵר מִיֵּטֵב שִׁדָּהוּ וּמִיֵּטֵב כָּרְמוֹ יִשְׁלַם:

אש (שמות כ"ב, ה')

כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנִאָּכַל גִּדִּישׁ אוֹ הֶקְמָה אוֹ הַשִּׁדָּה שְׁלֹשׁ יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה:

אדם שהזיק שור (ויקרא כ"ד, י"ח)

וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ:

בס"ד

פרק ארבעה אבות

בבא קמא דף ב' ע"א ע"ב

מתנ"י ארבעה אבות נזיקין: 1. השור, 2. והבור, 3. והמבעה, 4. וההבער

מדוע הם נקראים "אבות" (רע"ב) _____
ומדוע דוקא מזיקים אלו הם האבות (רש"י) _____
ביאור האבות נזיקין:

1. "שור": נזקי שור נחלקים לשלשה אבות:

א. "קרן" שכוונתו להזיק, ב. "שן" שיש הנאה להזיקה, ג. "רגל" שמזיק בדרך הילוכו.

ולקמן בדף ג' ע"ב פליגי רב ושמואל לאיזה מהם הכוונה ב"שור" דמשנתנו.

שים לב: "שור" אין הכוונה דוקא לשור דה"ה לשאר בעלי חיים שהזיקו, אלא שדבר הכתוב בהווה, פירוש בדבר הרגיל להיות. (משנה לקמן נ"ד):

2. "בור": החופר בור ברשות הרבים, ונפל שמה שור או חמור, והוא הדין שאר בעלי חיים.

3. "מבעה": פליגי רב ושמואל האם זה אדם המזיק או שן.

4. "הבער": היינו שלא שמר על אשו ויצתה והזיקה.

מדוע נקט התנא את האבות לפי סדר זה (רש"י) _____

לא הרי השור כהרי המבעה, איזו קושיא בא התנא לתרץ בזה _____

באר את התירוצי _____

ולא הרי המבעה כהרי השור, איזו קושיא בא לתרץ בזה _____

באר את התירוצי _____

לסיכום, האם יש חומרא ב"שור" שאין ב"מבעה" _____ והאם יש חומרא ב"מבעה" שאין ב"שור" _____

ולכן האם אפשר ללמוד מבעה משור או שור ממבעה _____

מדוע לא נקט התנא "לא הרי השור כהרי הבור" כסדר שהן שנויין בתחילה (שני תירוצים ברש"י)

א. _____

ב. _____

ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים, כהרי האש שאין בו רוח חיים, מי הם "זה וזה" _____

האם "אין בו רוח חיים" היא סיבה לחייב או לפטור _____

ומדוע (שיטה בשם רבינו יהונתן) _____

ולא זה וזה שדרכן לילך ולהזיק, כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק, מי הם "זה וזה" _____

סכם, האם אפשר ללמוד :

אש, משור ומבעה _____ ומדוע _____

בור, משור מבעה ואש _____ ומדוע _____

המשך בבא קמא דף ב' ע"א ע"ב

סיכום "לא הרי" דמשנתנו

	מי החמור/ים	מה היא החומרא	מי הוא הקל	מה היא הקולא שלו	ולכן אם היה כתוב בתורה רק	את מי א"א ללמוד מזה
לא הרי השור כהרי המבעה		יתקאר זלא'		יתקאר זלא'		
ולא הרי המבעה כהרי השור		יתקאר זלא'		יתקאר זלא'		
ולא זה וזה וכו' כהרי האש						
ולא זה וזה וכו' כהרי הבור						

הצד השווה שבהן וכו', שבמי _____
 מה היא החומרא ששוה בכל הנזקין דמשנתנו _____
 לאיזה צורך השמיע לנו התנא את הצד השווה שבהן (רע"ב) _____
 וכשהזיק, חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ, באר מה זה "מיטב הארץ" _____
 האם מכל דבר שמשלם חייב המזיק לתת את הסוג הכי טוב (רש"י) _____
 ומאיזה דבר כן חייב לשלם הסוג הכי טוב (שם) _____

גמ' מדייקת הגמ', מדקתני "אבות", מכלל דאיכא תולדות

מסתפקת הגמ', האם תולדותיהן כיוצא בהן, פירוש, האם יש להם אותם דינים כמו האב, או לאו כיוצא בהן, היות ולגבי שבת מצאנו שתולדותיהן כיוצא בהן, ואילו לגבי טומאות מצאנו שתולדותיהן לאו כיוצא בהן, לכן מסתפקת הגמ' לגבי נזקין.

גבי שבת תנן, אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, ומזה שהתנא קורא להם אבות, מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן, דלא שנא אב חטאת ולא שנא תולדה חטאת, לא שנא אב סקילה ולא שנא תולדה סקילה

באיזה אופן חייב: חטאת (רש"י) _____ סקילה (רש"י) _____

שואלת הגמ', ומאי איכא בין אב לתולדה, פירוש, מהי הנפק"מ להלכה בזה שהם נחלקים לאבות ותולדות

משיבה הגמ', נפקא מינה, דאילו עביד בשוגג, שתי אבות בהדי הדדי (ביחד), מתי הם נחשבים "בהדי הדדי" _____

אי נמי, שתי תולדות של ב' אבות בהדי הדדי, מחייב אפ"ל חדא וחדא, מה הוא חייב _____

ואילו עביד אב ותולדה דידיה, לא מחייב אלא חדא, האם החיוב הוא רק על האב או גם על התולדה (רש"י) _____

מה הנפק"מ אם החיוב הוא על האב או גם על התולדה (תפארת שמואל) _____

שואלת הגמ', ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב, פרש _____

נמצא דלפי דבריו אין נפק"מ לדינא בין אב לתולדה, א"כ אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי לה תולדה

משיבה הגמ', דאכן לפי דבריו אין נפק"מ לדינא, ומה שמלאכה אחת קרויה אב, והאחרת תולדה

הוא משום שהך דהוה במשכן חשיבא, קרי ליה אב, הך דלא הוה במשכן חשיבא, קרי לה תולדה

מה השייכות של שבת למלאכת המשכן (רש"י) _____

המשך בבא קמא דף ב' ע"א ע"ב

סיכום הנפק"מ בין אב לתולדה לענין שבת

האם יש נפק"מ לדינא בין אבות לתולדות	כמה חטאות חייב אם עשה בהעלם אחד		
	שתי אבות או שתי תולדות	אב ותולדה דידה	
			לפי רבנן
			לפי ר' אליעזר

גבי טומאות תנן, אבות הטומאות הן השרץ והשכבת זרע וטמא מת וכו'

מהו "טמא מת" (רש"י) _____ ואיזו טומאה הוי המת עצמו (שם) _____

תולדותיהן לאו כיוצא בהן, דאילו אב, מטמא אדם וכלים, ואילו תולדות, אוכלין ומשקין מטמא, אדם וכלים לא

מטמא, סכס, מה האב מטמא _____ ומה התולדה מטמאה _____

מהיכן לומדים שטמא מת מטמא :

כלים (שם) _____ אדם (שם) _____

הכא לגבי נזקין, מאי, באר שאלת הגמ' _____

מדוע מסתפקת הגמ' בזה (רש"י) _____

ומה פשט רב פפא _____

סיכום ג' הדברים בסוגייתנו שיש בהם אבות ותולדות

	מה נקרא אב	ומה נקרא תולדה	האם תולדותיהן כיוצא בהן או לא	לאיזה ענין יש נפק"מ אם תולדותיהן כיוצא בהן
לגבי שבת				לענין העושה
לגבי טומאות	מקור הטומאה שהנולד לו נעשה ראשון			לענין אלו דברים הוא יכול לטמא
לגבי נזיקין				לענין התשלום

בס"ד

בבא קמא דף ב' ע"ב

ת"ר ג' אבות נאמרו בשור, האם הכוונה לשור דמשנתנו (רשב"א) _____
א. הקרן ב. והשן ג. והרגל
איך השור מוזיק: בקרן (רש"י) _____
בשן (רש"י) _____ ברגל (רש"י) _____
מדוע הגמ' מביאה ברייתא זו כאן (תוס') _____
מבאר הגמ', קרן מנלן, דתנו רבנן, מה שכתוב בתורה "כי יגח", אין נגיחה אלא בקרן
ומנין שנגיחה היא בקרן
שנאמר, "ויעש לו צדקיה בן פנענה קרני ברזל, ויאמר, למה אמר ה', באלה תנגח את ארם וגו'"
ואומר, "בכור שורו הדר לו, וקרני ראם קרניו, בהם עמים ינגח"
סכס, היכן כתוב המזיק "קרן" בתורה _____
ומנין שנגיחה בקרן, א. _____ ב. _____
מקשה הגמ', מאי ואומר, באר הקושיא _____
ומנסה הגמ' לתרץ, וכי תימא שמהפסוק "ויעש לו צדקיה בן פנענה וגו'" א"א ללמוד משום דדברי תורה מדברי קבלה לא
ילפינן, לכן אומר התנא ת"ש "בכור שורו הדר לו", שזה פסוק מדברי תורה
מה הם "דברי קבלה" (רש"י) _____
באר את התירוצ' _____
שאלת רשות: לפי זה מדוע צריכה הברייתא להביא את הפסוק הראשון (תפארת שמואל) _____
דוחה הגמ', והאי (וכי ההוכחה מצדקיה בן כנענה) מילף הוא, הרי גילוי מילתא בעלמא הוא, דנגיחה בקרן הוא
ולכן האם אפשר ללמוד מדברי קבלה _____ ומה א"א ללמוד מדברי קבלה _____
איזה גילוי יש בפסוק "ויעש לו צדקיה וגו'" (רש"י) _____
סכס, לפי ההו"א מדוע א"א ללמוד מ"ויעש לו צדקיה וגו'" שנגיחה בקרן _____
ואיך דחתה הגמ' זאת _____

הקדמה לתירוצ' הגמ' לפי המסקנא

כמה משלם	שנגח שור	ומנלן
שור תם	(רש"י)	(שם)
שור מועד	(שם)	(שם)

המשך בבא קמא דף ב' ע"ב

מסקנת הגמ': **אלא** מדוע צריכה הברייטא להביא את הפסוק השני

דמהו דתימא כי פליג (חילק) רחמנא בין תם למועד, שְׁמָה החלוק בין תם למועד _____
הני מילי בתלושה, איזה דין הייתי אומר שהוא רק בתלושה (רש"י) _____
מדוע הייתי אומר ש"כי יגח" זה בקרן תלושה (שם) _____
איך שייך ששור יגח בקרן תלושה (שם) _____
ומה הסברא לומר שרק בתלושה תם ישלם חצי נזק (שם) _____
אבל במחוברת, אימא כולה מועדת היא, פרש "כולה מועדת" (רש"י) _____
ולפי זה כמה ישלם אפילו בקרן תם (שם) _____
ומה הסברא לומר כן (רש"י ד"ה אבל מחוברת) _____
וכדי שלא תאמר כן, אומר התנא ת"ש "בְּכֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וגו'" האם פסוק זה איירי בדיני שור שהזיק _____
א"כ איך לומדים ממנו שתם משלם חצי נזק גם במחוברת (רש"י) _____
שאלת רשות: לפי תירוץ זה מדוע צריכה הברייטא להביא את הפסוק הראשון (שיטמ"ק בשם מהר"י כץ וע"ע תור"פ ג.) _____
סכם, לפי מסקנת הגמ' מה לומדים מ"נַעַשׂ לוֹ צִדְקָה וגו'" _____
מ"בְּכֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וגו'" _____

מפרשת הגמ', תולדה דקרון מאי היא, 1. נגיפה 2. נשיכה 3. רביצה 4. ובעיטה

תולדות דקרון

ד	ג	ב	א	
				מה היא התולדה
				באר איך הבהמה הזיקה
(רש"י)	(רש"י)		(רש"י)	

מהו האב של "קרן" _____ ובמה תולדותיו דומין לו (רש"י) _____
מקשה הגמ', מאי שנא נגיחה דקרי לה אב, משום דכתיב "כִּי יִגַּח", הרי נגיפה נמי כתובה בתורה, שהרי כתיב "כִּי יִגַּח" _____
לפי קושית הגמ' האם נגיפה צריכה להיות אב או תולדה _____ ומדוע (רש"י) _____
מתרצת הגמ', האי נגיפה, נגיחה היא, איזו נגיפה _____
והאם היא אב או תולדה _____ ואיזו נגיפה היא תולדה _____
ומביאה הגמ' הוכחה מברייטא שנגיפה הכתובה בתורה נגיחה היא _____
דתניא פתח הכתוב בנגיפה, מהו לשון הפסוק בפתיחה (רש"י) _____
וסיים בנגיחה, מהו לשון הפסוק בסיום (שם) _____
לומר לך זו היא נגיפה זו היא נגיחה, האם שניהם עם הקרניים או ששניהם עם הגוף _____
מדוע אי אפשר לומר להיפך (רש"י) _____

סיכום שקו"ט דגמ' לבאר מהי נגיפה

לפי מה שהבינה הגמ' בקושיא	באר "כי יגוף"	לפי"ז האם דחיפה בגוף כתובה בתורה או לא	ולכן האם היא אב או תולדה

המשך בבא קמא דף ב' ע"ב

שואלת הגמ', מאחר שנגיפה הכתובה בתורה היא נגיחה עם הקרניים

א"כ מאי שנא גבי שור שנגח אדם, דכתיב "כי יגח", כתוב את לשון הפסוק (רש"י)

ומאי שנא גבי שור שנגח בהמה, דכתיב "כי יגוף", כתוב את לשון הפסוק (שם)

משיבה הגמ', אדם דאית ליה מזלא, לכן כתיב "כי יגח"

פרש "מזלא" ללישנא קמא ברש"י ללישנא אחרינא

מה המשמעות של "כי יגח" (רש"י)

משא"כ בהמה דלית לה מזלא, לכן כתיב "כי יגוף", מה המשמעות של "כי יגוף" (שם)

ומלתא אגב אורחיה קמ"ל, דמועד לאדם הוי מועד לבהמה, ומועד לבהמה לא הוי מועד לאדם

מי משמיע לנו דין זה (רש"י) ואיך (שם)

ביאור תירוץ הגמ' והדינים היוצאים ממנו

	האם קל או קשה להמיתו	ומדוע	ולכן איזו לשון כתבה בו התורה	כשנגחו שלש פעמים האם הוא מועד גם לשני
אדם				
בהמה				

סכס, האם יש לו דין תם או מועד על הנגיחה האחרונה :

כשנגח : אדם אדם אדם ושור כתוב דין זה בלשון הגמ'

כשנגח : שור שור שור ואדם כתוב דין זה בלשון הגמ'

סיכום דברי רש"י ד"ה ואגב אורחיה קמ"ל

דיני שור שהרג

מה משלם		האם הורגים את השור	
במועד	בתם		
			שור שהרג אדם
			שור שהרג שור

מה לומדים מהפסוקים: "וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי" "וְגַם בְּעַלְיוֹ יוֹמֵת" _____

ומאיפה לומדים ש"וְגַם בְּעַלְיוֹ יוֹמֵת" אין פירושו מיתה ממש _____

כמה הם דמי כופר _____ ולמי משלמים אותו _____

איך שור יכול להיות מועד להמית אדם, והרי דינו להסקל מיד כשנגח בפעם ראשונה _____

המשך בבא קמא דף ב' ע"ב

מקשה הגמ', **נשיכה** שאמרנו שהיא תולדה דקרן, הרי **תולדה דשן היא**, מדוע סברה הגמ' כך _____
 מתרצת הגמ', **לא, מה לא** _____
 שהרי **שן יש הנאה להזיקה, הא** (נשיכה), **אין הנאה להזיקה**, ולכן תולדה של איזה אב היא _____
 מקשה הגמ', **רביצה ובעיטה** שאמרנו שהם תולדות דקרן, הרי **תולדה דרגל היא** _____
 מדוע שרביצה תהיה תולדה דרגל (רש"י) _____
 מתרצת הגמ', **לא** אינם תולדות של רגל, שהרי **רגל הזיקה מצוי**, מדוע הזיקה מצוי (רש"י) _____
הני, אין הזיקן מצוי, מי הם "הני" _____
 ולכן תולדות של איזה אב הם _____

סיכום שקו"ט דגמרא מדוע נשיכה רביצה ובעיטה הם תולדות קרן

מדוע	אלא תולדה של איזה אב הוי	לפי התירוצ' מדוע אין זה תולדה של שן / רגל	מדוע	לפי הבנת הגמ' בקושיא תולדה של איזה אב הוי	
					נשיכה
					רביצה ובעיטה

לאחר שפירשנו מה הם התולדות של קרן, מבארת הגמ' האם עליהם אמר רב פפא "תולדותיהם לאו כיוצא בהן"

אלא תולדותיהן לאו כיוצא בהן דאמר רב פפא אהייא, פירוש על אלו תולדות אמר כן

אילימא אהני, על מי _____

אין לומר כן, **דמאי שנא האב של קרן דמחייב, משום דכוונתו להזיק וממונך ושמירתן עליך**

הני (תולדות קרן) **נמי, כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך**, ולכן האם דינם צריך להיות דומה לקרן _____

אלא תולדה דקרן כקרן

וכי קאמר רב פפא, אשן ורגל, מה אמר רב פפא על שן ורגל _____

סכס, האם תולדות דקרן הם כיוצא בהן או לא _____

ומדוע _____

בבא קמא דף ב' ע"ב ג' ע"א

הפסוק דשן ורגל: "כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֶה או כָּרֶם" פירוש, יוליך בהמותיו בשדה וכרם של חבירו, והבהמה הזיקה באחד משני אופנים: או "וְשָׂלַח אֶת בְּעִירָהּ" דהיינו נזקי רגל, או "וּבְעֵר בְּשָׂדֶה אֲחֵר" דהיינו נזקי שן.

לעיל אמרה הגמ' "וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיוצא בהן, אשן ורגל" מבררת הגמ', שן ורגל היכא כתיבי בתורה, ומביאה הגמ' ברייתא, דתניא "וְשָׂלַח אֶת בְּעִירָהּ" זה הרגל, וכן הוא אומר "מִשְׁלַחִי רֶגֶל הַשּׂוֹר וְהַחֲמוֹר" רואים מזה שלשון שילוח קאי ארגל "וּבְעֵר בְּשָׂדֶה אֲחֵר" זו השן, וכן הוא אומר "כֹּאֶשֶׁר יִבְעַר הַגָּלָל (השן) עַד תָּמוֹ"

מדוע שן נקרא "גלל": ללישנא קמא ברש"י
ללישנא בתרא
לפי רבינו חננאל (מובא בתוס')

סיכום הברייטא

ומנין דאיירי במזיק זה	היכן כתוב בתורה	
		רגל
		שן

אמר מר בברייטא, "וְשָׂלַח" זו הרגל, וכן הוא אומר "מִשְׁלַחִי רֶגֶל הַשּׂוֹר וְהַחֲמוֹר" מקשה הגמ', טעמא, הטעם שמה _____ הוא רק משום דכתב רחמנא "מִשְׁלַחִי רֶגֶל הַשּׂוֹר וְהַחֲמוֹר" הא לאו הכי בלי הראי' מפסוק זה, במאי מוקמת לה, את איזה פסוק
אי קרן, כתיב, באיזה פסוק _____ אי שן, כתיב, באיזה פסוק _____
על כרחך שעל מה קאי "וְשָׂלַח"
על מי הקושיא _____ באר הקושיא _____
מתרצת הגמ', איצטריך, את הראיה מאיזה פסוק _____
משום שבלי הראי' מהפסוק, סד"א אידי ואידי אשן, מי הם "אידי ואידי" _____
והא דמכליא קרנא, הא דלא מכליא קרנא, פרש "מכליא קרנא" (רש"י) _____
איזה פסוק הייתי אומר דמיירי: ב"מכליא קרנא" _____ ואיזה ב"לא מכליא קרנא" _____
איך שייך שן "דלא מכליא קרנא" (שם) _____
מדוע צריך לזה שני פסוקים, שהתורה תכתוב חד (ושלח) להיכא דלא מכליא דמחייב, וכל שכן היכא דמכליא
לפי רש"י
לפי תוס'

קמ"ל התנא על ידי הראי' מהפסוק "מִשְׁלַחִי רֶגֶל", מה הוא משמיע לנו _____
שואלת הגמ', והשתא דאוקימנא "וְשָׂלַח" ארגל, א"כ שן דלא מכליא קרנא מנלן
משיבה הגמ', דומיא דרגל, באיזו דרשה לומדים שן מרגל _____
מה רגל לא שנא מכליא קרנא, ולא שנא לא מכליא קרנא, אף שן לא שנא מכליא קרנא, ולא שנא לא מכליא קרנא
איך יודעים ברגל דחייב אפילו בלא מכליא קרנא (רש"י) _____

המשך בבא קמא דף ב' ע"ב ג' ע"א

אמר מר בברייתא, "ובער" זו השן, וכן הוא אומר "כַּאֲשֶׁר יִבְעַר הַגֶּלֶל עַד תָּמוּ"

מקשה הגמ', טעמא ש"ובער" זו השן, הוא רק משום דכתב רחמנא "כַּאֲשֶׁר יִבְעַר הַגֶּלֶל עַד תָּמוּ"

הא לאו הכי, במאי אוקימנא לה (את "ובער"), אי קרן הרי כבר כתיב ("ופי נִגַח" "פי נִגַף"), אי רגל הרי כבר כתיב ("ושלח")

מתרצת הגמ', איצטריך, את הראיה מאיזה פסוק

משום שבלי זה **סד"א אידי ואידי** ("ושלח" "ובער") **ארגל, הא דאזיל ממילא, הא דשלח שלוחי**

איזה פסוק הייתי אומר דמיירי: ב"דאזיל ממילא" ב"דשלח שלוחי"

קמ"ל התנא מהפסוק "כַּאֲשֶׁר יִבְעַר הַגֶּלֶל עַד תָּמוּ", ש"ובער" זו השן.

שואלת הגמ', **והשתא דאוקי** "ובער" **אשן**, אם כן **רגל דאזלה ממילא מנלן**

משיבה הגמ', **דומיא דשן** (לומדים בהיקש משן)

מה שן לא שנה שלחה שלוחי, לא שנה דאזל ממילא, אף רגל לא שנה שלחה שלוחי, לא שנה אזלה ממילא.

איך יודעים בשן דחייב אפילו באזלה ממילא (רש"י)

הגמ' הקשתה מדוע הוצרכה הברייתא להוכיח מהפסוקים ש"ושלח" זו הרגל "ובער" זו השן, וקשה מדוע לא

הקשתה הגמ' כן לעיל גבי קרן (תוס' הרא"ש דף ב: ד"ה אין נגיחה, ונראה לי וכו')

סיכום השקו"ט מדוע הוצרך התנא להוכיח מפסוקים ש"ושלח" זו הרגל ו"ובער" זו השן

הקושיא		התירוץ	
ההוכחה מאיזה פסוק אינה נצרכת	ומדוע	בלי ההוכחה מהפסוק במה הוי מוקמין לה	מה ההו"א לומר שפטור באופן זה
ו"שלח" זה הרגל וכן הוא אומר וכו'			
"ובער" זה השן וכן הוא אומר וכו'			

סיכום הלימודים ששן ורגל חייבים באופנים הבאים

		בלי ההוכחה מ"משלחי רגל" / "כאשר יבער" מאיפה היינו לומדים		לפי המסקנא מאיפה לומדים	
שן	דמכליא קרנא				
	דלא מכליא קרנא				
רגל	דשלח שלוחי				
	דאזלא ממילא				

המשך בבא קמא דף ב' ע"ב ג' ע"א

מקשה הגמ', ולכתוב רחמנא "ושלח" ולא בעי "ובער", דמשמע רגל ומשמע שן

משמע רגל דכתיב _____ ומשמע שן דכתיב _____

מתרצת הגמ', אי לאו קרא יתירה, איזה פסוק _____

הוה אמינא דמ"ושלח" אפשר ללמוד או הא או הא, או רגל, מדוע _____ או שן, מדוע _____

דוחה הגמ', מכדי שקולין הן, במה הם שקולין (רש"י) _____

ויבואו שניהם, מאיזה פסוק (רש"י) _____

דהי מנייהו מפקת, פרש _____

התירוץ למסקנא: איצטריך, את מה (רש"י) _____

שבלי "ובער", סד"א הני מילי דשן ורגל חייבים, היינו דוקא היכי דשלח שלוחי, אבל אזלא ממילא לא

מדוע היינו אומרים כן _____

קמ"ל, מי משמיע לנו (רש"י) _____ ומה הוא משמיע לנו (שם) _____

ומנין לומדים רגל דאזלא ממילא (שם) _____

סיכום השקו"ט מדוע נצרך "ובער"

שן	רגל	כתוב לשון הגמ'	
		אין משמע מ"ושלח"	בקושיא
		מדוע שנלמד מ"ושלח" רק את	בתירוץ בהו"א
		לפי זה האם אפשר ללמוד מ"ושלח" את	בדחיית התירוץ
		באר התירוץ	בתיורץ לפי המסקנא

מבררת הגמ', תולדה דשן מאי היא

נתחככה בכותל להנאתה, איזה נזק נעשה ע"י זה (רש"י) _____

וטינפה פירות להנאתה, איך טינפה את הפירות (שם) _____

ומבאר הגמ', דאי אפשר לומר דעליהם אמר רב פפא שתולדותיהן לאו כיוצא בהן

משום דמאי שנא שן, ממני (רש"י) _____

דיש הנאה להזיקו וממונך ושמירתו עליך, הני נמי (התולדות) יש הנאה להזיקו וממונך ושמירתו עליך

אלא תולדה דשן כשן, וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיוצא בהן, אתולדה דרגל

מבררת הגמ', תולדה דרגל מאי היא

הזיקה בגופה דרך הילוכה, האם איירי שהזיקה בכוונה או שלא בכוונה (רש"י) _____

בשערה דרך הילוכה, איך שייך שתזיק בשערה (רש"י) _____

בשליף שעליה, פרש (רש"י דף יז:) _____ בפרומביא שבפיה, פרש _____ בזוג שבצווארה, פרש _____

ומבאר הגמ', דאי אפשר לומר דעליהם אמר רב פפא תולדותיהן הם לאו כיוצא בהן

משום דמאי שנא רגל מתולדותיה, דהזיקו מצוי וממונך ושמירתו עליך,

הני נמי (התולדות) היזקן מצוי וממונך ושמירתו עליך, אלא תולדה דרגל כרגל,

וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיוצא בהן אתולדה דבור.

המשך בבא קמא דף ב' ע"ב ג' ע"א

סיכום האבות והתולדות דשן ורגל

	מה האב	ומה הם תולדותיו	במה הם דומים לאב	ולכן האם התולדות כיוצא בו או לא
בשן				
ברגל				

סיכום הלימודים המובאים בגמ' וברש"י בסוגייתנו לגבי קרן שן ורגל

כתוב ליד כל לימוד את מספר המקור המתאים

הלימוד	המקור
שחייבים בשן דמכליא קרנא	1. פ' ינח וגו'
ששור תם שהרג אדם אינו משלם כופר	2. פ' יגף וגו'
שנגיפה הכתובה בתורה היינו נגיחה	3. שלם ישלם שור תחת השור
דין שור שנגח אדם	4. ומקרו את השור החי וקצו את כספו
ששור מועד שהרג אדם משלם כופר	5. ובעל השור נקי
שקרן מחוברת נקראת נגיחה	6. וגם בעליו יומת
שחייבים ברגל דאזלא ממילא	7. ויעש לו צדקה בן פנענה וגו'
ששור מועד שהזיק משלם נ"ש	8. בכור שורו הדר לו וגו'
ש"וביער" היינו שן	9. או נודע פ' שור נגח הוא
ששור תם שהזיק משלם ח"נ	10. ושלח את בעירה
שקרן תלושה נקראת נגיחה	11. ובער בשדה אחר
שחייבים בשן דלא מכליא קרנא	12. משלחי רגל השור והחמור
דין שור שנגח שור	13. כפאש יבער הגל עד תמו
ש"ושילח" היינו רגל	14. היקש משן
שחייבים ברגל דשלח שלוחי	15. היקש מרגל

בס"ד

בבא קמא דף ג ע"א - ע"ב

הגמ' לעיל אמרה, "וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיו"ב, אתולדה דבור"

מבררת הגמ', **תולדה דבור מאי ניהו**

אילימא, אב כשהבור עמוק י' טפחים, **ותולדה** כשהוא עמוק ט' טפחים

מה הסברא לומר שבור י' הוי אב (רש"י) _____

דוחה הגמ', הרי **לא ט' כתיבי ולא י' כתיבי**, לפי"ז האם שתיהם אבות או תולדות _____

ומדוע הם אבות _____

מתרצת הגמ', **הא לא קשיא**, מה לא קשה _____

שהרי "**והמת יהיה לו**" אמר רחמנא, **וקים להו לרבנן** (רבנן ידעו) שבור י' טפחים **עבדן מיתה**

משא"כ בור ט' טפחים, **נזיקין עבדי** אבל **מיתה לא עבדי**, לפי"ז איזה בור כתוב בתורה (ט' או י') _____

וא"כ איזה בור הוא האב _____ ואיזה יהיה התולדה _____

מקשה הגמ', דאין הכי נמי דבור י' כתיבי, אבל **סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין** משום דט' נמי כתיבי

לפי זה, האם בור ט' הוא אב או תולדה _____ ומדוע _____

ביאור "אב למיתה וזה אב לנזקין"

איזה בור הוא	היכן הוא כתוב בתורה	
אב למיתה		
אב לנזקין	ללשון א' ברש"י	
	ללשון ב' ברש"י	

סיכום שקו"ט דגמ' לברר האם בור ט' הוא תולדה או לא

בשלב זה, האם הוא אב או תולדה		שלבי הגמ'
בור ט' טפחים	בור י' טפחים	
		אילימא אב י' ותולדה ט'
		לא ט' כתיבי ולא י' כתיבי
		הא לא קשיא והמת יהיה לו אמר רחמנא וכו'
		סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזקין

המשך בבא קמא דף ג ע"א - ע"ב

מסקנת הגמ': **אלא** מה הם תולדות של בור שעליהן אמר רב פפא שהם לאו כיוצא בהן

אאבנו וסכיננו ומשאו שהניחן ברה"ר והזיקו, באיזה אופן הזיקו (רש"י) _____
ובמה הם דומים לבור _____

מבררת הגמ', **היכי דמי, אי דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל, היינו תולדות בור**, וודאי שדינם כמו בור (כמו שתבאר הגמרא להלן), מדוע באפקרינהו לכו"ע הוי תולדה דבור (רש"י) _____

ואי דלא אפקרינהו, אי לשמואל דאמר 'כולם' מבורו למדנו, פרש "כולם" (רש"י) _____
היינו בור דס"ל שכל תקלה, בין הפקירה ובין לא הפקירה, הוא תולדה דבור

ואי לרב דאמר 'כולם' משורו למדנו, היינו שור, פרש "כולם" (רש"י) _____
במה הם דומים לשור (שם) _____

ומאיזה אב בשור לומדים אותם (תוס') _____ ומה ההכרח לומר כן (שם) _____
והאם גם באסו"מ יש הבדל בין תם למועד (שם) _____ ומדוע (שם) _____

מדוע אין לומר שעל זה אמר רב פפא תולדותיהם לאו כיוצא בהם (רש"י) _____
סכס, אסו"מ שהניחן ברה"ר באיזה אופן הם תולדות דבור :

לרב _____ לשמואל _____
ועל תולדות אלו אי אפשר לומר דתולדותיהן לאו כיוצא בהן

משום ד**מאי שנא בור שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתן עליך**

פרש "תחלת עשייתו לנזק" _____
והאם "ממונך" דוקא (תוס') _____

הני נמי (אבנו סכיננו ומשאו שהניחן ברה"ר), **תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך**

איך אפשר לומר שאסו"מ תחילת עשייתן לנזק, הרי מתחילת עשייתן אינם עומדים לנזק (רש"י) _____
אלא תולדה דבור כבור, וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיוצא בהן אתולדה דמבעה

סיכום בדין אסו"מ שהניחן ברה"ר והזיקו

אי דלא אפקרינהו			אי דאפקרינהו			
מה ההכרח לזה	האם הם כיוצא בו	תולדה של איזה אב הם	ומדוע	האם הם כיוצא בו	תולדה של איזה אב הם	
רש"י						לפי רב
						לפי שמואל

סיכום האבות והתולדות דבור

מה התולדה	מה הוא האב	
		לפי ההו"א
		לפי המסקנא

בס"ד

בבא קמא דף ג' ע"ב

הגמ' לעיל אמרה, "וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיו"ב, אתולדה דמבעה"

מבררת הגמ', תולדות דמבעה **מאי ניהו**

אי לשמואל דאמר מבעה זו שן, אין לומר דעל זה קאי רב פפא, דהא אוקימנא תולדה דשן כשן

אי לרב דאמר מבעה זה אדם המזיק, **מאי אבות ומאי תולדות אית ביה**, וכי תימא אב ניעור, תולדה ישן

והתנן, אדם מועד לעולם בין ער בין ישן, מה מוכיחה הגמ' ממשנה זו (תוס')

הערה: עיין רש"י ד"ה אלא, דלכאורה משמע שהוא סובר שהגמ' מוכיחה מהמשנה, דישן הוי אב.

אלא מה הם התולדות דאדם שעליהן אמר רב פפא "תולדותיהן לאו כיוצא בהן", **אכילו וניעו**

פרש: "כיוצא" (רש"י) _____ "ניעור" (שם) _____

מבררת הגמ', **היכי דמי**, באיזה אופן מיירי שהזיקו

אי בהדי דאזלי קמזקי, באר איך הזיק (רש"י) _____

א"כ **כחו הוה** והיינו אדם גופו, וחייב כמו שהזיק בגופו ממש (רש"י ע"פ פני יהושע)

אי מיירי שהזיקו בתר דנייח, באר איך זה הזיק (רש"י) _____

הרי **בין לרב בין לשמואל היינו בור**, מדוע זה ודאי תולדה דבור (רש"י) _____

סיכום בענין אדם שהזיק ע"י כיחו וניעו

ומדוע הם כיוצא בו	תולדה של מי הם	
רש"י ד"ה כחו ע"פ פנ"י		בהדי דאזלי
		בתר דנייח

סיכום האב והתולדות דאדם המזיק:

לפי ההו"א, מה הוא האב _____ מה היא התולדה _____

לפי המסקנא, מה הוא האב _____ מה היא התולדה _____

אלא תולדה דמבעה כמבעה, וכי קאמר רב פפא תולדותיהן לאו כיוצא בהן, **אתולדה דאש**

מבררת הגמ', **תולדה דאש מאי ניהו**

אילימא אבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו

במה הם דומים לאש (רש"י) _____

ומה הדין אם נפלו ברוח שאינה מצויה (שם) _____ ומדוע (שם) _____

מבררת הגמ', **היכי דמי, אי בהדי דאזלו קא מזקי**, היינו תולדות **אש**

ואין לומר שהם לאו כיו"ב, משום ד**מאי שנא אש דכח אחר מעורב בהן** (בו) **וממונך ושמירתו עליך**

מהו הכח אחר _____ ומדוע זו סיבה לחיבו (רש"י) _____

הני נמי, כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן עליך, מי הם "הני" _____

סכס, מה הם תולדות דאש _____

והאם הם כיוצא בו או לא _____ ומדוע _____

אלא תולדה דאש כאש, וכי קאמר רב פפא שתולדותיהן לאו כיו"ב **אתולדה דרגל**.

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב

לעיל אמרה הגמ', "וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל"

מקשה הגמ', **רגל, הא אוקימנא תולדה דרגל כרגל**

מתרצת הגמ', **בחצי נזק צרורות, דהלכתא גמירי לה** למשה מסיני, שמשלם רק חצי נזק

באר איך הזיקה הבהמה בצרורות (רש"י) _____

לגבי איזה דין, הוי צרורות לאו כיו"ב _____

הערה: גירסת רש"י בגמ' "דהלכתא גמירא לה **דממונא הוא**" ומבאר רש"י דהגמ' באה להוכיח בזה שצרורות הוי תולדה

דרגל ולא תולדה דקרן, דהרי חצי נזק דקרן הוי קנסא.

מקשה הגמ', **ואמאי קרי לה תולדה דרגל**, מדוע שלא יקראו לזה תולדה דרגל (רש"י) _____

אלא איך צריך לקרותה (תוס') _____

מתרצת הגמ', דקרי לצרורות תולדה דרגל, משום שדינה שוה לרגל בזה שהבעלים צריך **לשלם מן העלייה**

פרש "מן העלייה" (רש"י) _____

ומאיפה לומדים ברגל שמשלם מן העלייה (שם) _____

ואיזה מזיק משלם "מגופו" _____ ומנלן _____

פרש "מגופו" _____

טבלה להבנת תשלום מגופו

שור תם שהרג שור ואין הנבילה שוה כלום

שור המזיק שוה	שור הניזק היה שוה	כמה משלם
200	200	
100	200	
50	200	
500	200	

מקשה הגמ', **והא מבעיא בעי רבא, דבעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מן העליה משלם**

באר הקושיא _____

מתרצת הגמ', **לרבא מבעיא ליה, ואילו לרב פפא פשיטא ליה, שְׁמָה** _____

שואלת הגמ', **לרבא דמבעיא ליה, אמאי קרי לה (לצרורות) תולדה דרגל**

משיבה הגמ', **לפוטרה ברה"ר, מנלן ששן ורגל פטורים ברה"ר** (רש"י) _____

סיכום שיטת רבא ורב פפא בענין צרורות

	האם משלם מגופו או מן העלייה	האם הוא חייב או פטור ברשות הרבים	מדוע קרי לה תולדה דרגל
לרב פפא			
לרבא			

בס"ד

בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

שנינו במשנתנו "המבעה וההבער וכו'"

מבררת הגמ', מאי מבעה, רב אמר מבעה זה _____ ושמואל אמר מבעה זה _____

רב אמר מבעה זה אדם המזיק, דכתיב "אמר שמר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו"

פרש על פי רש"י: "אמר שמר" _____ "אתא בקר" _____ "וגם לילה" _____

"אם תבעיון בעיו" _____

איזה לשון מצאנו בפסוק זה שדומה ל"מבעה" _____

ואיך משמע מזה שמבעה זה אדם _____

ושמואל אמר, מבעה זה השן, דכתיב "איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו"

שואלת הגמ', מאי משמע, פירוש, כיצד משמע מפסוק זה שמבעה זה השן

משיבה הגמ', כדמתרגם רב יוסף "איכדין אתבליש עשו אתגלין מטמרוהי"

כתוב ליד כל מילה מהתרגום, את לשון הפסוק:

איכדין _____ אתבליש _____

אתגלין _____ מטמרוהי _____

סכס, מה הפירוש "נבעו" _____ ואיך זה שייך לשן (רש"י) _____

סיכום המחלוקת רב ושמואל בפירוש מבעה

מאי מבעה	על איזה פסוק הסתמך התנא	
		לפי רב
		לפי שמואל

שאלות רשות:

לפי רב מדוע לא תני במשנה מפורש אדם (נמוק"י) _____

לפי שמואל מדוע לא תני במשנה מפורש שן (שם) _____

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

שואלת הגמ', **ורב** דאמר מבעה זה אדם, **מ"ט לא אמר כשמואל** שמבעה זה השן

משיבה הגמ', **אמר לך רב, מי קתני** במשנה **נבעה**, הרי קתני "מבעה"

מה המשמעות של: "נבעה" _____ "מבעה" _____

מדוע אליבא דשמואל היה לתנא לומר "נבעה" (רש"י) _____

שואלת הגמ', **ושמואל** דאמר מבעה זה השן, **מ"ט לא אמר כרב** שמבעה זה אדם

משיבה הגמ', **אמר לך** שמואל, **מי קתני** במשנה **בועה**

מדוע אליבא דרב היה לתנא לומר "בועה" (רש"י) _____

מקשה הגמ', **מכדי, קראי לא כמר דייקי**, ש"מבעה" זה אדם, **ולא כמר דייקי**, ש"מבעה" זה השן

א"כ חוזרת השאלה, **רב מ"ט לא אמר כשמואל** דאמר שמבעה זה השן (שהרי גם הפסוק של רב אינו מדיוק)

משיבה הגמ', שרב סבר **דתנא** במשנה "**שור**", **וכל מילי דשור** נכללים בזה

מה הם כל מילי דשור _____

ומדוע זו סיבה שלא לומר כשמואל _____

מקשה הגמ', **ושמואל נמי, הא תנא ליה שור**, א"כ מה קשה _____

אמר רב יהודה לתרץ, דלשמואל **תנא "שור" לקרנו, ו"מבעה" לשינו**

באר התירוצ' _____

סכס, מהו "**שור**" דמתניתין: לפי רב _____ לפי שמואל אליבא דרב יהודה _____

והכי קאמר, אלו מילים במשנה בא רב יהודה לפרש _____

בהמשך סוגיינו מוזכר כמה פעמים הלשון "לא ראי זה כראי זה" ומבאר רש"י (סוד"ה ולא כראי השן) דהכי פירוש, אין דין

הכתוב במזיק א' ראוי לנהוג במזיק ב', מפני שיש חומרא במזיק א' שאין במזיק ב'.

לא ראי הקרן שאין הנאה להזיק, כראי השן שיש הנאה להזיקה

פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____

משום דקרן חמור יותר, מה החומרא שלו (לפי שלב זה בגמ') _____

באר מה החומרא בזה (תוס') _____

מה שאין כן שן שהוא קל יותר, מה הקולא שלו _____

באר מדוע זו היא סיבה לפטור (שם) _____

סכס, מי א"א ללמוד ממי _____

ומדוע _____

ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק, כראי הקרן שכוונתו להזיק

פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____

משום דשן חמור יותר, מה החומרא שלו (לפי שלב זה בגמ') _____

באר מה החומרא בזה (שם) _____

מה שאין כן קרן שהוא קל יותר, מה הקולא שלו _____

באר מדוע זו היא סיבה לפטור (שם) _____

סכס, מי א"א ללמוד ממי _____

ומדוע _____

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

סכס, לפי רב יהודה מה החומרא שיש בשן _____ ולכן מה א"א ללמוד ממנו _____
על זה מקשה הגמ', **ולאו קל וחומר הוא**
ומה שן שאין כוונתו להזיק חייב, קרן שכוונתו להזיק לא כ"ש, שְׁמָה _____
לפי קושית הגמ' מה לא היה לתורה לכתוב _____ ואיך נדע שהוא חייב _____
מתרצת הגמ', **איצטריך, את מה (רש"י)** _____
משום ד**סלקא דעתך אמינא** שכוונתו להזיק אינו סיבה לחיוב, **מידי דהוה אעבד ואמה**
עבד ואמה לאו אע"ג דכוונתן להזיק אפ"ה פטירי, מי פטור _____
דין זה תני במשנה בפרק החובל, מה לשון המשנה (רש"י) _____
הכא נמי, איפה _____ **לא שנא, שגם בזה מה יהיה הדין** _____
ולכן האם אפשר ללמוד קרן משן בק"ו _____
אמר רב אשי לדחות את התירוץ, **אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו** שיהיה האדון פטור על מה שהזיקו
והטעם הוא **שמא יקניטנו רבו** (האדון), **וילך העבד וידליק גדישו של חבריו, ונמצא זה** (העבד) **מחייב את רבו מאה מנה**
בכל יום, ומדוע העבד עצמו אינו חייב לשלם _____
האם בקרן שייד טעם זה _____ ולכן האם אפשר לומר שבקרן יהיה פטור כמו עבד ואמה _____
לסיכום, האם כוונתו להזיק הוא סיבה לחיוב או לא _____ א"כ חוזרת הקושיא "ולאו קל וחומר הוא"
ולכן משנה הגמ' את החומרות ואומרת, **אלא פריך הכי, אלו מילים במשנתנו באה הגמ' לפרש** _____
לא ראי הקרן שכוונתו להזיק, כראי השן שאין כוונתו להזיק
פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____
שמי חמור יותר _____ מה החומרא שלו _____
ולא ראי השן שיש הנאה להזיקו, כראי הקרן שאין הנאה להזיקו
פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____
שמי חמור יותר _____ מה החומרא שלו _____

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

ביאור דברי רש"י ד"ה ולא ראי השן:
והוא הדין נמי דקא פריך אטעמא קמא, מה הוא "טעמא קמא" _____
שגם על זה קשה, שהתורה תכתוב רק את _____ ונלמד ממנו את _____
באיזו דרשה _____
באר הק"ו _____
המשך דברי רש"י:
והאי ליכא לתירוצי דהכי מיפרשא מילתא דרב יהודה,
לא ראי הקרן שאין הנאה להזיקו כראי השן שיש הנאה להזיקו
פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____
שמי חמור יותר _____ מה החומרא שלו _____
ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק כראי הקרן שכוונתו להזיק
פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____
שמי חמור יותר _____ מה החומרא שלו _____
מדוע לפי זה לא קשה קושית הגמ' "ולאו ק"ו הוא" _____
על פירוש זה אומר רש"י **האי לאו מילתא היא**
מדוע באמת א"א לפרש כך את דברי רב יהודה _____
ומה ההוכחה לזה _____

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

סיכום שקו"ט דגמ' אם כוונתו להזיק הוא סיבה לחייב או לפטור

בשלב זה, האם כוונתו להזיק הוא סיבה לחייב או לפטור	דברי הגמ'
	ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק, כראי הקרן שכוונתו להזיק
	ולאו קל וחומר הוא, ומה שן שאין כוונתו להזיק חייב וכו'
	איצטריך, ס"ד אמינא מידי דהוה אעבד ואמה וכו'
	אמר רב אשי אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו וכו'
	אלא פריך הכי, לא ראי הקרן שכוונתו להזיק, כראי השן שאין כוונתו להזיק

ביאור "לא הרי השור וכו'" לשמואל אליבא דרב יהודה

מה היא החומרא של שן	מה היא החומרא של קרן	
		לפי ההוה אמינא
		לפי המסקנא

מקשה הגמ', **ורגל מאי, שייריה, פרש "ורגל מאי" (רש"י)** _____ **"שייריה"** _____

מתרצת הגמ', **כשהזיק חב המזיק, לאתויי רגל, באיזו משנה מיותר "כשהזיק וכו'" (תוס')** _____

ומדוע זה מיותר _____

ומה בא לומר **"כשהזיק חב המזיק וכו'"** שבמשנתנו _____

מקשה הגמ', **וליתנייה בהדיא, את מי** _____

כיון שהקשתה הגמ' על רב יהודה שאמר "תנא שור לקרנו", בא רבא לפרש "שור" לפי שמואל באופן אחר

אלא אמר רבא, שלפי שמואל תנא "שור" לרגלו, ו"מבעה" לשינו

והכי קאמר, לא ראי הרגל שהזיקה מצוי, כראי השן שאין הזיקה מצוי

פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____

שמי חמור יותר _____ מה החומרא שלו _____

ולא ראי השן שיש הנאה להזיקו, כראי הרגל שאין הנאה להזיקו

פירוש: שאם היה כתוב בתורה רק _____ לא הייתי יכול ללמוד ממנו _____

שמי חמור יותר _____ מה החומרא שלו _____

מקשה הגמ', **וקרן מאי, שייריה, מה מתרצת הגמ'** _____

ומדוע לא תני קרן במפורש _____

סיכום המחלוקת בפירוש "שור" ו"מבעה" דמתניתין

מה פירוש "שור"	מה פירוש "מבעה"		
		לרב	
		אליבא דרב יהודה	לשמואל
		אליבא דרבא	

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

שואלת הגמ', ושמאל דאמר מבעה זה השן, מאי טעמא לא אמר כרב שמבעה זה אדם

מדוע הגמ' שואלת זאת שוב, הרי תירצנו לעיל "מי קתני בועה"

משיבה הגמ', אמר לך שמאל, אי סלקא דעתך שמבעה זה אדם, א"כ יקשה הא קתני סיפא (דף טו: במשנה חמשה תמין)

"שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק, והאדם", באר התירוץ

באיזה מזיק איירי "שור המזיק ברשות הניזק" (רש"י) והאם מיירי בתם או במועד (שם)

א"כ מדוע הוא נחשב בין המועדין (שם)

סכס, לפי המסקנא שמואל מ"ט לא אמר כרב

מקשה הגמ', וליתני ברישא, את מי

מתרצת הגמ', שלפי שמואל בנזקי ממון קמיירי תנא דמשנתנו, בנזקי גופו לא קמיירי

פרש "נזקי ממון" (רש"י ועיין תוס' ר' פרץ)

פרש "נזקי גופו" (רש"י)

מקשה הגמ', ורב נמי דאמר מבעה זה אדם, הא קתני אדם בסיפא

וא"כ מה קשה על רב (רש"י)

מתרצת הגמ', אמר לך רב, ההוא, למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא

באר התירוץ (רש"י)

מדוע לשמואל לא ניתא תירוצו של רב (תוס')

ומפני איזה חידוש תני בסיפא: שן (שם) רגל (שם)

ומדוע שנה התנא קרן פעם נוספת (שם)

לרב שסובר שבסיפא נשנו המועדים אע"פ שאין בהן חידוש, אמאי לא חשיב אש ובור גבי מועדים (שם)

סיכום, רב מאי טעמא לא אמר כשמואל, ושמואל מאי טעמא לא אמר כרב

מה מתרץ על זה שמואל / רב	לפי המסקנא	לפי ההוא אמינא	
			מדוע רב אינו סובר כשמואל
			מדוע שמואל אינו סובר כרב

סכס, באלו מילים במשניות קתני האבות נזקין

אדם	רגל	שן	קרן	
				לפי רב
				לפי שמואל
				אליבא דרב יהודה
				אליבא דרבא

סכס, לשמואל אליבא דרבא, מדוע לא תני במשנתנו:

קרן _____ אדם _____

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

ומאי לא הרי, פירוש, לפי רב כיצד נפרש "לא הרי" דמשנתנו

בכדי להבין המשך דברי הגמ', סכס לפי רב: מהו "שור" ומהו "מבעה" _____

הכי קאמר, לא ראי השור שהוא חמור, שמשלם את הכופר

על מה שור חייב כופר _____ והאם חיוב כופר הוא בתם או במועד _____

שים לב: מסקנת הגמ' (לקמן דף כו. ותוס' שם ד"ה רגל) שגם בשן ורגל יש חיוב כופר.

כראי האדם שהוא קל שאין משלם את הכופר, אלא מה דינו כשהרג אדם (רש"י) _____

ולא ראי האדם שהוא חמור, שחייב בארבעה דברים, האם החיוב הוא כשחבל שור או אדם _____

ומה הם הד' דברים (רש"י) _____

ומדוע לא חשיב גם תשלום "נזק" (שם) _____

כראי השור שהוא קל שאין בו חיוב לשלם ארבעה דברים, מנלן ששור פטור מד' דברים (שם) _____

סכס, איזו חומרא יש:

בשור, שאין באדם _____

באדם, שאין בשור _____

סיכום פירוש "לא הרי" דמשנתנו

		לא הרי:	שאם היה כתוב בתורה רק	הייתי אומר שהוא חייב משום ש...	מה שאין כן ב...	שהוא פטור משום ש...
לפי שמואל אליבא דרב יהודה	בהו"א	השור כהרי המבעה	קן		שן	
		המבעה כהרי השור				
	במסקנא	השור כהרי המבעה				
		המבעה כהרי השור				
לפי שמואל אליבא דרבא		השור כהרי המבעה				
		המבעה כהרי השור				
לפי רב		השור כהרי המבעה				
		המבעה כהרי השור				

המשך בבא קמא דף ג' ע"ב - ד' ע"א

מקשה הגמ', ממה ששנינו במשנתנו, "הצד השוה שבהן שדרכן להזיק" וכי שור דרכו להזיק, על מי הקושיא _____
 מאיזה אב בשור קשה _____
 ומדוע לפי שמואל אין את הקושיא (רש"י) _____
 מה מתרצת הגמ' על רב _____
 מקשה הגמ', ומועד, האם דרכו להזיק, מה מתרצת הגמ' _____
 קושיא נוספת על רב, וכי אדם דרכו להזיק, היכן תני במשנתנו לפי רב, שאדם דרכו להזיק _____
 מה מתרצת הגמ' _____
 מקשה הגמ', וכי ישן דרכו להזיק, מה מתרצת הגמ' _____
 עוד מקשה הגמ' על רב, בהמשך משנתנו שנינו, "ושמירתן עליך", הרי אדם שמירת גופו עליו הוא
 באיזה סוג מזיקים שייך לשון "ושמירתן עליך" (רש"י) _____
 ומדוע לשון זה לא שייך באדם המזיק _____
 מתרצת הגמ', ולטעמיה (לשיטתך) הרי גם כן קשה, לשיטת מי _____
 הא דתני קרנא וכו' מה קשה אפילו לפי שמואל בברייתא זו _____
 אלא ודאי, גם שמואל צריך לתרץ כדאמר ליה רבי אבהו, לתנא ששנה ברייתא זו של קרנא
 מה אמר לו רבי אבהו _____
 הכא נמי במשנתנו, יתרץ רב תני אדם שמירת גופו עליו, ועל מה קאי "ושמירתן עליך" (רש"י) _____
 סיכום קושיות הגמ' על רב והתירושים עליהן

התירוצ		הקושיא	הגמ' מקשה מהא דתני במשנתנו	
ומדוע באופן זה ניחא	באיזה אופן מייירי		לגבי שור	"שדרכן להזיק"
			לגבי אדם	
			לגבי אדם	"ושמירתן עליך"

בבא קמא דף ד' ע"ב

מתקין לה רב מרי

מתקין לה רב מרי, ואימא מבעה זה המים

מדוע לא ניחא ליה לפרש "מבעה" כמו שפירשנו עד עכשיו (תוס')

לפי קושיית רב מרי על איזה פסוק הסתמך התנא לקרוא למים "מבעה"

פרש: "כְּקֹדֶחַ אֵשׁ הַמָּסִים" (רש"י) "מִים תִּבְעֶה אֵשׁ" (שם)

"לְהוֹדִיעַ שְׁמֶךָ לְצָרֶיךָ" (שם)

באיזה אופן מיידי שהמים הזיקו (רש"י)

ובמה יהיה שונה הדין אם חייב מדין בור או מדין מים (רש"י ותוס')

אם נאמר שמבעה זה המים, איפה כתוב אב זה בתורה (תוס')

ובאיזה פסוק רואים שלשון "ושלח" קאי על מים (שם)

משיבה הגמ', שא"א לומר שמבעה זה מים, משום דמי כתיב "מים נבעו" הרי "תבעה אש" כתיב

מדוע אם "תבעה" קאי על מים היה צריך לכתוב "מים נבעו" (רש"י)

אלא על מה קאי "תבעה" (רש"י)

סיכום ההוכחה ש"תבעה" קאי על אש ולא על מים

"אש"	"תבעה"	"מים"	
			האם זה לשון זכר או לשון נקבה
רש"י בראשית לב - ט			האם זה לשון יחיד או לשון רבים

סכם על מה קאי "תבעה": לפי קושיית רב מרי לפי דחיית הגמ'

מתקין לה רב זביד, ואימא מבעה זה האש, על איזה פסוק הסתמך התנא לקרותו "מבעה"

דוחה הגמ', אי הכי, שמה

מאי המבעה וההבער, באר את הדחייה

וכי תימא פרושי קמפרש, מי מפרש את מי

אי הכי יהיה קשה, וכי ארבעה אבות יש, שלושה הוו, אלו שלושה

וכי תימא תנא שור דאית ביה תרתי, אלו שניים (רש"י)

ולפי"ז מי הם הארבעה אבות

ומדוע לא שנה התנא קרן (שם)

אי הכי, שמה

איך נפרש את המשך המשנה, "לא זה וזה שיש בהן רוח חיים", מי הם "זה וזה"

ואם נפרש ש"מבעה" זה האש, אש, מאי רוח חיים אית ביה

ותו קשה, מאי "ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים, כהרי האש, שאין בו רוח חיים"

ביאור הקושיא: שאם נפרש ש"מבעה" זה האש, נמצא שמה שהתנא אומר, "ולא זו"ז שיש בהן רוח חיים", הכוונה

שאם היה כתוב בתורה שור ומבעה, דהיינו שור ו _____ אי אפשר ללמוד מהם _____ וזה לא יתכן.

המשך בבא קמא דף ד' ע"ב

שקו"ט האם אפשר לומר ש"מבעה" זה האש

באר מדוע	לפי שלב זה האם אפשר לומר ש"מבעה" זה אש	דברי הגמרא
		מתקיף לה רב זביד ואימא מבעה זה האש
		אי הכי, מאי המבעה וההבער
		וכי תימא פרושי קמפרש
		אי הכי, ארבעה, שלושה הוו
		וכי תימא, תנא שור דאית ביה תרתי
		אי הכי, לא זה וזה שיש בהן רוח חיים וכו'
		ותו, מאי כהרי האש

סיכום "מאי מבעה"

מה הקושי בפירוש זה	על איזה פסוק הסתמך התנא לקרותו "מבעה"	היכן כתוב מזיק זה בתורה	מאי מבעה	
				לרב
				לשמואל
		(תוס')		לפי קושית רב מרי
שני הדיחויים שבסוף				לפי קושית רב זביד

בבא קמא דף כ' ע"א - ד' ע"ב סיכום חאבות וזתולדות בגזקין

בס"ד

היכן שנה התנא ציין את המילה והדף		מה היא החומרא שלו	האם תולדותיו כיוצא בואו לא	מה הן תולדותיו	באר איך הזיק	היכן כתוב בתורה	
לשמואל	לרב						קין
לר"י							שן
לרבא:							רגל
לר"י:			שאר התולדות: צורות:				בור
							אדם
							אש

המשך שאלות סיכום

בבא קמא דף ב' ע"א – ד' ע"ב

א. מניין:

ש"כי יגח" זה בקרן
ש"ושלח" זה הרגל
ש"ובער" זה השן

ב. היכן כתוב בתורה:

בור י' טפחים
בור ט' לל"ק ברש"י
לל"ב ברש"י

ג. מה הדין:

בור י' שנהרג בו שור
בור ט' שנהרג בו שור
כמה משלם כשבהמה הזיקה ע"י צורות ומדוע

תולדה של איזה מזיק הם

ה. באיזה דין שווים צורות ורגל:

לפי רב פפא
לפי רבא

ו. פרש "שור" דמשנתנו: לפי רב

לפי שמואל, אליבא דרב יהודה אליבא דרבא

ז. פרש "מבעה":

לפי רב על איזה פסוק הסתמך התנא לקרותו כן
לפי שמואל על איזה פסוק הסתמך התנא לקרותו כן

ח. מה הטעם שרב אינו סובר כמו שמואל:

לפי ההו"א
לפי המסקנא

ט. מה הטעם ששמואל אינו סובר כמו רב:

לפי ההו"א
לפי המסקנא

י. לפי שמואל אליבא דרבא מדוע לא תני במשנתנו:

קרן
אדם

דיני קרן

		האם הורגים את השור	ומניין	כמה משלם	ומניין
הרג אדם	בתם				
	במועד				
הרג שור	בתם		****		
	במועד		****		

בבא קמא דף ד' ע"ב

אבות דרב אושעיא

תני רבי אושעיא, שלשה עשר אבות נזיקין, 1. שומר חנם, 2. והשואל, 3. נושא שכר, 4. והשוכר, 5. נזק, 6. צער, 7. וריפוי, 8. שבת, 9. ובושת, וארבעה דמתניתין שהם: 10. השור, 11. והבור, 12. המבעה, 13. וההבער, הא תליסר.

מדוע הן נחשבים אבות (רש"י) _____

על מה חייב כל אחד מהאבות דלהלן: (פשיעה/ גניבה ואבידה/ אונס)

שומר חנם (רש"י) _____ שואל (שם) _____

נושא שכר (שם) _____ שוכר (שם) _____

באר איך השומרים מזיקים _____

מה הוא התשלום באבות דלהלן:

נזק (רש"י) _____

צער (שם) _____ ריפוי (דף פג:) _____

שבת (שם) _____ בושת (שם) _____

שואלת הגמ', ותנא דידן (תנא דמשנתנו) מאי טעמא לא תני הני אבות דרבי אושעיא

בשלמא לשמואל דאמר מבעה זה השן מובן, שהרי בנזקי ממון קמייירי תנא דמשנתנו, בנזקי גופו לא קמייירי

באר: "נזקי ממון" _____ "נזקי גופו" _____

ומדוע ד' שומרים נחשבים "נזקי גופו" (רש"י) _____

אלא לרב דאמר מבעה זה אדם, ליתני, מדוע היה התנא צריך לשנותם (רש"י) _____

מתרצת הגמ', דתנא דמשנתנו תנא אדם, וכל מילי דאדם נכללים בזה, היכן תנא אדם (רש"י) _____

סכס, מדוע לא תני תנא דמשנתנו אבות דרבי אושעיא:

לפי שמואל _____ לפי רב _____

מקשה הגמ', ולרבי אושעיא נמי, לפי רב הא תני ליה אדם, היכן תני כבר אדם _____

וא"כ מה קשה _____

מתרצת הגמ', תרי גווני אדם, פירוש, יש שני אופנים של אדם המזיק, ור' אושעיא שנה כל סוג בפני עצמו

תנא אדם דאזיק אדם, אלו אבות הם "אדם דאזיק אדם" _____

ותנא אדם דאזיק שור, באיזו מילה שנה "אדם דאזיק שור" (רש"י) _____

"דאזיק שור" האם הכוונה דוקא לשור (רש"י) _____ אלא מה היא כוונת הגמ' (שם) _____

איך מוכח ד"מבעה" איירי באדם דאזיק שור (שם) _____

ומנלן דבור פטור על מיתת אדם (שם) _____

היכן כתוב בתורה אדם דאזיק שור, דמשום הכי הוי אב (שם) _____

הערה: רש"י ד"ה תנא אדם דאזיק שור כתב וז"ל "ובור לא מיירי בנזקי אדם, דרחמנא פטריה לגמרי" ואע"ג דהפטור דבור הוא רק במיתת אדם, אבל אם הוזק בו אדם בעל הבור חייב, מכל מקום עיקר הפסוק של בור מיירי במיתה, ובור פטור במיתת אדם, ולכן כתב רש"י דהפסוק דבור לא מיירי באדם (ע"פ תוס' רבינו פרץ).

המשך בבא קמא דף ד' ע"ב

מקשה הגמ', אי הכי, שמה

שור נמי, ליתני ר' אושעיא תרי גוויי שור כמו באדם, **ליתני שור דאזיק שור** (דאזיק ממון), **וליתני שור דאזיק אדם**

מתרצת הגמ', **האי מאי** (השוואה זו מה היא), כלומר, אין לדמות שור שהזיק, לאדם שהזיק

בשלמא אדם דאזיק שור, נזק בלבד הוא דמשלם, ואילו אדם דאזיק אדם, משלם ארבעה דברים בנוסף לנזק

ולכן האם יש מקום לחלק את אדם המזיק לשני אבות _____ מדוע (רש"י) _____

אלא שור, מה לי שור דאזיק שור מה לי שור דאזיק אדם, אידי ואידי נזק בלבד הוא דמשלם

ולכן האם יש מקום לחלק את שור המזיק לשני אבות _____

ביאור מדוע תני ר' אושעיא תרי גוויי אדם ולא תני תרי גוויי שור

מה משלם	דאזיק אדם	דאזיק שור	ולכן האם יש מקום לחלקו לתרי גוויי
אדם			
שור			

מקשה הגמ', **והא שומר חנם והשואל נושא שוכר והשוכר, דאדם דאזיק שור הוא, וקתני, מי קתני להו** _____

באר הקושיא _____

מתרצת הגמ', דר' אושעיא הוסיף את הד' שומרים, משום דתני **בנפרד הזיקא דבידים, וקתני בנפרד הזיקא דממילא**

באיזה מהן מיירי "מבעה" _____ ואלו אבות הם "הזיקא דממילא" _____

ומדוע הם "הזיקא דממילא" _____

סכם לר' אושעיא לפי רב: באיזה סוג אדם המזיק איירי "מבעה" _____

ואלו סוגי אדם המזיק הוסיף: בה' דברים _____ בד' שומרים _____

סיכום האבות דרבי אושעיא

		כתוב את האבות לפי הסדר	מדוע הוסיף רבי אושעיא אבות אלו	
			לפי שמואל	לפי רב
ארבעה שומרים	1.			
	2.			
	3.			
	4.			
חמשה דברים	5.			
	6.			
	7.			
	8.			
	9.			
ארבעה דמתניתין	10.	שור	*****	
	11.			
	12.	מלכה		
	13.			

בס"ד

בבא קמא דף ד' ע"ב ה' ע"א

אבות דר' חייא

תני ר' חייא, עשרים וארבעה אבות נזיקין, 1. תשלומי כפל, 2. תשלומי ארבעה וחמשה, 3. וגנב שהודה, 4. וגזלן

באיזה מקרה גנב משלם: תשלומי כפל _____ תשלומי ד' וה' _____ קרן בלבד _____

מנלן שמודה בקנס פטור (רש"י) _____

5. ועדים זוממין, מה הם העידו _____

6. והאונס, 7. והמפתה, 8. ומוציא שם רע _____

9. והמטמא, את מה הוא טימא _____

הערה: רש"י ד"ה ומטמא כתב וז"ל "שמגיע שרץ בתרומת כהן דאפסדה מיניה" והוצרך לפרש שהתרומה כבר ביד הכהן, משום שאם טימא תרומה שהיא עדיין ביד ישראל, פטור מלשלם, דהו"ל ממון שאין לו תובעים, דהיינו שאין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין (חולין דף קל:)

10. והמדמע, פרש _____ מה הנזק שקרה על ידי זה (רש"י ד"ה מדמע דף ה.) _____

מדוע פירות מדומעים נמכרים בזול (שם) _____

11. והמנסך יין לע"ז, מה מקשה הגמ' במסכת גיטין על זה (רש"י) _____

שאלת רשות: מה התירוץ _____

מדוע א"א לפרש ש"מנסך" פירושו שמערב יין נסך ביינו של חבירו (שם) _____

האם "המטמא והמדמע והמנסך" כתובים מפורש בתורה _____

א"כ מדוע הם נחשבים אבות (שם) _____

12-24. והני תליסר, שהם: ארבעה שומרים, חמשה דברים, וארבעה דמתניתין, הא עשרים וארבעה.

סיכום האבות שהוסיף ר' חייא

	כתוב את האבות לפי הסדר	באר מה עשה המזיק	כמה הוא משלם	היכן כתוב בתורה מזיק זה (רש"י)
1.				
2.				"חמשה זקרי יסלם תחת השור וארבע צאן תחת השור"
3.				דכתיב גזל "אִשָּׁר יִרְשִׁיעַ אֶלֶהִים יִסְלֹם שָׁנִים" ודרשין "פרט למרשע את עצמו" שמשלם קרן גלגל
4.				
5.				"ועשיתם לו כאשר מצא לעשות לאחיו"
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				

המשך בבא קמא דף ד' ע"ב ה' ע"א

שואלת הגמ', **ור' אושעיא מאי טעמא לא תני הני**, אלו אבות _____
מתרצת הגמ', **בממונא**, דהיינו, במזיקים שחייב התשלום שלהם הוא חייב ממון, **קמיירי** ר' אושעיא
אבל **בקנסא**, במזיקים שחייב התשלום שלהם הוא קנס, **לא קמיירי** ר' אושעיא
אלו סוגי תשלומין הם קנס (רש"י ד"ה עדים זוממים דף ה. א.) _____ ב. _____
אומרת הגמ', תרצת בזה מדוע לא תני ר' אושעיא תשלומי כפל וד' וה', וכן מוציא שם רע, שהם קנס
אבל עדיין יש לשאול, **גנב** שהודה **וגזלן** שמשלמים רק קרן, **דממונא הוא, ליתני** ר' אושעיא
משיבה הגמ', **הא קתני ליה שומר חנם והשואל**, איך נכללים "גנב וגזלן" בשומר חנם (רש"י) _____
והאם הם נכללים גם בשואל (שם) _____ ומדוע (שם) _____
מקשה הגמ', **ור' חייא נמי, הא תנא ליה שומר חנם והשואל**, ולכן אלו אבות לא היה צריך למיתני _____
מתרצת הגמ', שר' חייא **תני** בנפרד **ממונא דאתא לידיה בהיתירא**, לאיזה אב הכוונה _____
וקתני בנפרד **ממונא דאתא לידיה באיסורא**, לאלו אבות הכוונה _____
שאלה נוספת על ר' אושעיא, **עדים זוממין דממונא הוא, ליתני**
מדוע סוברת הגמ' שהתשלום של עדים זוממין הוי ממון ולא קנס (רש"י) _____
מתרצת הגמ', שר' אושעיא **סבר לה כר' עקיבא דאמר**, עדים זוממין **אין משלמין על פי עצמן**
איך עדים נעשים זוממים _____
פרש "על פי עצמן" _____
איך שייך שהעדים בעצמם יודו שהם זוממין (רש"י) _____
מה רואים מהא שר"ע סובר ד"אין משלמין על פי עצמן" _____
ואיך מתורץ בזה מדוע ר' אושעיא לא תני עדים זוממין _____
מקשה הגמ', **אי סבר ליה** ר' אושעיא **כר"ע**, א"כ **ליתני תרי גווני שור, ליתני שור דאזיק שור, וליתני שור דאזיק אדם**,
שהרי לפי ר' עקיבא, שונה חיובו של שור שהזיק אדם, מחיובו של שור שהזיק שור.
דתנו, ר' עקיבא אומר, במקרה ששור ואדם חבלו זה את זה, **אף שור תם שחבל באדם משלם במותר, נזק שלם**
פ', שאם החבלה שחבל השור באדם היא יותר מהחבלה שחבל האדם בשור, משלם בעל השור אותו עודף, נ"ש, ולא ח"נ אע"פ שהוא תם.
סכם, לפי ר' עקיבא כמה משלם שור תם שהזיק אדם _____ וכמה הוא משלם כשהזיק שור _____
מה תירצה הגמ' לעיל (ד:) על הקושיא "ליתני תרי גווני שור" _____
ומדוע אי סבר לה כר' עקיבא א"א לתרץ כן _____
מתרצת הגמ', **הא תבריה ר"ע לגזיזה**, פירוש, הרי ר"ע שבר לכה אגרופו. רצה לומר, החליש את חידושו.
דתניא, ר' עקיבא אומר, יכול אף תם שחבל באדם ישלם מן העלייה כשם שמשלם נזק שלם
תלמוד לומר "יַעֲשֶׂה לו", מגופו משלם ואינו משלם מן העלייה
סכם, איזה דין אמר ר"ע שבזה החליש את החידוש שלו _____
מאיפה למד ר' עקיבא דין זה _____
ואיך מתורצת בזה הקושיא "ליתני תרי גווני שור" (רש"י) _____
שאלה נוספת על ר' אושעיא, **האונס והמפתה והמוציא שם רע דממונא הוא, ליתני**
אלו תשלומי ממון יש באונס ומפתה (רש"י) _____
והאם גם במוציא שם רע יש תשלום ממון (תוס') _____ וא"כ מדוע הוזכר בקושית הגמ' (שם) _____
משיבה הגמ', **מה נפשך, אי משום הנזק** שהם משלמים, הרי כבר **תנא ליה** ר' אושעיא
באיזה אב תנא ליה ר' אושעיא (שים לב: כאן איירי באדם דאזיק אדם) _____
אי משום צער, תנא ליה, אי משום בושת, תנא ליה, אי משום פגם, היינו נזק, פרש מהו "פגם" _____
מה אית לך למימר משום קנסא, בקנסא לא קמיירי, מהו הקנס שמשלמים אונס ומפתה _____

המשך בבא קמא דף ד' ע"ב ה' ע"א

שאלה נוספת על ר' אושעיא, המטמא והמדמע והמנסך דממונא הוא, ליתני

משיבה הגמ', מה נפשך, אי היזק שאינו ניכר שמיה היזק, הא תנא ליה נזק

מדוע "מטמא מדמע מנסך" הוי היזק שאינו ניכר (רש"י) _____

אי היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק, הוה ליה קנסא, ובקנסא לא קמיירי, מדוע הוי קנס _____

סכס, האם התשלום של "מטמא מדמע ומנסך" הוי קנס או ממון :

אם היזק שאינו ניכר : שמיה היזק _____ לאו שמיה היזק _____

שואלת הגמ', לימא קסבר ר' חייא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וכו', באר את ההוכחה _____

משיבה הגמ', דלעולם גם ר' חייא יכול לסבור ש"שמיה היזק", אלא שתנא בנפרד היזקא דמינכרא, ותנא בנפרד היזקא דלא

מינכרא, אלו אבות דר' חייא הם "היזקא דלא מינכרא" _____

סיכום שקו"ט דגמ' בענין "מטמא מדמע ומנסך"

אי לאו שמיה היזק	אי היזק שאינו ניכר, שמיה היזק	
		מדוע ר' אושעיא לא תני מטמא מדמע מנסך
		מדוע ר' חייא כן תני להו

סכס, האם אפשר להוכיח מה היא דעתם של ר' אושעיא ור' חייא בענין היזק שאינו ניכר, אם שמיה היזק או לא :

מהא דר' אושעיא לא קתני להו _____ מהא דר' חייא כן קתני להו _____

סיכום האבות דר' חייא ומדוע ר' אושעיא לא תני להו

	אבות דרבי חייא	מה הצד לומר שזה ממון והיה לר' אושעיא לשנותו	מדוע לא תני ליה ר' אושעיא	ומדוע ר' חייא כן תני ליה
1.	תשלומי כפל	****		
2.	תשלומי ד' וה'			
3.	גנב			
4.	גזלן			
5.	עדים זוממין	רש"י	החלק שהוא ממון החמישים כסף	
6.	האונס			
7.	המפתה			
8.	מוציא שם רע	****		
9.	מטמא		אם היזק שאינו ניכר:	
10.	מדמע		שמיה היזק	לא שמיה היזק
11.	מנסך		לא שמיה היזק	לא שמיה היזק

סכס, אלו מהאבות דרבי חייא יש בהם :

תשלום קנס בלבד _____ תשלום ממון בלבד _____

מחלוקת אם זה קנס או ממון _____ חלק ממון וחלק קנס _____

בבא קמא דף ה' ע"א בשלמא לתנא דידן תנא מנינא זכו'

שואלת הגמ', בשלמא לתנא דידן (תנא דמשנתנו), תנא מנינא (ארבעה) כדי למעוטי אבות דרבי אושעיא

ור' אושעיא גם הוא תנא מנינא (שלשה עשר) כדי למעוטי אבות דר' חייא

האם "למעוטי" הכוונה שהוא סובר שאבות אלו אינם חייבים (תוס')

אלא מה הכוונה "למעוטי" (שם)

אלא מנינא (עשרים וארבעה) דר' חייא למעוטי מאי

משיבה הגמ', מנינא דר' חייא בא למעוטי מוסר ומפגל, פרש "מוסר" (רש"י)

פרש "מפגל" (רש"י) ומהו הנזק שנגרם ע"י זה (שם)

הערה: עיין מצפה איתן, שמפרש מדוע לא פירש רש"י כפשוטו, דהיינו מחשבת חוץ לזמנו.

שואלת הגמ', וליתני ר' חייא, מה היה לו לשנות (רש"י)

בשלמא מפגל מובן מדוע לא תני ליה, משום דבקדשים לא קמיירי, אלא מוסר מאי טעמא לא תני

משיבה הגמ', שאני מוסר דדיבורא הוא, ובדיבורא (בנזק שנעשה ע"י דיבור) לא קמיירי ר' חייא

מקשה הגמ', והא מוציא שם רע, דדיבורא הוא ואעפ"כ וקתני ר' חייא

מתרצת הגמ', דמוציא שם רע דיבורא דאית ביה מעשה הוא, איזה מעשה (רש"י)

מקשה הגמ', והא עדים זוממין, דיבורא דלית בה מעשה הוא, ואעפ"כ וקתני ר' חייא

מתרצת הגמ', התם גבי עדים זוממין, אף על גב דלית ביה מעשה, רחמנא קרייה מעשה

דכתיב "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", באיזו מילה בפסוק כתוב שזה מעשה

סכם, מה בא למעט, מנינא דמתניתין

מנינא דר' אושעיא מנינא דר' חייא

אלו עוד אבות אפשר לומר שר' חייא בא למעט (תוס')

ומדוע לא תני להו (שם)

אמאי לא תני ר' חייא: מפגל מוסר

א"כ מדוע תני: מוציא שם רע עדים זוממין

לסיכום, באלו סוגי אבות לא קמיירי:

תנא דמשנתנו לפי שמואל 1. (לעיל ד.) 2. (שם)

ר' אושעיא

ר' חייא 1. 2. 3. (תוס')

בבא קמא דף ה' ע"א בשלמא תנא דידן תנא אבות זכו'

שואלת הגמ', בשלמא לתנא דידן, תנא אבות, מכלל דאיכא תולדות

מדוע לתנא דידן מובן הא דתני "אבות"

אלא לר' חייא ור' אושעיא, אבות מכלל דאיכא תולדות, תולדותיהן מאי ניהו

אמר רבי אבהו, כולן כאבות לשלם ממיטב, באר את התירוץ

מאי טעמא שמשלמים ממיטב, אתיא (זה נלמד) בגזירה שוה "תחת, נתינה, ישלם, כסף".

ביאור הלימוד :

באלו אבות כתוב מפורש בתורה שמשלמים ממיטב

מה לשון הפסוק

ובאיזו דרשה נלמדים שאר האבות

מאלו מילים לומדים את הגזירה שוה

סכס, האם האבות דר' חייא ור' אושעיא יש להם תולדות

א"כ מדוע הם נקראים אבות

הפסוקים ד"תחת, נתינה, ישלם, כסף"

שמןה נלמדת הגזירה שוה	המזיק שבו כתוב הפסוק	לשון הפסוק
תחת	¹ שור המועד	או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו :
נתינה	² שור שנגח את העבד	אם עבד נגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל :
ישלם	שן ורגל	כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה ויבער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם :
כסף	³ בור	בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו :

¹ שור המועד שמשלם ממיטב, נלמד משן ורגל דכתיב בהם ישלם.

² שור שנגח את העבד שמשלם ממיטב, נלמד מבור שכתוב בו כסף (תוס' רבינו פרץ).

³ בור שמשלם ממיטב, נלמד משן ורגל דכתיב בהם ישלם.

בבא קמא דף ה' ע"א

רש"י ד"ה תחת נתינח ישלם כסף

דבכולהו כתיב:

או תחת, וגמרינן תחת תחת משור מועד דכתיב ביה "שור תחת השור", מה התם ממייטב, דגמר משן ורגל דכתיב ביה "מייטב שדהו", אף כאן מייטב, שאם בא לשלם קרקע לניזק בשביל הזיקו מגביהו מן העידית.

או נתינה, וגמר נתינה נתינה משור שנגח את העבד דכתיב ביה "יתן לאדוניו".

או ישלם, וגמר משן ורגל דכתיב בהן "מייטב כרמו ישלם".

או כסף, וגמרי מבור דכתיב ביה "כסף ישיב לבעליו".

אבות דמתניתין:

1-4. וארבע חבות גמירי כולהו משן ורגל.

אבות דרבי אושעיא:

5. בשומר חנם כתיב "אשר ירשיעון אלהים ישלם".

6. בשואל כתיב "בעליו אין עמו שלם ישלם".

7. בנושא שכר כתיב "אם גנב יגנב מעמו ישלם".

8. שוכר אינו כתוב בתורה, אבל דינו כנושא שכר.

9. בנוק דחובל בחבירו, כתיב נתינה "כן ינתן בו" והיינו ממון הניתן מיד ליד כדדרשין בהחובל.

10. בלעזר כתיב "פלע תחת פלע" ודרשין ליה לקמן בהחובל "פלע תחת פלע" ליתן לעזר במקום נזק.

11-12. ברישוי וקצת כתיב נתינה "שבתו יתן ורפא".

13. ובזקת כתיב תחת גבי אונס ומפתה, דכתיב "תחת אשר עינה", ודרשין בכתובות בפרק אלו נעירות, חמישים כסף תחת העינוי מכלל דאיכא בזקת ופגם.

לישנא אחרינא (9-13) הואיל וכתיב בחובל בחבירו תחת דכתיב "תחת פלע" כולהו חמשה דברים ידיה מהתם גמרינן.

אבות דרבי חייא

14. בתשלומי כפל כתיב "ישלם שנים".

15. ובתשלומי ארבעה וחמשה כתיב "חמשה בקר ישלם תחת וגו'".

16. וקרן דגנב בכלל כפל הוא.

17. ובגזל כתיב נתינה "ונתן לאשר אשם לו".

18. בעדים זוממין כתיב בהו "נפש בנפש" וכמאן דכתיב תחת דמי.

באונס ומפתה ומוציא שם רע כתיב כסף:

19. "ונתן לאבי הנערה חמישים כסף" היינו אונס.

20. מפתה "כסף יסקל כמוהר הבתולות".

21. במוציא שם רע "וענשו אותו מאה כסף".

22-24. מטמא ומדמע ומנסך בכלל נזק הן, ובזק כתיב ביה תחת. גי' מהר"ם: ובזק כתיב ישלם, דכתיב "מכה בהמה

ישלמנה"

המשך בבא קמא דף ה' ע"א

סיכום חלימוד ד"תחת, נתינה, ישלם, כסף"

באיזו מילה לומדים ממנו שמשלם ממיטב	מניין שהוא עצמו משלם ממיטב	באיזה מזיק מיירי	הפסוקים
			או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם, ולא ישמרנו בעליו, שלם ישלם שור תחת השור, והמת יהיה לו:
			אם עבד יגח השור או אמה, כסף שלשים שקלים יתן לאדניו, והשור יסקל:
			כי יבער איש שדה או כרם, ושלח את בעירה ובער בשדה אחר, מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם:
			בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו, והמת יהיה לו:

המשך בבא קמא דף ה' ע"א

"אמר רבי אבהו כולן כאבות לשלם ממיטב מאי טעמא אתיא תחת נתינה ישלם כסף"

דין מיטב כתוב בתורה בשן ורגל: "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם" ושאר האבות נלמדים מהם בגזירה שוה.

כתוב בכל אב את הפסוק שממנו הוא נלמד בגזירה שוה

הנלמדים מ"ישלם"		שן ורגל		הנלמדים מ"ישלם"	
1. קרן מועדת	_____	מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם		7. נושא שכר	_____
2. בור	_____			8. שוכר	_____
3. אדם דאזיק שור	_____			9. תשלומי כפל	_____
4. אש	_____			10. תשלומי ד' וה'	_____
5. שומר חנם	_____			11. קרן דגנב	_____
6. שואל	_____			12-14. מטמא מדמע ומנסך	_____
שור המועד שלם ישלם שור תחת		בור בעל חבור ישלם כסף ישיב לבעליו	שור שנגח את העבד כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו		הנלמדים מ"תחת"
1. צער	_____	1. אונס	_____	1. נזק דאדם החובל בחבירו	_____
2. בושת	_____	2. מפתה	_____	2. ריפוי	_____
3. עדים זוממין	_____	3. מוציא שם רע	_____	3. שבת	_____
לפי ל"ב ברש"י כל הה' דברים	_____	4. שלשים של עבד	_____	4. גזלן	_____
הנלמדים מ"כסף"		הנלמדים מ"נתינה"			

בס"ד

בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

שנינו במשנתנו, "לא הרי השור כהרי המבעה"

שואלת הגמ', מאי קאמר, באר את השאלה (רש"י)

אמר רב זביד משמיה דרבא, הכי קאמר התנא

שהיה קשה לו, לכתוב רחמנא רק חדא, ותיתי אידך מיניה, באיזו דרשה

הדר אמר התנא, חדא מחדא לא אתיא, דהיינו שא"א ללמוד מבעה משור, וכן יתפרש "לא הרי המבעה כהרי השור".

ביאור "לא הרי" דמשנתנו

"הדר אמר חדא מחדא לא אתיא", מדוע		"ותיתי אידך מינה" איזה	"לכתוב רחמנא חדא" איזה	
לפי שמואל אליבא דרבא	לפי רב			
				לא הרי השור כהרי המבעה
				ולא הרי המבעה כהרי השור

בהמשך המשנה שנינו, "ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים", שואלת הגמ', מאי קאמר

אמר רב משרשיא משמיה דרבא, הכי קאמר התנא, שהיה קשה לו, לכתוב רחמנא תרתין, ותיתי אידך מינייהו

אלו ב' אבות היה לתורה לכתוב _____ ואת מי נלמד מהם _____ באיזו דרשה _____

הדר אמר התנא, חדא מתרתי לא אתי, מהי החומרא שיש בשור ומבעה שלכן א"א ללמוד אש מהם _____

באר איך היה אפשר ללמוד אש משור ומבעה שים לב: רש"י בסוגיותנו נקט ד"שור" הוא קרן. בין לרב ובין לשמואל*

לפי שמואל	לפי רב	
		תחילת הדין מה מצינו
		הפירכא
		איזה מזיק יוכיח ואין
		הפירכא
		איזה מזיק יוכיח ואין
		הצד השווה שבהן
		אף אני אביא
		הדר אמר הפירכא

* עיין רע"א שמפרש דברי רש"י באופן אחר (הובא בחוברת אוצר המפרשים)

המשך בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

אמר רבא, וכולהו (כל האבות נזיקין) כי שדית בור בינייהו, באר _____
 אתיא כולהו במה הצד (בצד השוה), מה תחילת הדין (רש"י) _____
 ומה הפירכא על זה (שם) _____
 לבר (חוץ) מקרן, שמה _____
 משום דאיכא למיפרך, מה לכולהו שכן מועדין (שדרכן להזיק) מתחילתן, משא"כ קרן שאין דרכה להזיק מתחילתה.
 ולמאן דאמר אדרבה קרן עדיפא (שהוא חמור יותר מכולם), משום שכוונתו להזיק, אפילו קרן נמי אתיא
 סכס, איזה אב א"א ללמוד מבור וחד מהנך לפי השיטה הראשונה בגמ' _____
 ומדוע _____
 למ"ד קרן עדיפא, מה החומרא שיש בקרן יותר משאר האבות _____
 ולכן לפי דבריו, האם אפשר ללמוד קרן מבור וחד מהנך _____
 ומפרש רבא, אלא למאי הלכתא כתביניהו רחמנא את כל האבות, מדוע לא היתה התורה צריכה לכותבם _____
 להלכותיהן, להלכות המיוחדות שיש לכל אחד מהאבות, ואלו הם:
 'קרן', לחלק בין תמה למועדת, מה החילוק בין תם למועד _____
 'שן ורגל', לפוטון ברה"ר, ובאיזה מקום הם כן חייבים (רש"י) _____
 'בור', לפטור בו את הכלים, ולר' יהודה דמחייב על נזקי כלים בבור, ההלכה המיוחדת לבור היא, לפטור בו את האדם,
 'אדם', לחייבו בארבעה דברים, מה הם הד' דברים (רש"י) _____
 'אש', לפטור בו את הטמון, באר (רש"י) _____
 ולר' יהודה דמחייב על נזקי טמון באש, לאתויי מאי, לאתויי שאם האש ליחכה נירו וסכסכה אבניו חייב.
 פרש: "ליחכה נירו" (רש"י) _____ "סכסכה אבניו" (שם) _____
 ומדוע הוצרכה התורה לכתוב שחייב עליהם (שם) _____
 רש"י בד"ה לפוטון ברה"ר כתב, וז"ל "ודרשה דבור נראה בעיני דכדי (בחינם) נסיב לה"
 מדוע לא היה רבא צריך לומר את ההלכה המיוחדת של בור _____
 א"כ מדוע הביאו רבא _____

סיכום "הלכותיהן" של האבות נזיקין

מה ההלכה המיוחדת שלו		מנא לן		
		קרן		
		שמן ורגל		
בור	לרבנן	1.	2.	שמות כ"א – ל"ה
	לרבי יהודה			שמות כ"ב – ד'
אדם		א.		שמות כ"א – ל"ג
		ב.		שמות כ"א – ל"ג
		ג.		שמות כ"א – ל"ג
		ד.		שמות כ"א – ל"ג
אש	לרבנן	1.	2.	דברים כ"ה – י"ב
	לרבי יהודה			שמות כ"ב – ה'
				שמות כ"ב – ה'

המשך בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

רש"י ד"ה וכולהו כי שדית בור בינייהו אתיא

אי כתיב בור וחדא מהנך אתיא כולהו [מההוא ומאידך] בצד השוא

<u>וכן אי כתיב בור ורגל</u> אתיא כולהו מהא דינא דבור לבד מקרן דכי פרכת מה לבד שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר בשן ואש ואדם – רגל יוכיח, מה לרגל שכן הזיקו מאי דכל שעה היא מהלכת תאמר בכל אלו – בור יוכיח, וחזר הדין, האד השוא כו' אף אני אביא כל אלו. אבל קרן לא אתיא, דמה להאד השוא שבהן שמועדין מתחילתן תאמר בקרן.	<u>דאי כתיב בור וקרן</u> אתיא שן מינייהו הכי: מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב, שן שדרכו לילך ולהזיק לא כל שכן. מה לבד שכן תחילת עשייתו עומד לנזק תאמר בשן – קרן יוכיח, מה לקרן שכן כוונתו להזיק – בור יוכיח, וחזר הדין, האד השוא שבהן שדרכו להזיק וממונך כו' אף אני אביא שן. וכן רגל מקרן ובור דכי פרכת מה לבד שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר ברגל – קרן יוכיח, מה לקרן שכן כוונתו להזיק – בור יוכיח. וכן אש מקרן ובור. בכולן תחילת הדין, מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב, אלו כולן שדרכו לילך ולהזיק לא כ"ש, מה לבד שכן תחילת עשייתו כו'.
<u>וכן אי כתב בור ואש</u> הוא אתו אינך בהאי דינא מבדור וכי פרכת מה לבד שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר ברגל ושן ואדם – אש תוכיח, מה לאש שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי לה, כגון עצים, כלים ואבנים, תאמר בשן שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה – בור יוכיח שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה, דבר שאינו ראוי לה מאי ניהו אדם, דכתיב "ונפל שמה שור או חמור" שור ולא אדם חמור ולא כלים, דאם נפל בבור אדם וכלים פטור בעל הבור, האד השוא שבהן כו' אף אני אביא שן. ואתו אדם ורגל בפלגי דינא דכי אמרת אש תוכיח ליכא למיפרך מה לאש מידי. אבל קרן לא אתיא, דמה להאד השוא בבור ואש שכן מועדים מתחילתן.	<u>וכן אי כתב רחמנא בור ושן</u> אתו כולהו אינך נמי לבד מקרן בהאי דינא: מה בור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב, רגל ואש לא כל שכן, וכן אדם. מה לבד שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר בכל אלו – שן תוכיח, מה לשן שכן יש הגאה להזיקו תאמר בכל אלו – בור תוכיח, האד השוא כו' אף אני אביא כל אלו. אבל קרן לא אתיא מינייהו, דאיכא למיפרך מה להאד השוא שצבור ושן שכן מועדים מתחילתן תאמר בקרן.

ולהכי נקט רבא בור

דמחד מאידך לא מאי למימר כי שדית חד בינייהו אתו כולהו מההוא ומחד מאידך, דהא מכל תרי מינייהו לא
הוא אתו לא קרן ולא בור א. קרן מאש ורגל ושן ואדם לא, דמה לכולהו שכן מועדין מתחילתן ב. **ובר** נמי
לא אתיא, דמה לכולהו שכן דרכן לילך ולהזיק.

ואי קשיא לך לימא כי שדית קרן בינייהו

אי נקט קרן איכא תרי דלא אתי מינה ומחד מאידך א. דאי נקט או רגל או שן או אדם בהדי קרן לא אתיא אש
מינייהו, דפרכין מה להאד השוא שבהם שיש בהם רוח חיים ב. **ובר** נמי לא אתיא מינייהו.

ואי נקט אש בהדי קרן

לא אתיא שן **ובר** מינייהו א. דכי פרכין מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראוי לה כגון כלים תאמר בשן
דפטור על הכלים כדתנן במתניתין, ליכא למימר קרן יוכיח ב. **ובר** נמי לא אתי מינייהו, שכן דרכן לילך
ולהזיק מה שאין כן בבור.

המשך בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

סיכום דברי רש"י ד"ה וכולהו כי שדית בור בינייהו אתיא

ביאור איך לומדים בצד השווה מבור וחד מהנך

המלמדים	בור וקרן	בור ושן
הנלמדים	שן	רגל, אדם, אש
תחילת הדין:	מה בור שאין _____ חייב שדרכו לילך ולהזיק, לא כ"ש שחייב	מה בור שאין _____ חייב שדרכו לילך ולהזיק, לא כ"ש שחייבים
פירכא:	מה לבור שכן _____ ולכן הוא חייב תאמר ב _____ שאין _____	מה לבור שכן _____ ולכן הוא חייב תאמר ב _____ שאין _____
יוכיח:	_____ יוכיח, שאין _____ ואפילו הכי חייב	_____ תוכיח, שאין _____ ואפילו הכי חייב
פירכא:	מה ל _____ שכן _____ ולכן הוא חייב תאמר ב _____ שאין _____	מה ל _____ שכן _____ ולכן הוא חייב תאמר ב _____ שאין _____
יוכיח:	_____ יוכיח, שאין _____ ואפילו הכי חייב	_____ יוכיח, שאין _____ ואפילו הכי חייב
וחרז הדין לא ראי זה כראי זה וכו':	פירוש: כיון שבכל אחד מהם יש חומרא שאין בחבירו, מזה מוכח שאין חומרות אלו גורמות את החיוב, אלא הצד השווה שבהן (החומרא המשותפת לשניהם) הוא הגורם את החיוב.	
הלימוד:	הצד השווה שב _____ ש _____ וחייבין אף אני אביא _____ ש _____ שגם כן יהיה חייב	הצד השווה שב _____ ש _____ וחייבין אף אני אביא _____ ש _____ שגם כן יהיו חייבין
	*****	אבל _____ א"א ללמוד מהצד השווה משום דאיכא למיפרך _____ _____ ולמ"ד _____ ובמה הוא עדיף _____ אפשר ללמוד גם את _____

המשך בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

המשך סיכום דברי רש"י

ביאור הלימוד מבור ואש, ואיזה אב נלמד מהם בצד השוה, ואלו נלמדים בפלגי דדינא

בור ואש		המלמדים
רגל ואדם	שן	הנלמדים
		תחילת הדין:
		פירכא:
		יוכיח:
מדוע אין את הפירכא שיש בשן		פירכא:
****		יוכיח:
		הלימוד:

המשך בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

בדבריו דלהלן מבאר רש"י אלו אבות נלמדים מבור ואש, ואיך הם נלמדים:

וכן אי כתב צור ואש, הוה אהו אינך צהאי דינא מבור, וכי פרכת מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר צרגל וסן ואדם – אש תוכיה, מה לאש שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי לה, כגון עצים (ראוי לה), כלים ואבנים (אין ראוי לה), תאמר צון שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה – צור יוכיה שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה, דבר שאינו ראוי לה מאי ניהו אדם, דכתיב "ונפל שמה שור או חמור" שור ולא אדם חמור ולא כלים, דאם נפל צבור אדם וכלים פטור בעל הצור, האל השוא שבהן כו' אף אני אביא שן. ואהו אדם ורגל צפגלי דינא, דכי אמרת אש תוכיה ליכא למיפך מה לאש מידי. אבל קרן לא אחיא, דמה להאל השוא צבור ואש שכן מועדים מתחילתו.

סיכום דברי רש"י לפרש כיצד לומדים שן, רגל ואדם, מבור ואש

	אלו אבות לומדים	תחילת הדין קל וחומר	הפירכא	איזה מזיק יוכיה, ואיך	הפירכא	איזה מזיק יוכיה	הצד השוה שבהן	אף אני אביא
בצד השוה						*		
בפלגא דינא						אין פירכא	***	***

*איך אפשר להוכיח מבור

ומה נחשב אין ראוי לבור

בדבריו דלהלן מבאר רש"י מדוע אמר רבא "כי שדית בור בינייהו" ולא נקט אחד מהאבות האחרים:

ולכהי נקט רבא צור, דמחד מאידך לא מלי למימר כי שדית חד בינייהו אהו כולוהו מההוא ומחד מאידך, דהא מכל תרי מינייהו לא הוה אהו לא קרן ולא צור, א. קרן מאש ורגל וסן ואדם לא, דמה לכולהו שכן מועדין מתחילתן ב. וצור נמי לא אחיא, דמה לכולהו שכן דרכן לילך ולהזיק.

ואי קשיא לך לימא כי שדית קרן בינייהו, אי נקט קרן איכא תרי דלא אחי מינה ומחד מאידך, א. דאי נקט או רגל או שן או אדם צהדי קרן לא אחיא אש מינייהו, דפרכינן מה להאל השוא שבהם שיש בהם רוח חיים ב. וכן צור נמי לא אחיא מינייהו. ואי נקט אש צהדי קרן לא אחיא שן וצור מינייהו, א. דכי פרכינן מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראוי לה כגון כלים תאמר צון דפטור על הכלים כדתנן במתניתין, ליכא למימר קרן יוכיה ב. וצור נמי לא אחי מינייהו, שכן דרכן לילך ולהזיק מה שאין כן צבור.

סיכום אלו אבות א"א ללמוד אי לא נקט רבא "בור"

את מי א"א ללמוד	והטעם
א.	משן ורגל אדם ואש
ב.	
א.	מקור שן רגל ואדם
ב.	
א.	מקור ואש
ב.	

המשך בבא קמא דף ה' ע"א ע"ב

סיכום אלו אבות אפשר ללמוד מכל תרי מינייהו, ואלו א"א ללמוד

בכל אב שאפשר ללמודו, סמן ✓
ובכל אב שא"א ללמודו, ציין את מספר הפירכא מהרשימה שלמטה

מבור וקרן		מבור ורגל		מבור ושן		מבור ואדם		מבור ואש	
שן	✓	קרן	1.	קרן		קרן		קרן	
רגל		שן		רגל		שן		שן	
אש		אש		אש		רגל		רגל	
אדם		אדם		אדם		אש		אדם	
מקור ורגל		מקור ושן		מקור ואדם		מקור ואש		משן ורגל	
שן		רגל		שן		שן		קרן	
בור		בור		רגל		רגל		בור	
אש		אש		בור		בור		אש	
אדם		אדם		אש		אדם		אדם	
משן ואדם		משן ואש		מרגל ואדם		מאדם ואש		מאש ורגל	
קרן		קרן		קרן		קרן		קרן	
רגל		רגל		שן		שן		שן	
בור		בור		בור		רגל		בור	
אש		אדם		אש		בור		אדם	

הפירכות:

מה להצד השווה שבהן

1. שמועדין מתחילתן, מה שאין כן ב... (היינו רק למ"ד "לבר מקור")
2. שדרכן לילך ולהזיק, מה שאין כן ב...
3. שיש בהן רוח חיים, מה שאין כן ב...
4. שמשלמין את הכופר, מה שאין כן ב...
5. *שמועדין אפילו לדבר שאין ראוי לה, מה שאין כן ב...

*ע"פ מהר"ם שי"ף ד"ה ברש"י בד"ה וכולהו.

בס"ד

בבא קמא דף ו' ע"א ע"ב

הצד השוה שבהן

שנינו במשנתנו, "הצד השוה שבהן", מה משמע מזה (רש"י) _____
ולכן מה שואלת הגמ' _____
אמר אביי, לאתויי אבנו סכינא ומשאוי שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה, והזיקו
מבררת הגמ', היכי דמי, אי בהדי דקא אזלי קא מזקי, היינו תולדה של אש
דמאי שנא אש, ממי (רש"י) _____
דכח אחר מעורב בו וממונך ושמירתו עליך, הני נמי, כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך
א"כ מה קשה _____
ואלא איירי שהזיקו בתר דנייחי, אי דאפקרינהו, בין לרב בין לשמואל, היינו תולדה של בור
דמאי שנא בור, שכן תחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי תחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו
עליך, איך אפשר לומר כן, הרי על הגג אינם עומדים לנזק (רש"י) _____
אלא דלא אפקרינהו, לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו, היינו גם כן תולדה של בור
אמאי לא גרסינן "אי לרב וכו' היינו שור" (תוס' דף ג: ד"ה משורו) _____

סיכום שקו"ט דגמ' על אוקימתא דאביי

מתרצת הגמ', לעולם איירי דאפקרינהו, ולא דמו לבור	אסו"מ שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה תולדה של איזה אב הם	במה הם דומים לאש / לבור	ולכן מה קשה
אי בהדי דקא אזלי קא מזקי			
שהזיקו בתר דנייחי ואפקרינהו ולשמואל, גם בלא אפקרינהו			

מתרצת הגמ', לעולם איירי דאפקרינהו, ולא דמו לבור

משום דאיכא למיפרך, מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו, תאמר בהני שכח אחר מעורב בהן

בפירכא זו האם "כח אחר מעורב בו" היא קולא או חומרא _____

ומדוע _____ ולכן האם אפשר ללמוד אסו"מ בתר דנייחי מבור בלבד _____

על פירכא זו יש להשיב, אש תוכיח, מה אפשר להוכיח מאש _____

ואם נפרוך מה לאש שכן דרכו לילך ולהזיק ולכן הוא חייב, משא"כ באסו"מ שאין דרכו לילך ולהזיק.

מדוע אנו אומרים "שאין דרכו לילך ולהזיק", הרי הם הלכו מראש הגג לרה"ר (רש"י) _____

על פירכא זו יש להשיב, בור תוכיח, מה אפשר להוכיח מבור _____

וחזר הדין, דשוב אפשר לפרוך מה לבור וכו', ולהוכיח מאש, ושוב לפרוך מה לאש וכו', ולהוכיח מבור, ולחזור שוב ושוב, ומכיון שלא

ראי זה כראי זה, נמצא שאין החומרה שבכל אחד מהם גורמת את החיוב, אלא הצד השוה שבהן, שדרכן להזיק ושמירתן עליך.

סכס, מאלו אבות לומדים שחייב על אסו"מ שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו :

בהדי דאזלי _____ בתר דנייחי ואפקרינהו _____

סכס, מה לומדים מהצד השוה לפי אביי (איזה מזיק ומתי הוא הזיק) _____

המשך בבא קמא דף ו' ע"א ע"ב

רבא אמר, שהצד השווה בא **לאתויי בור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה**

באר מה הוא "בור המתגלגל" (רש"י) _____

האם מדובר שהזיק בהדי דאזלי או בתר דנייחי (שם) _____ ומי חייב, המניח או המגלגל _____

מבררת הגמ', **היכי דמי, אי דאפקרינהו, בין לרב בין לשמואל היינו בור**, במה זה דומה לבור _____

אלא דלא אפקרינהו, לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו, היינו בור

מתרצת הגמ', **לעולם דאפקרינהו, ולא דמי בור המתגלגל לבור**

משום דאיכא למיפרך, **מה לבור שכן מעשיו גרמו לו, תאמר בהני שאין מעשיו גרמו לו**

מה הם "מעשיו" בבור (רש"י) _____ ומה הם "גרמו" (שם) _____

ומעשיהם של מי גרמו ההיזק ב"בור המתגלגל" (שם) _____

ולכן האם אפשר ללמוד "בור המתגלגל" מבור בלבד _____

על פירכא זו יש להשיב, **שור יוכיח**, מה אפשר להוכיח משור _____

ואם נפרוך **מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק**, על פירכא זו יש להשיב, **בור יוכיח, וחזר הדין לא ראי זה כראי זה**.

סכס, מאלו שני מזיקים לומדים "בור המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה" _____

האם אפשר לפרוך מה לבור שכן "אין כח אחר מעורב בו" משא"כ בור המתגלגל

(תוס' ד"ה מה לבור שכן אין כח אחר מעורב בו) _____

ומדוע _____

⚡⚡⚡⚡⚡

תוס' ד"ה לאתויי בור המתגלגל

לאתויי בור המתגלגל וכו' בכל הספרים כתוב "אי בהדי דקא אזלי קמזקי, כחו הוא"

לפי גירסה זו, מי חייב אם הזיק בהדי דאזלי _____ ומטעם איזה מזיק _____

ופירש הקונטרס דלא גרס ליה, לפי דבריו מה הדין של המגלגל _____

ומדוע _____

מדוע תוס' סוברים שכן גורסים זאת _____

סכס, במקרה שהזיק בהדי דאזלי, האם המגלגל חייב: לפי רש"י _____ לפי תוס' _____

סיכום קושית הגמ' על האוקימתא של רבא לפי גירסת התוס'

מי חייב בעל התקלה/המגלגל	איזה מזיק הוי	ומדוע	ואם כן מה קשה
אי בהדי דקא אזלי קא מזקי			
שהזיקו בתר דנייחי ואפקרינהו ולשמואל, גם בלא אפקרינהו			

המשך בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

רב אדא בר אהבה אמר, שהצד השווה בא **לאתויי הא דתניא, כל אלו שאמרו** חכמים שיש להן רשות להשליך נזקיהן לרה"ר, ואלו הן: **פותקין ביבותיהן**, פותחים את צינורות מי השופכין שיישפכו לרה"ר, **וגורפין** הזבל **ממערותיהן** ומשליכים אותו לרה"ר, **בימות החמה אין להם רשות**, מדוע (רש"י) _____ ומה הדין אם הזיקו אז _____

בימות הגשמים יש להם רשות, מדוע (שם) _____

אע"פ שברשות מוציאם לרה"ר, מכל מקום **אם הזיקו, חייבים לשלם** איזה מהם לומדים מהצד השווה, בימות החמה או בימות הגשמים _____

מבררת הגמ', **היכי דמי, אי בהדי דקאזלי מזקי**, א"כ **כחו הוא**, ולכן איזה מזיק הוא (רש"י) _____

שים לב: לפי שמואל זה "אדם" במשנה בדף ט"ו: ולפי רב זה "מבעה" דמשנתנו.

אלא בתר דנייח, היכי דמי, אי דאפקרינהו וכו', היינו בור, במה זה דומה לבור _____

אלא דלא אפקרינהו, לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו, היינו בור _____

סיכום שקו"ט הגמ' על אוקימתא דרב אדא בר אהבה

ולכן מה קשה	ומדוע	איזה מזיק הוי	
			אי בהדי דקא אזלי קא מזקי
			שהזיקו בתר דנייחי ואפקרינהו ולשמואל, גם בלא אפקרינהו

מתרצת הגמ', **לעולם איירי דאפקרינהו, ולא דמי לבור** משום דאיכא למיפרך, **מה לבור שכן** עשאו **שלא ברשות, תאמר בהני, דברשות** הוציאם לרשות הרבים על פירכא זו יש להשיב, **שור יוכיח, שמה** _____ למה יש לשור רשות (רש"י) _____

לפי שמואל אליבא דרבא, ש"שור" זה רגל, איך אפשר להוכיח משור שחייב אפילו ברשות, הרי רגל לא מחייב אלא בחצר הניזק, ושם אין לו רשות (תוס') _____

ואם נפרוך, **מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק**, על זה יש להשיב, **בור תוכיח, וחזר הדין**. סכס, מאלו אבות לומדים "פותקין ביבותיהן וכו'": כשהזיקו בהדי דאזלי _____

כשהזיקו בתר דנייחי: בימות החמה _____ בימות הגשמים _____

רבינא אמר, שהצד השווה בא **לאתויי הא דתנן, הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו, פטור מלשלם** מדוע (רש"י ב"מ) _____

נתנו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל, ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור, לאחר הזמן חייב מי הם שנתנו לו זמן (רש"י) _____ וכמה זמן נתנו לו (ב"מ דף קיח) _____

מבררת הגמ', **היכי דמי, אי דאפקרה בין לרב בין לשמואל היינו בור**, מאי שנא בור דהזיקו מצוי וכו' במה בור הוי "הזיקו מצוי" (רש"י) _____

איך אפשר לומר דבור הזיקו מצוי, הרי למדנו לעיל (דף ג.) שרגל הזיקה מצוי ולא בור (רש"י) _____

מתרצת הגמ', **לעולם דאפקרינהו, ולא דמי לבור, מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק** **תאמר בהני שאין תחילת עשייתן לנזק**, מה היא "תחילת עשייתן" של כותל ואילן (רש"י) _____

על פירכא זו יש להשיב, **שור יוכיח, מה אפשר להוכיח משור** _____

ואם נפרוך, **מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק**, על זה יש להשיב, **בור תוכיח, וחזר הדין**. סכס, מאלו שני מזיקים לומדים כותל ואילן שנפלו לאחר הזמן והזיקו _____

המשך בבא קמא דף ו' ע"א ע"ב

סיכום הדברים הנלמדים מ"הצד השוה" דמשנתנו

לרבינא	לרב אדא בר אהבה	לרבא	לאבוי	
				לאתויי מאי
				במה זה דומה לבור
				במה אין זה דומה לבור
				איזה אב יוכיח שאעפ"כ חייב
				מדוע א"א ללמוד מהאב השני לבד
				ולכן מאלו ב' אבות זה נלמד

האם ארבעת האמוראים הנ"ל חולקים זה על זה (רא"ש) _____

שנינו במשנתנו, "כשהזיק חב המזיק"

שואלת הגמ', חב המזיק, חייב המזיק מיבעי ליה, משיבה הגמ', אמר רב יהודה אמר רב, האי תנא ירושלמי הוא, דתני לישנא קלילא.

המשך בבא קמא דף ו' ע"א ע"ב

העתק דברי הרא"ש בענין איזה דין יש לדברים הנלמדים בצד השוה

לאיתווינהו מבור ורגל לחייבינהו ברה"ר, כיון דיהבינא לנו הקל שבהן.

הלכך נראה, דעיקר תלמודא הוא מבור לחודיה, דבור גמור הם **אבנו וסכינו ומשאו** לבתר דנייחי, בין אפקרינהו בין לא אפקרינהו לשמואל דאמר כולו מבור למדנו, ולרב בדאפקרינהו, וכן **בור המתגלגל**, וכן **כותל ואילן** שנפלו לרה"ר והזיקו בתר דנייחי, וכן **פותרין ביבותיהן וגורפין מערותיהן** אע"ג דברשות קעבדי וכו' בור גמור הוא, אלא דלא מצינו למילף מבור לחודיה משום דלא דמי לגמרי לבור
1. בתחלת עשייתו לנזק, 2. או משום דכח אחר מעורב בהן בעשייתן, 3. או שלא גרמו לו מעשיו, 4. או שעשייתן (ברשותו) [ברשות], הוצרך להביא יוכיח משאר נזיקין שאין לחלק ביניהם ובין בור משום הני פירכות שאינם מונעות חיוב בהם, הלכך גם אלו לא יצאו מכלל בור בשביל אלו פירכות. ובור גמור הוא, וכל דין בור להם קולות וחומרות שבהן, ולא יהבינן להו קולות של אש ורגל.

הצד השוה שבהן לאתויי מאי, אמר אביי לאתויי אבנו סכינו ומשאו וכו'. רב אלפס ז"ל לא הביא בחבורו כל הני אוקימתא דהני אמוראי, אף על גב דכולן הלכות פסוקות הן ולא פליגי אהדדי, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דהא אוקימתא דרב אדא בר אהבה ברייתא, ודרבינא מתניתין היא, וכך אהנהו דאביי ורבא ליכא לאקשווי מידי.

ומסקינן דילפינן אבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש הגג ונפלו לרה"ר ברוח מצויה והזיקו בתר דנייחי מבור ואש. **ויש מן הגדולים שכתבו** דלא מחייב אלא מה שחייב בשניהם, ופטירי מנזקי כלים וממיתת אדם כמו בור, ומטמון [כמו באש, דכיון] דאתו במה הצד יהבינן להו הקל שבשניהם. **ויש שנסתפקו בדבר.**

ולי נראה דכל דין בור יש להם. תדע דהני אינן שלש אוקימתות דילפינן להו מבור ושור, לשמואל דאמר תנא 'שור' לרגלו וכו' והיכי מצי שמואל

הדברים הנלמדים מצד השוה ובמה אינם דומים לגמרי לבור

דברי הרא"ש:		איזה אמורא אמר זאת	לאיזה מהדברים שנלמדים מצד השוה הכוונה
1.	בתחילת עשייתו לנזק		
2.	משום דכח אחר מעורב בהן בעשייתן		
3.	שלא גרמו לו מעשיו		
4.	שעשייתן ברשות		

סכס, איזה דין יש למזיקים הנלמדים מהצד השוה

	אלו דינים יש להם	והטעם	באר ראייתו
לפי היש מן הגדולים			****
לפי הרא"ש			

בס"ד

בבא קמא דף ו' ע"ב - ז' ע"א

סוגיא דמיטב

שנינו במשנתנו, "כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ"

תנו רבנן, מה שכתוב בפסוק (גבי שן ורגל) **"מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב כְּרָמוֹ יִשְׁלַם"**

הכוונה היא שהמזיק חייב לשלם לפי **מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק**, כלומר, אם אכלה ערוגה, ואפילו ערוגה

כחושה, משלם כפי ששוה ערוגה המשובחת ביותר של הניזק, **דברי ר' ישמעאל**

ר' עקיבא אומר, לא בא הכתוב "מִיטֵב שְׁדָהוּ" להחמיר על המזיק לשלם יותר ממה שהזיק

אלא לגבות לנזקין את שווי הנזק (ולא יותר), מן העידית של המזיק

וקל וחומר להקדש, שהמשלם להקדש, משלם ממיטב (להלן תבאר הגמ' באיזה חוב להקדש איירי).

סכס, האם כוונת הפסוק **"מִיטֵב שְׁדָהוּ"** היא, שמשלם כמה ששווה הערוגה המשובחת ביותר של הניזק, או

שמשלם מהקרקע הטובה ביותר של המזיק, לפי ר' ישמעאל _____

לפי ר' עקיבא _____

ביאור הפסוק **"מִיטֵב שְׁדָהוּ וּמִיטֵב כְּרָמוֹ יִשְׁלַם"** לפי ההו"א

האם "שדהו" קאי על המזיק או של הניזק	איזה משני דינים אלו נלמד מ"מיטב שדהו"	מאיזה סוג שדה עליו לשלם	כמה על המזיק לשלם	
				לפי ר' ישמעאל
				לפי ר' עקיבא

סכס, בכמה דינים חולקים ר' ישמעאל ור' עקיבא לפי ההו"א _____

ומה הם (תוס' ר"פ) _____

ומי מהם מחמיר על המזיק יותר _____

מקשה הגמ', **ור' ישמעאל, אכל שמינה** ודאי דין הוא **דמשלם שמינה**, אבל אם **אכל כחושה משלם שמינה** (בתמיה)

באר קושית הגמ' _____

באר לפי הפירוש השני בתוס':

"אכל שמינה משלם שמינה" _____

"אכל כחושה משלם שמינה" _____

אמר רב אידי בר אבין לתרץ הקושיא, **הכא במאי עסקינן**, כגון שאכל ערוגה בין הערוגות, ולא ידעינן אי כחושה

אכל, אי שמינה אכל, דמשלם שמינה, לפי"ז כמה משלם במקרה שידעו שאכל כחושה _____

ובאיזה מקרה איירי ר' ישמעאל _____

אמר רבא להקשות על רב אידי, **ומה אילו ידעינן דכחושה אכל**, הרי **לא משלם אלא כחושה**, וכי **השתא** משום **דלא**

ידעינן אי כחושה אכל אי שמינה אכל, משלם שמינה, הרי **המוציא מחבירו עליו הראי'**, מי הוא המוציא _____

לפי זה כמה על המזיק לשלם במקרה שלא יודעים איזו ערוגה אכל _____

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ז' ע"א

אלא אמר רב אחא בר יעקב, לעולם מודה ר' ישמעאל דלא משלם אלא כפי מה שהזיקה ולא יותר, והמחלוקת של ר' ישמעאל ור' עקיבא היא, איזו סוג עידית על המזיק לשלם, ומבאר רב אחא בר יעקב את המקרה שבו הם חולקים, הכא במאי עסקינן, כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק

עידית דניזק כזיבורית דמזיק

שדותיו של המזיק	שדותיו של הניזק
עידית	
בינונית	
זיבורית	עידית
	בינונית
	זיבורית

ובהא פליגי, ר' ישמעאל סבר שהפסוק "מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וְגו'" בא לומר דבדניזק שיימינן

לפיי"ז מאיזה משדותיו על המזיק לשלם

ומדוע זה נחשב מיטב

ור' עקיבא סבר בדמזיק שיימינן, לפיי"ז מאיזה משדותיו על המזיק לשלם

פרש לפי רב אחא בר יעקב, את דברי רבי עקיבא דלהלן:

"לא בא הכתוב" (רש"י גיטין דף מט.)

"אלא לגבות לנזקין מן העידית" (שם)

תוס' (ד"ה כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק) כתבו, "ואיפכא לא מצי למימר"

דהיינו, שהיתה עידית דמזיק כזיבורית דניזק, כזה

אם היו חולקים במקרה זה, מאיזה שדה היה המזיק משלם:

לפי ר' ישמעאל

לפי ר' עקיבא

ומדוע רב אחא בר יעקב לא העמיד מחלוקתם במקרה זה

המזיק	הניזק
	עידית
	בינונית
עידית	זיבורית
בינונית	
זיבורית	

שואלת הגמ', מאי טעמא דרבי ישמעאל דאמר דבניזק שיימינן

משיבה הגמ', שלומד זאת מגזירה שוה, נאמר "שְׂדֵה" למטה, מה נאמר בסוף הפסוק (רש"י)

ונאמר "שְׂדֵה" למעלה, מה נאמר בתחילת הפסוק (רש"י)

איזה "שְׂדֵה" הוא המלמד ואיזה הוא הנלמד

ורבי עקיבא סובר בדמזיק שיימינן, משום דהפסוק "מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וְיִמִּיטֵב כְּרָמוֹ וְשָׂרְסוֹ" משמע דהאיך דקא משלם

ומדוע אינו דורש את הגזירה שוה (רש"י)

סיכום המחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא לפי מסקנת הגמ'

	"מיטב שדהו" של מי	מנא ליה לפרש כן	ולכן מאיזה שדה שלו ישלם כשעידית דניזק כזיבורית דמזיק
לפי ר' ישמעאל			
לפי ר' עקיבא			

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ז' ע"א

מקשה הגמ', **ורבי ישמעאל**, באר מה קשה עליו _____
 מתרצת הגמ', **אהני גזירה שוה** ד"שדה שדה" ללמדנו דבניזק שיימין, **ואהני קרא** ד"שְׂדֵהוּ יְשָׁלֵם" שמשמע דבמזיק שיימין,
 פירוש, שיש מקרים ששיימין בדניזק כדילפינן מגז"ש, ויש מקרים ששיימין בדמזיק כמשמעות הפסוק
 ומבאר הגמ', **אהני גזירה שוה** ללמדנו שדינו לשלם לפי מיטב דניזק, **כדקאמינא**, דהיינו, במקרה שאמרנו לעיל
 מה המקרה _____

אהני קרא, איזה פסוק _____ שלפי משמעות הפסוק, ממיטב של מי הוא משלם _____
 כגון, במקרה **דאית ליה למזיק עידית וזיבורית, ועידית לניזק, וזיבורית דמזיק לא שויה כעידית דניזק**

זיבורית דמזיק לא שויה כעידית דניזק

שדותיו של המזיק	השדה של הניזק
עידית	
	עידית
זיבורית	

שבמקרה זה מודה ר' ישמעאל, **דמשלם ליה ממיטב ידיה** (של המזיק)

דלא מצי אמר ליה המזיק לניזק, תא את גבי מזיבורית, אלא גבי ממיטב

מאיזה שדה על המזיק לשלם לפי הגזירה שוה _____
 ומאיזה שדה ישלם לפי משמעות הפסוק _____
 סכס, איך מתורצת הקושיא על ר' ישמעאל _____

סיכום התירוץ "אהני גזירה שוה ואהני קרא"

באיזה מקרה משלמים כן	לפי ר' ישמעאל	לפי ר' עקיבא	"מיטב שדהו" של מי	
				לפי משמעות הפסוק
				לפי הגזירה שוה

סכס, האם ר' ישמעאל ור' עקיבא חולקים במקרים דלהלן:

כשיש למזיק בינונית או זיבורית ששוה כעידית דניזק _____
 כשהעידית דניזק היא בין העידית והזיבורית של המזיק _____

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ז' ע"א

העתק דברי הרא"ש על תירוצי הגמ' "אהני גז"ש ואהני קרא"

וז"ל: אהני קרא, דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית, וזיבורית ידיה לא שויה כעידית דניזק, משלם ליה ממיטב, ואי אית ליה למזיק עידית ובינונית וזיבורית, ולא שויה זיבורית דמזיק כעידית דניזק, ובינונית שויה טפי מעידית דניזק.

שדותיו של המזיק	השדה של הניזק
עידית	
בינונית	
	עידית
זיבורית	

אית דאמרי, דיהיב ליה בינונית, ומדקדק מדשבק גמרא בינונית, אלמא אי הויה ליה בינונית דשויה טפי מעידית דניזק יהיב ליה בינונית. **ואית דאמרי**, אפ"ה יהיב ליה עידית, ודבריהם נראה לי, "דאהני גזירה שוה ואהני קרא" תרוייהו לשלם ממיטב, אהני גזירה שוה, לשלם לו מזיבורית דמזיק, כשהיא עידית דניזק, ואהני קרא, כשאני כמיטב דניזק לשלם ממיטב דמזיק, דלעולם בעינן מיטב, או דמזיק או דניזק, והאי דנקט עידית וזיבורית ושבק בינונית, משום דלא הזכיר אלא הנך דמשתלמין מהם, מעיקרא מזיבורית דמזיק, והשתא מעידית, ולעולם אפילו אי אית ליה גם בינונית ישלם ממיטב שלו.

(א"ת)

ממה הוא משלם לפי הדעה הראשונה ברא"ש _____
 ומה הראי' לדעה זו _____
 ממה הוא משלם לפי הדעה השניה ברא"ש _____
 וכמו איזו דעה הכריע הרא"ש _____ ומדוע _____

מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא

לפי המסקנא		לפי ההוה אמינא		
		לר' עקיבא	לר' ישמעאל	
				האם "מיטב שדהו" בא ללמד כמה הוא משלם או ממה הוא משלם
			להו"א	כמה צריך לשלם
			לראב"א	
				כשאוכלה כחושה
				כשיש ספק מה היא אוכלה
				מאיזה שדה הוא משלם
				מאיפה לומדים שמשלם משדה זו
			מכין שלא נאמר בפסוק מאיזה שדה ישלם, יכול לשלם מאיזה שדה שירצה	

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ז' ע"א

בברייתא דלעיל תני, ר' עקיבא אומר, לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית, וקל וחומר להקדש שואלת הגמ', מאי קל וחומר להקדש, פירוש, באיזה אופן מיירי שנתחייב ממון להקדש אילימא דנגח תורא דידן לתורא דהקדש, ומה הוא הק"ו

א"א לומר דמיירי באופן זה, שהרי "שור רעהו" אמר רחמנא, ולא שור של הקדש

ולכן מה הדין אם נגח שור של הקדש

באיזה מזיק כתיב "שור רעהו" ומה הדין בשאר המזיקים שהזיקו את ההקדש (רש"י)

סכס, מדוע א"א לומר שה"ק"ו להקדש" הוא, שהמזיק להקדש משלם ממיטב

אלא נאמר שמהק"ו לומדים, לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית, ובא ללמדנו דאתי גזבר ושקיל מעידית

באר הק"ו לפי מהלך זה

גם זה א"א לומר, שכן במקרה זה לא יהא הקדש אלא בעל חוב, ובעל חוב הדיוט דינו לגבות בבינונית

לפי זה מאיזה שדה יוכל הגזבר לגבות ומאיזה שדה אומר ר"ע שהוא גובה

וכי תימא, סבר ר' עקיבא כל בעל חוב נמי דינו לגבות בעידית

מכל מקום אי אפשר ללמוד ק"ו זה, משום דאיכא למיפרך, מה לבעל חוב הדיוט שכן יפה כחו בניזקין

במה יפה כחו (רש"י) ולכן מאיזה שדה דינו לגבות

תאמר בהקדש שהורע כחו בניזקין, במה הורע כחו (רש"י)

ביאור ה"ק"ו להקדש" אם נאמר שר"ע סובר כל ב"ח נמי בעידית והפירכא

	הקל וחומר		הפירכא	
	האם הוא קל או חמור	מאיזה שדה הוא גובה את חובו	האם המזיק אותו חייב לשלם, ואם כן ממה	לפי"ז האם הוא קל או חמור
ב"ח הדיוט (מלוה)				ולכן האם הוא גובה חובו מעידית
ב"ח הקדש (גזבר)				

מסקנת הגמ': לעולם מיירי דנגח תורא דידן לתורא דהקדש, ואם כן איזו קושיא חוזרת

מתרצת הגמ', שר' עקיבא סבר לה כר' שמעון בן מנסיא, שסובר שהמזיק להקדש חייב לשלם

דתניא, ר' שמעון בן מנסיא אומר, שור של הקדש שנגח שור של הדיוט, פטור

אבל שור של הדיוט שנגח שור של הקדש, בין אם המזיק הוא תם בין אם הוא מועד, משלם נזק שלם.

סיכום המחלוקת ר' שמעון בן מנסיא ורבנן בענין נזקי הקדש

האם חייב או פטור הקדש שהזיק	האם חייב או פטור המזיק להקדש	אין דורשים "שור רעהו"
לפי ר' שמעון בן מנסיא		
לפי רבנן		

הערה: הרשב"א במסכת גיטין דף מט. הקשה, דאם ר' עקיבא סובר כר' שמעון בן מנסיא, אמאי צריך "קל וחומר להקדש" שמשלם ממיטב, הרי לפי דבריו הקדש נכלל בדין נזקין כמו הדיוט, ע"ש מה שתירץ.

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ז' ע"א

סיכום המהלכים בגמ' לפרש את דברי ר' עקיבא "וקל וחומר להקדש"

הדיחוי	באיזה אופן נתחייב ממון להקדש		
		לפי קושית הגמ' "אילמא"	
		"אלא לאומר"	לפי ההוה אמינא
		"וכי תימא"	
***		לפי המסקנא "לעולם"	

הקדמה לקושית הגמ':

הגמ' תירצה "ר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא" שמזיק את ההקדש חייב, ומה סובר ר"י בזה (ריטב"א גיטין) _____

לפי זה, בכמה דברים חולקים ר"י ור"ע _____ ומה הם _____

מקשה הגמ', **אי הכי**, שְׁמָה (רש"י גיטין) _____

ר' ישמעאל ור"ע, ממאי דבעידית דניזק ששוה **כזיבורית דמזיק פליגי, דלמא דכ"ע** סוברים **דבדניזק שיימינן**

מדוע אי אפשר לומר איפכא, דכ"ע בדמזיק שיימינן _____

והכא, בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן בלבד קמפלגי, כמו מי סובר ר"ע _____ וכמו מי סובר ר"י _____

סכם, במה חולקים ר' ישמעאל ור' עקיבא

לפי קושית הגמ'		לפי היוצא מהגמ' עד עתה		
המזיק להקדש האם חייב או פטור	מאיזה משדותיו ישלם המזיק	המזיק להקדש האם חייב או פטור	מאיזה משדותיו משלם המזיק	
				לפי ר' ישמעאל
				לפי ר' עקיבא

מתרצת הגמ', שיש שלש הוכחות שהם חולקים גם בהדיוט:

הוכחה א: **אם כן**, שְׁמָה (רש"י גיטין) _____

מאי לא בא הכתוב, לאיזה פסוק הכוונה _____

ואיך מוכח מלשון זה שחולקים גם בדין מיטב (רש"י) _____

הוכחה ב: **ועוד, מאי ק"ו להקדש** דמשמע שר"ע בא לומר שאם בהדיוט הקל יש חומרא שגובה ממיטב כ"ש בהקדש החמור.

ואם נאמר שר"ע סובר שמשלם מיטב דניזק האם זו קולא או חומרא _____

לפי זה מדוע אין לומר "ק"ו להקדש" _____

מדוע א"א לומר שהק"ו הוא, שאם בהדיוט מקילים כל שכן בהקדש (רש"י) _____

הוכחה ג: **ועוד, הא אמר רב אשי, תניא בהדיא וכו'**

מה תני בברייתא זו יותר מבברייתא הקודמת _____

למסקנת הגמ': בכמה דברים חולקים ר' ישמעאל ור"ע _____

ומה הם _____

בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

סתירת הפסוקים "מיטב" ו"ישיב"

רמי ליה אביי לרבא, כתיב "מיטב שְׂדֵהוּ וּמִיטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלַם"
משמע דמיטב אין, מידי אחרינא לא, לפי זה ממה הוא צריך לשלם
והתניא, על מה שכתוב בפסוק "בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלֵיו"
יְשִׁיב" בא לרבות כל דבר שהוא שוה כסף ואפילו סובין, לפי זה ממה הוא יכול לשלם
מדוע המילה "יְשִׁיב" מיותרת לדרשה (רש"י)
ואיך משמע מ"יְשִׁיב" לרבות שוה כסף (שם)
סכם את הסתירה בין הפסוקים

באלו אבות כתוב "מיטב" _____ ובאיזה אב כתוב "יְשִׁיב"
מדוע אי אפשר לתרץ, דהחיוב לשלם ממיטב הוא בשן ורגל, והריבוי של "יְשִׁיב" דמרבין אפילו סובין הוא בבור
(פני יהושע)

מתרצת הגמ', לא קשיא, כאן איירי כשמשלם מדעתו, כאן איירי כשמשלם בעל כרחו

ביאור התירוץ

	פרש	ואז האם הוא משלם סובין או מיטב	איזה פסוק איירי כן
מדעתו	רש"י		
בעל כרחו	שם		

אמר עולא בריה דרב עילאי, דיקא נמי, שְׁמָה
דכתיב "מיטב שְׂדֵהוּ וּמִיטֵב פְּרָמוֹ יִשְׁלַם", דמשמע בעל כרחו
ויש להקשות, הרי גם בפסוק של סובין כתוב "יִשְׁלַם", דכתיב "בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלֵיו"
(שיטמ"ק ד"ה עוד כתב הרא"ש)
א"ל אביי לעולא, שאין לדייק כן, משום דמי כתיב ישולם, הרי "יִשְׁלַם" כתיב, שלשון זה מדעתו נמי משמע
איך משמע מ"ישולם" בעל כרחו (רש"י)
לפי אביי, האם התירוץ נדחה או רק הדיוק (רש"י ד"ה אלא אמר אביי)
באר מדוע (מהריב"ל)

"אמר עולא בריה דרב עילאי, דיקא נמי דכתיב 'יִשְׁלַם' דמשמע בעל כרחו"
היכן מצינו בתורה ש"יִשְׁלַם" משמע בע"כ (שיטמ"ק ד"ה דיקא בשם הרא"ש)
וא"כ איך יכול אביי לומר ש"יִשְׁלַם" משמע נמי מדעתו (שם)

סכם, איזה לשון משמע בעל כרחו לכו"ע
ומה המשמעות של "יִשְׁלַם": לפי עולא _____ לפי אביי _____

המשך בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

שאלות הקדמה בהלכות מתנות עניים (המובאים ברש"י ד"ה מי שהיו לו) :

למי יש דין עני שמותר לו ליטול ממתנות עניים _____
 וכמה אפשר לתת לו בבת אחת _____
 ומדוע דוקא בבת אחת _____

אלא אמר אביי, כדמר, מי זה "מר" _____ ומה הכוונה "כדמר" (רש"י) _____
 ומביא אביי ברייתא בענין מעשר עני, ואת דברי רבה עליה
 דתניא, הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים, באיזה שווי (רש"י בלישנא קמא) _____
 ואינו מוצא למוכרן, האם אינו מוצא למוכרן כלל _____ אלא מה הכוונה _____
 הדין הוא, שמאכילין אותו מעשר עני עד מחצה, מחצה ממה _____
 לפי זה, כמה מעשר עני יקבל אם הוא יכול למוכרם ב: 180 _____ 150 _____ 100 _____
 ומדוע "עד מחצה" (רש"י) _____

והוי בה מר (ונתקשה רבה בברייתא זו), היכי דמי, מה המקרה שמשום כך אינו מוצא למוכרן ולכן מאכילין אותו עד מחצה
 אי מיירי שהוזל ארעתא דכו"ע, ודידיה נמי זל בהדייהו
 לפי המחיר של עכשיו, האם יש לו מאתיים זוז _____ ולכן האם יש לו דין עשיר או עני _____
 א"כ אפילו טובא (אפילו הרבה) מעשר עני נמי ליספי ליה (שיאכילו אותו), ולא רק עד מחצה, דהא זול דכולי עלמא נמי,
 אלא אם מיירי דאוקיר ארעתא דכו"ע, ודידיה, אידי דעייל ונפיק אזוזי, זל ארעיה, ולכן אינו מוצא למוכרן
 א"כ אפילו פורתא (אפילו מעט) נמי לא ליספי ליה, מדוע (רש"י) _____
 ואמר מר (רבה) עלה, לתרץ את הברייתא, לא צריכא הברייתא לומר שמאכילין אותו עד מחצה, אלא במקרה
 דביומי ניסן יקרא ארעתא, שאז אנשים מבקשים לקנות קרקעות, וביומי תשרי זל ארעתא, שאז אין מבקשים לקנות,
 מה הטעם שאנשים רוצים לקנות שדות בניסן ולא בתשרי (רש"י) _____

ומה הטעם בבתים (תוס') _____
 דכולי עלמא נטרי (ממתנים) עד ניסן ומזבני (ומוכרים), מדוע _____
 והאי (אותו אחד), שהברייתא מדברת עליו, הואיל ואיצטריכא ליה זוזי, זבין כדהשתא (תשרי)
 ועכשיו האם המחיר הוא זול או יקר _____
 עד פלגא אורחיה למיזל, טפי לאו אורחיה למיזל, ולכן עד כמה מאכילין אותו _____

סיכום שקו"ט דרבה לפרש את הברייתא ד"הרי שהיו לו בתים שדות וכרמים וכו"

הסיבה שאינו מוצא למוכרן	האם יש לו דין עשיר או עני	ומדוע	ולכן האם הוא יכול ליטול מעשר עני, ואם כן כמה
הקושיא: "היכי דמי"	אי הוזל ארעתא דכו"ע ודידיה נמי זל בהדייהו		
	אלא דאוקיר ארעתא דכו"ע, ודידיה אידי דעייל ונפיק אזוזי, זל ארעיה		
התירוץ: "ואמר מר עלה"	לא צריכא דביומי ניסן יקרא ארעתא וביומי תשרי זל ארעתא	מדוע אין לו דין עני (רש"י):	
		מדוע אין לו דין עשיר (שם):	

המשך בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

לפי ביאורו של רבה, האם החידוש של הברייתא הוא שאין לו דין עשיר או שאין לו דין עני _____
 ומדוע באמת אין לו דין עני _____
 על יסוד חידוש זה, מתרץ אב"י את הסתירה בין הפסוקים "מִיטֵב" ו"יָשִׁיב"
והכא נמי גבי נזקין איירי דבימי ניסן יקרא וכו', באיזה זמן איירי שהזיק _____
שדיניה של הניזק ליטול **בעידית**, לפי איזה מחיר _____
ואי אמר ליה איהו, מי יאמר למי _____
הב לי בינונית טפי פורתא (מעט יותר) ממה שהיית נותן לי בעידית _____
 מדוע מבינונית הוא מקבל קרקע גדולה יותר _____
 ומדוע שירצה בינונית (רש"י) _____
אמר ליה, מי יכול לומר למי _____
אי שקלת כדינך, שממה דינו לקבל _____
שקול כדהשתא, במחיר זול או יקר _____ לפי מחיר זה, האם הוא מקבל יותר קרקע או פחות _____
ואי לא, מה לא _____
שקיל כיוקרא דלקמיה, לפי המחיר של איזה זמן _____
 ואז האם הוא יקבל יותר קרקע או פחות _____

לפי אב"י כך תתבאר הדרשה "יָשִׁיב" לרבות שוה כסף ואפילו סובין, שכאשר הניזק מבקש סובין דהיינו בינונית או זיבורית, שהמזיק צריך לתת לו, החידוש הוא, שאז יכול המזיק לתת לו כיוקרא דלקמיה, שהרי שוה כסף הוא בניסן.

שאלות רשות:

- א. מדוע הוצרך אב"י להביא את דברי רבה, הרי לכאורה כדי לתרץ את הסתירה היה די לו לומר "כגון דבימי ניסן יקרי וכו'" בלא אריכות (תוס ר"פ באמצע ד"ה הכא נמי) _____
- ב. מדוע הוצרך אב"י לאוקמא דסופה לייקר בניסן, הרי היה יכול לומר דהחידוש ד"יָשִׁיב" הוא שהניזק יכול לבקש בינונית וזיבורית במקום עידית (רש"י) _____
- ג. כאשר הוא מקבל עידית, מקבל כדהשתא, א"כ מה הסברא לומר שבבינונית יקבל כיוקרא דלקמיה (חידושי הרי"מ) _____

סיכום התירוץ על הסתירה בין הפסוקים לפי אב"י

ולכן לפי איזה מחיר יתן לו	האם דינו לקבל משדה זה	האם הפסוק מייירי שהניזק מבקש עידית/בינונית	
			"מִיטֵב שָׂדֵהוּ וּמִיטֵב כְּרָמוֹ יְשַׁלֵּם"
			"יָשִׁיב" לרבות שוה כסף ואפילו סובין

סכס, איזה דין לומדים מ"יָשִׁיב" :

לפי הבנת הגמ' בקושיא _____ לפי אב"י _____

המשך בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

מתקיף לה רב אחא בר יעקב על התירוץ של אביי, אם כן, שמה
הורעת כחן של נזקין אצל גבית בינונית וזיבורית
דרחמנא אמר שיכול לגבות אפילו ממייטב במחיר הזול של תשרי
ואת אמרת מבינונית וזיבורית (נמי) לא שקיל כדהשתא, אלא כיוקרא דלקמיה
סכס, לפי אביי באיזה מחיר יקבל הניזק כשרוצה לגבות מבינונית או מזיבורית
ולפי רב אחא בר יעקב באיזה מחיר הוא צריך לקבל אותם
ומדוע

אלא אמר רב אחא בר יעקב, אי איכא לדמויי, לדמות את מה (רש"י)
לבעל חוב מדמינן ליה (שים לב: בלשון הגמ' "בעל חוב" הוא המלוה).
בעל חוב דיניה לגבות בביונית, באיזה זמן מיירי שבא לגבות (רש"י)
ואי אמר ליה, מי יאמר למי
הב לי זיבורית טפי פורתא, מדוע מזיבורית הוא צריך לקבל יותר קרקע
אמר ליה (יכול לומר לו) הלוה למלוה אי שקלת כדינך, שממה דינו לגבות
שקול כדהשתא, כשהשדות יקרים או זולים
ואי לא, מה לא שקיל כי יוקרא דלקמיה, והאם יקבל יותר קרקע או פחות
סכס, לפי רב אחא בר יעקב לפי איזה מחיר יקבל המלוה את השדה:
כשגובה מבינונית כשגובה מזיבורית

מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא על דברי רב אחא בר יעקב, אם כן, שמה
נעלת דלת בפני לוי, רצה לומר, שזה יביא לכך שאנשים ימנעו מלהלוות כסף לאחרים
משום דאמר ליה המלוה ללוה אילו הו לי זוזי, אלו מעות
הוה שקלי זיבורית כדהשתא, באיזה מחיר
השתא האם משום דזוזי גבך, אשקול כיוקרא דלקמיה
סכס מהי טענת המלוה
ולכן לפי איזה מחיר הוא צריך לקבל כשגובה מזיבורית

אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא, אי איכא לדמויי את החידוש של רבה
לכתובת אשה מדמינן, דהא כתובת אשה, דינה לגבות בזיבורית, ואיירי שגרשה בתשרי ובאה לגבות כתובתה
ואי אמרה ליה איהי (האשה לבעל), הב לי בינונית בציר פורתא, פרש "בציר פורתא"
מדוע מבינונית היא תקבל פחות קרקע
אמר לה (יכול לומר לה) הבעל לאשה אי שקלת כדינך (מזיבורית), שקול כדהשתא, ואי לא, שקלי כיוקרא דלקמיה
סכס, לפי רב אחא בריה דרב איקא, לפי איזה מחיר תקבל האשה את השדה:
כשגובה מזיבורית כשגובה מבינונית
תוס' בד"ה לכתובת אשה כתבו וז"ל "הוא הדין שאפשר לאוקמי בבעל חוב דקאי ביה"
מה המקרה שאפשר להעמיד בב"ח
ומדוע הגמ' לא אמרה מקרה זה

המשך בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

סיכום מה אפשר לדמות להא דרבה

הדיחוי	שאל באיזה מחיר מקבל/ת אותו	ומאיזה שדה מבקש/ת, וכמה	מאיזה שדה דינו/ה לקבל	מי בא/ה לגבות	
					לפי אב"י
					לפי רב אחא בר יעקב
****					לפי רב אחא בריה דרב איקא
****					האופן שהוסיפו תוס'

מכל מקום קשיא, איזו קושיא (רש"י) _____

אמר רבא לתרץ את הסתירה בין הפסוקים, כל דיהיב ליה ממיטב ליתבי ליה

לפי תירוץ זה, כשהמזיק משלם קרקע מאיזה סוג קרקע הוא צריך לשלם _____

האם הוא יכול גם לשלם סובין _____ מנלן _____

ומאלו סובין הוא צריך לשלם (רש"י) _____ מנלן _____

מקשה הגמ', והא "מִיטֵב שְׂדֵהוּ" כתיב, ולפי רבא איך היה צריך להיות כתוב בפסוק (רש"י) _____

אלא כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב, פרשוה

כל מילי דמטלטלין מיטב הוא, משום דאי לא מזדבן הכא כל כך בקלות, מזדבן במתא אחריתי, לבר מארעא שא"א

לקחתה לעיר אחרת למוכרה שם, שבזה אמרה תורה, דליתבי ליה ממיטב, כי הכי דלקפוץ עלה זבינא (קונים), פירוש,

שיוכל הניזק למוכרו בקלות.

סיכום תירוץ רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע

ומדוע	שאל האם משלם דוקא מיטב או אפילו סובין	האם פסוק זה איירי כשמשלם קרקע או מטלטלין	
			"מיטב"
			"ישיב"

המשך בבא קמא דף ז' ע"א ע"ב

סיכום התירוצים על סתירת הפסוקים

מה קשה על תירוצ זה	מה בא לומר הפסוק		
	"כסף ישיב לבעליו"	"מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם"	
			לפי התירוצ הראשון
			לפי אבוי
			לפי רבא
****			לפי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע

הערה: לקמן דף ט. מביאה הגמ' תירוצ נוסף על הסתירה בשם רב הונא.

בבא קמא דף ז' ע"ב - ח' ע"א

סוגית בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין

הקדמה: הים של שלמה בסימן כ"א מבאר מדוע הביאה הגמ' איבעיא זו כאן, וז"ל: הבעיא אי בשלו הן שמין כו' לא נשאלה אלא לפי דברי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שאמרו כל מילי מיטב כו' לבר מקרקעי דכתב רחמנא ליתן ליה ממיטב כי היכא דליקפצו עליה זביני, ועל כן שואל מאחר שהטעם כי היכא דליקפצו עליה זביני, א"כ כשהוא עידית בשל עולם אין צריך ליתן מן עידי עידית שלו, שהרי היא עידית לעולם ויקפצו עליה זביני, או דילמא מ"מ בעינן מיטב של מזיק, וגזירת קרא היא "מיטב שְׁדֵהוּ יְשָלֵם", וכי היכא דלקפצו עליה ביותר.

ה ה ה

בעא מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא, כשהן שמין את הקרקעות של המזיק כדי לשלם לניזק מעידית,

המקרה שבו מסתפקת הגמ'

שדות המזיק	שדות של העולם
עידית (עדי ערית)	****
זיבורית	עידית

אלו שדות יש למזיק (רש"י) _____
ומה היא הזיבורית שלו ביחס לשל עולם (שם) _____

האם **בשלו הן שמין, או בשל עולם הן שמין**, איזה משדותיו ישלם המזיק:

אם "בשלו הן שמין" _____ אם "בשל עולם הן שמין" _____

אליבא דר' ישמעאל לא תבעי לך, דאמר, בדניזק שיימינן, ופשוט שמאיזה משדותיו ישלם (רש"י) _____

מדוע (שם) _____

ומדוע א"א לומר שזה בא למעוטי דמזיק (תוס') _____

ביאור "אליבא דר' ישמעאל לא תבעי לך" ע"פ תוס' הרא"ש

המקרה שבו היה אפשר להסתפק

שדות המזיק	שדות דעלמא	שדות הניזק
עידית	***	***
בינונית	עידית	***
זיבורית	בינונית	עידית

במקרה זה מאיזה משדותיו ישלם המזיק:

אם "בשלו הן שמין" (הניזק) _____

אם "בשל עולם הן שמין" _____

כי תבעי לך, אליבא דר"ע דאמר בדמזיק שיימינן, מדוע אליבא דר"ע כן תבעי לך, הרי רב אשי אמר (לעיל דף ז.)

תניא בהדיא, ר"ע אומר "מיטב שדהו של מזיק וכו'" (תוס' ר"פ) _____

מאי, האם בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין

צדדי האיבעיא: האם "**מיטב שְׁדֵהוּ**" של מזיק **אמר רחמנא, למעוטי דניזק**, דהיינו, שאינו יכול לשלם לפי מיטב דניזק,

אע"פ שזיבורית דמזיק הוא מיטב דניזק, באיזה מקרה אינו יכול לשלם מזיבורית שלו (רש"י) _____

אבל אם הייתה עידית דניזק כעידית דעלמא, האם הוא יכול לשלם מזיבורית שלו (שם) _____

או דלמא ש"שְׁדֵהוּ" בא **למעוטי דעלמא נמי**, לפי צד זה, מאיזה שדה משלם _____

סיכום צדדי הספק

מה הצד לומר כן (ים של שלמה)	ולכן מאיזה משדותיו ישלם המזיק	מה בא "מיטב שְׁדֵהוּ" למעט	
			לפי הצד שבשלו הן שמין
			לפי הצד שבשל עולם הן שמין

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ח' ע"א

אמר ליה, מי אמר למי _____
 רחמנא אמר "מיטב שְׁדָּהוּ", ואת אמרת שיש צד לומר דבשל עולם הן שמין, אלא ודאי בשל מי שמין _____
 שים לב: מהמשך הגמ' שמקשה מדין ב"ח מוכח שהספק היא לא רק בנזקין אלא גם בבע"ח, ע"פ חזון איש חו"מ ליקוטים
 אות י"ט ד"ה תוד"ה מר.

איתביה, מי הקשה על מי _____
 דתני בברייתא, אין לו אלא עידית, במי איירי הברייתא (רש"י) _____
 כולם גובין מן העידית, מי הם כולם _____
 אין לו אלא בינונית, כולן גובין בינונית. אין לו אלא זיבורית, כולם גובין זיבורית
 היו לו עידית ובינונית וזיבורית: נזקין בעידית, ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית
 מנלן דניזק בעידית _____

מדוע המלוה מקבל מבינונית (לקמן דף ח).
 מדוע האשה אינה מקבלת בינונית כמו כל בעל חוב (רש"י) _____
 היו לו עידית ובינונית: נזקין בעידית, בעל חוב וכתובת אשה בבינונית
 במקרה זה מי מקבלים כדינם _____ ומי לא _____
 היו לו בינונית וזיבורית: נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית
 במקרה זה מי מקבלים כדינם _____ ומי לא _____
 היו לו עידית וזיבורית: נזקין בעידית, ובעל חוב וכתובת אשה בזיבורית
 במקרה זה מי אינו מקבל כדינו _____ שממה דינו לקבל _____
 ומדוע הוא גובה מזיבורית ולא מעידית (רש"י) _____

סכם לפי הברייתא, כשיש לו כמה שדות ממה גובין

היו לו	הניזק	הבעל חוב המלוה	האשה את כתובתה
עידית בינונית וזיבורית			
עידית ובינונית			
בינונית וזיבורית			
עידית וזיבורית			

קתני מיהא מציעא, שאם היו לו רק בינונית וזיבורית: נזקין ובעל חוב בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית
 האם הוא בא להקשות מדין נזקין או בעל חוב או כתובת אשה _____
 דמאיזה שדה הוא גובה לפי מה דתני בברייתא _____
 ואי אמרת בשל חן שמין, א"כ קשה, שתעשה בינונית שלו כעידית
 מדוע שהבינונית שלו תחשב כעידית (רש"י) _____
 וידחה בעל חוב אצל זיבורית, מדוע _____
 מתרצת הגמ', הכא במאי עסקינן, כגון שהיתה לו (ללוה) עידית ומכרה, וכן א"ר חסדא כגון שהיתה לו עידית
 ומכרה, מתי היתה לו עידית _____ ומתי מכר אותה (רש"י) _____
 מדוע במקרה זה, ב"ח מקבל בינונית ולא זיבורית (שם) _____
 מי עוד מעמיד את הברייתא באופן "שהיתה לו עידית ומכרה" _____

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ח' ע"א

הכי נמי מסתברא, שמה _____
 מדקתני בברייתא אחריתי, שאם היו לו רק בינונית וזיבורית: נזקין בבינונית, בעל חוב וכתובת אשה בזיבורית
 קשיין אהדדי, באר את הסתירה בין הברייתות _____
 אלא לאו שמע מינה, כאן שהיתה לו עידית ומכרה, ולכן מאיזה שדה גובה הב"ח _____
 כאן שלא היתה לו עידית ומכרה, באיזו ברייתא מיירי כן _____

סיכום הסתירה בין הברייתות והתירוץ

הסתירה: ממה גובה הבעל חוב	התירוץ			
	האם מיירי שהיתה ללוה עידית	שאז האם השתעבדה הבינונית שלו	ולכן מאיזה שדה גובה הבעל חוב	
				לפי ברייתא דידן
				לפי ברייתא אחריתי

לפי תירוץ זה האם הברייתות סוברות שבשלו הן שמין או בשל עולם _____
 ואי בעית אימא דלכו"ע בשל עולם הן שמין, ואידי ואידי (שני הברייתות) מיירי שלא היתה לו עידית ומכרה
 ולא קשיא הסתירה בין הברייתות _____
 הא דשוויא בינונית שלו כעידית דעלמא, איזו ברייתא מיירי כן _____
 וכאן (בברייתא דידן) דלא שויא בינונית שלו כעידית דעלמא, אלא כמו איזה שדה דעלמא היא שוה _____
 סיכום התירוץ על הסתירה לפי מהלך זה

	האם מיירי שבינונית שלו כעידית או כבינונית דעלמא	ולכן מאיזה שדה גובה הבעל חוב	ומדוע
לפי ברייתא דידן			
לפי ברייתא אחריתי			

תוס' ד"ה אידי ואידי שלא היתה לו עידית ומכרה:

האם כוונת הגמ' לומר שבשתייהן מיירי שלא היתה לו עידית כלל או שבשתייהן מיירי שלא מכר עידית _____
 ומה ההכרח לפרש כן _____

ביאור התוס'

	כמו איזה שדה דעלמא שויה בינונית שלו	מדוע היא נקראת בינונית	פרש לפי זה "שלא הייתה לו עידית ומכרה"
בברייתא דידן			
בברייתא אחריתי			

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ח' ע"א

סכם, לפי ב' התירוצים הראשונים, האם הברייתות חולקות, או שכל אחת מיירי במקרה אחר _____
 בתירוצ א', מה האוקימתא _____ ובאיזו ברייתא האוקימתא _____
 בתירוצ ב', מה האוקימתא _____ ובאיזו ברייתא האוקימתא _____
 תירוצ ג': **ואיבעית אימא** לתרץ את הסתירה בלי אוקימתא, **אידי ואידי** מיירי **שהיתה בינונית שלו כבינונית דעלמא**
 והאם צריך להעמיד שהיתה לו עידית ומכרה _____
והכא הברייתות, **בהא פליגי** _____
מר סבר בשלו הן שמין, איזו ברייתא סוברת כן _____
ומר סבר בשל עולם הן שמין, ולכן מאיזה שדה גובה הב"ח _____

סיכום התירוצ לפי מהלך זה

ומדוע	לפי זה מאיזה שדה גובה הבעל חוב	האם בשלו הן שמין או בשל עולם	
			לפי ברייתא דידן
			לפי ברייתא אחריתי

רבינא אמר תירוצ נוסף בלי אוקימתא

שהברייתות **בדעולא פליגי**, **דאמר עולא**, **דבר תורה** (מדאורייתא), **בעל חוב** דינו **בזיבורית וכו'**

מאיזה פסוק לומדים זאת _____
 ואיך משמע כן בפסוק _____
 איך מוכח מכאן שב"ח בזיבורית, הרי אפילו פחות שבכלים מיטב הוא (תוס') _____
ומה טעם אמרו חכמים **שבעל חוב בבינונית** מאחר ומדאורייתא דינו בזיבורית _____
כדי שלא תנעול דלת בפני לוי, פרש _____
מר אית ליה תקנתא דעולא, איזו ברייתא סוברת שתיקנו תקנה זו _____
ומר לית ליה תקנתא דעולא, ולכן מאיזה שדה גובה הב"ח _____
 לפי ברייתא אחריתי מה יהיה הדין אם היו לו עידית בינונית וזיבורית (רש"י) _____

סיכום תירוצ של רבינא

ולכן מאיזה שדה גובה הבעל חוב	האם חכמים תיקנו שבעל חוב בבינונית	
		לפי ברייתא דידן
		לפי ברייתא אחריתי

לפי תירוצ זה, האם צריכים לומר שהברייתות חולקות אם בשלו הן שמין או בשל עולם _____
 ובשל מי שמין לפי ב' הברייתות _____ מאיזו ברייתא מוכח כן _____
 באר את ההוכחה (נחלת דוד) _____

המשך בבא קמא דף ז' ע"ב - ח' ע"א

סיכום האופנים לתרץ את הסתירה בין הברייתות

לפי רבינא	לפי תירוצ' ג'	לפי תירוצ' ב'	לפי תירוצ' א'	
(נחלת דוד)				האם הברייתות סוברות בשלו הן שמין או בשל עולם
				מה הטעם של ברייתא א' שבעל חוב בבינונית
				מה הטעם של ברייתא ב' שבעל חוב בזיבורית
				האם הברייתות חולקות
		****	****	מה המחלוקת בין הברייתות
				האם הסתירה מתורצת על ידי אוקימתא
****	****			באיזו ברייתא האוקימתא
****	****			ומה האוקימתא

בבא קמא דף ח' ע"א ע"ב

תנו רבנן, **מכר לאחד** (לאדם אחד), למי היה המוכר חייב (רש"י) _____
ואלו סוגי שדות היו לו (שם) _____
או שמכר שלשת שדותיו **לשלשה בני אדם כאחד**, פרש "כאחד" (שם) _____
הדין הוא, ש**כולן נכנסו תחת הבעלים**, מי הם "כולן" (רש"י) _____
ומה הפירוש "נכנסו תחת הבעלים" (שם) _____
ואם מכרן לג' בני אדם בג' ימים **בזה אחר זה**, הדין הוא, ש**כולן גובין מן הלוקח האחרון**
מי הם "כולן" _____
באיזו טענה יכולים שני הלוקחות הראשונים לדחות את הגובים אצל הלוקח האחרון (רש"י) _____
מכח איזו תקנה יכולים לטעון כן (שם) _____
פרש מה הם: "נכסים משועבדים" _____ "נכסים בני חורין" _____
שים לב: אע"פ שעכשיו אין כאן בני חורין שהרי מכר את כל שדותיו, מ"מ הולכים אחר האחרון שקנה.
ואם **אין לו, למי** _____ ומה אין לו (רש"י) _____
גובה משלפניו, כשבאין יחד לגבות, מי גובה מהלוקח האחרון ומי משלפניו (תוס') _____
ואם גם לקונה שלפניו **אין לו** מספיק כדי לשלם עבור החובות שנשארו, **גובה משלפני פניו**, דהיינו מהלוקח הראשון.

סיכום דיני הברייטא

מאיזה שדה גובה				
האשה	הב"ח	הניזק	מכרן לאחד	
			כאחד	מכרן לשלשה בני אדם
			בזה אחר זה	

מקשה הגמ', הא דתני בברייטא **מכרן לאחד**, שמה הדין בזה _____
היכי דמי, אילימא שמכרן **בבת אחת**, פרש "בבת אחת" (רש"י) _____
הרי דין זה פשוט מק"ו, **השתא** כשמכר **לשלשה** בני אדם ביום אחד, **דאיכא למימר חד מינייהו קדים** שזה לקח בבוקר
והללו שנים בערב, א"כ איזו טענה היה יכול הלוקח הראשון לטעון (רש"י) _____
אפילו הכי **אמרת כולן נכנסו תחת הבעלים**, ומדוע באמת הדין כן (רש"י) _____
אם כן כאשר **מכרן לאחד** בשטר אחת, **מיבעיא**, מה אין צריך לומר _____
מדוע במכרן לאחד פשוט יותר שהדין שכל אחד גובה כדינו _____
אלא פשיטא דמיירי שמכרן לאחד בג' ימים **בזה אחר זה**, ועל זה תני בברייטא "כולן נכנסו תחת הבעלים"
א"כ קשה **ומאי שנא** מכרן **לשלשה** בני אדם בזה אחר זה, שמה הדין בזה _____
משום **דכל חד וחד אמר ליה הנחתי לך מקום לגבות ממנו**, אלו לקוחות יכולים לטעון כן _____
האי נמי, למי הכוונה _____ **אכל חד וחד** (על כל שדה ושדה) משני השדות הראשונים
לימא ליה לכל אחד מהבאים לגבות, מי הם הבאים לגבות _____
הנחתי לך מקום לגבות ממנו, ולכן ממה דינם לגבות _____

המשך בבא קמא דף ח' ע"א ע"ב

שקו"ט דגמ' לבאר איך איירי "מכרן לאחד"

היכי דמי	דאיך מכרן	אם כן קשה	מדוע
אילימא		דפשיטא שכל אחד לזנה כדיון	
אלא פשיטא		שצריך להיות הדין שכל אחד לזין אן האחרון	

מתרצת הגמ', **הכא במאי עסקינן, כגון שלקח עידית באחרונה**, איך מתורצת בזה הקושיא "לימא להו הנחתי לך מקום לגבות ממנו" (רש"י)

מקשה הגמ', **אי הכי, שמה**

ליתנו כולהו וליגבו מעידית, מכח איזו טענה כולם יכולים לגבות מעידית.

מתרצת הגמ', שהטעם שכל אחד גובה כדינו, הוא **משום דאמר להו, מי יכול לומר למי**

אי שתקיתו מלבקש עידית **ושקליתו כדיניכו, שקליתו, ואי לא** שתקיתו, אלא מה הם מבקשים.

מהדרנא שטרא דזיבורית למריה (למוכר), **ושקליתו כולכו מזיבורית**, מדוע (רש"י)

סכס, "מכרן לאחד" איזה שדה מיירי שלקח באחרונה

ומה הטעם ש"כולן נכנסו תחת הבעלים" (לפי שלב זה בגמ')

מקשה הגמ', **אי הכי, שמה** (רש"י)

בנזקין נמי נימא הכי, איזו טענה יכול הלוקח לטעון לניזק

לפי"ז ממה צריך הניזק לגבות _____ ומאיזה שדה הוא גובה לפי מה דתני בברייתא _____

המשך הקושיא, **אלא** ממה דתני בברייתא שהניזק גובה מן העידית, ואין הלוקח יכול להכריחו ליטול בינונית, על כרחך משום

דהכא במאי עסקינן ביתמי, דלאו בני פרעון נינהו, מי מיירי שמת _____

ואת מה אין היתומים צריכים לפרוע _____

ושיעבודא דיליה, השיעבוד של מי _____ **עליה דידיה רמיא**, על מי הוא מוטל _____

הלכך, כיון שמייירי שמת המוכר, הרי **ליכא למימר הכי** (לשון קושיא), מה א"א לומר _____

מדוע באמת א"א לגבות מהיתומים אם הלוקח מחזיר להם קרקע (רש"י ותוס')

א"כ איזו קושיא חוזרת _____

אמאי לא הקשתה הגמ' שידחה גם את הבעל חוב לזיבורית (רש"י) _____

וא"כ מדוע האשה גובה מזיבורית משום "אי שתקת", הרי יכולה לטעון "לכשתחזיר" (תוס' ד"ה אי שתקת דף ח.) _____

ביאור קושית הגמ' "אי הכי בנזקין נמי נימא הכי וכו' הלכך ליכא למימר הכי"

אילו היה המוכר עדיין חי	האם הלוקח יכול לומר "אי שתקיתו"	ולכן מהיכן יגבה			ומה הדין לפי מה דתני בברייתא
		הניזק	הב"ח	האשה	
אלא על כרחך איירי שהמוכר מת					

סכס, מה מוכיחה הגמ' ממה שהלוקח אינו יכול לדחות את הניזק לבינונית _____

ומדוע אם מת המוכר אי אפשר לומר "אי שתקיתו" _____

המשך בבא קמא דף ח' ע"א ע"ב

סכס, לאחר שהוכיחה הגמ' שהברייתא איירי ביתמי, ולכן אינו יכול לומר "אי שתקיתו"

איזו קושיא חוזרת

אלא מתרצת הגמ', שהטעם שאין כולם גובין מן העידית שלקח באחרונה

הוא משום דאמר להו, מי יכול לומר למי

טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, הרי זה משום תקנתא דידי

לטובת מי תיקנו כן ומה הטובה שיש לו מזה

אנא, בהא תקנתא לא ניחא לי, מדוע במקרה זה לא ניחא ליה בתקנת חכמים

ולכן מה הוא אומר להם שיגבו (רש"י)

כדרבא, דאמר רבא במסכת כתובות, כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו, שומעין לו

באיזה סוג תקנת חכמים אמר רבא שאפשר לומר "אי אפשי"

שואלת הגמ', מאי כגון זו, באר השאלה (רש"י)

משיבה הגמ', כדרב הונא, שרבא אמר זאת על דברי רב הונא,

דאמר רב הונא, על תקנת חכמים שהבעל חייב במזונות אשתו, וכנגד זה זוכה במעשה ידיה,

יכולה אשה שתאמר לבעלה, איני ניזונית משלך, ואיני עושה מלאכה בשבילך, כי אם לעצמי

לטובת מי תיקנו חכמים שהבעל נותן לאשה מזונות תחת מעשה ידיה

ומדוע תיקנו כן (רש"י)

ובאיזה מקרה יכול להיות שהאשה אינה רוצה בתקנה זו (רש"י כתובות דף פג.)

ביאור דברי הברייתא "מכרן לאחד":

האם מיירי שמכרן בבת אחת או בזה אחר זה ואיזה שדה מיירי שלקח באחרונה

ומה התירוץ על הקשיא "אי הכי ליתו כולוהו וליגבו מעידית":

לפי ההו"א

לפי המסקנא

הדינים היוצאים מסוגייתנו

והטעם שגובין כך	ממה גובה			מכרן	
	האשה	הבעל חוב	הניזק		
של השדות נשאר לשיעור כיון שנמכר כלם כאחד				לאחד	ביום אחד
				לשלשה בני אדם	
				לשלשה בני אדם	בג' ימים בזה אחר זה
				כשלקח זיבורית באחרונה	
				והמוכר חי	
				והמוכר מת	

המשך בבא קמא דף ח' ע"א ע"ב

פשיטא (בניחותא), שאם **מכר לוקח בינונית וזיבורית, ושייר עידית לפניו**

באיזה לוקח מיירי (רש"י)

הדין הוא **דליתו כולהו וליגבו מעידית, דהא אחרונה היא** ושעבודייהו עלה רמ"א, **ובינונית וזיבורית ליתנהו גביה דמצי למימר להו** (לב"ח ולאשה), **גבו מבינונית וזיבורית, דלא ניחא לי בתקנתא דרבנן**

מדוע במקרה זה אינו יכול לומר לא ניחא בתקנת חכמים (נמוק"י)

אבל אם **מכר הלוקח עידית, ושייר בינונית וזיבורית לפניו, מאי**, פירוש, מהיכן דינם של הב"ח והאשה לגבות במקרה כזה,

סבר אביי למימר שהדין הוא, **דאתו כולהו גבו מעידית** שאצל לוקח שני, מדוע גובים ממנו (רש"י ד"ה מאי)

ומדוע אינו יכול לטעון הנחתי לך מקום לגבות מבינונית וזיבורית שאצל לוקח ראשון (שם)

לפי שלב זה, ממה גובין כולם כשמכר הלוקח חלק מהקרקעות

	מכר לוקח	ושייר לפניו	שממה כולם גובין	והטעם
פשיטא				
אבל			סבר אביי למימר	רש"י ד"ה מאי

אמר ליה רבא לאביי, שאין כולם גובים מן העידית, משום דאמרין, **מה מכר לוקח ראשון ללוקח לשני, כל זכות שתבא**

לידו, ומבאר רבא את דבריו, וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון, מצי אגבי להו מבינונית וזיבורית

למי הוא יכול לתת בינונית וזיבורית

ביאור המשך דברי רבא

	לפי זה ממה יכולים הב"ח והאשה לגבות	והטעם
ואע"פ דכי זבני בינונית וזיבורית אכתי עידית בני חורין הואי וכו'		
מצי אמר ליה לוקח ראשון לב"ח והאשה לא ניחא לי בהאי תקנה		
לוקח שני נמי מצי אמר ליה וכו'		

סכס, איזו זכות היתה ללוקח ראשון שאותה מכר לשני

ולכן ממי גובין הבעל חוב והאשה

סיכום הדינים היוצאים מסוגייתנו

	אם לוקח ראשון מכר ללוקח שני	ואצלו נשאר	ממה גובה וממי גובה		
			הניזק	הב"ח	האשה
המקרה שפשיטא	בינונית וזיבורית	עידית			
המקרה שבו מסתפקת הגמ'	עידית	בינונית וזיבורית	כפי מה שסבר אביי		
			לפי מה שאמרו לו רבא		

בבא קמא דף ח' ע"ב

אמר רבא, ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון, למי מיירי שהיה ראובן חייב (לניזק, לב"ח או לכתובת אשה) _____
והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי, איזה שדה (רש"י) _____
ובא בעל חוב דראובן לגבות את חובו, הדין הוא שאם רצה, מזה גובה, ואם רצה, מזה גובה

ביאור דברי רבא

מכח איזו טענה (הוא בא לגבות (רש"י)	איזה שדה הוא יכול לגבות ממנו	ממי	
			רצה, מזה גובה
			רצה, מזה גובה

מדוע יכול הבעל חוב לגבות מלוי, הרי עדיין נותרו קרקעות אצל שמעון, ו"אין גובין מנכסים משועבדים במקום
שיש בני חורין" (תוס') _____
ולא אמרן, שְׁמָה (רש"י) _____

אלא במקרה דזבן לוי משמעון בינונית, אבל אם זבן עידית וזיבורית, לא יכול לגבות מלוי

משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי _____
להכי דייקי וזבני (דקדקתי וקניתי) עידית וזיבורית, מפני ששדות אלו הם ארעא דלא חזיא לך
מדוע עידית אינה ראויה לו _____
ומדוע זיבורית אינה ראויה לו (שיטמ"ק כתובות בשם רבינו יונה) _____
ואפילו זבן לוי בינונית נמי לא אמרן, שְׁמָה _____

אלא דלא שייר לוי בינונית דכוותיה אצל שמעון, דלא מצי אמר ליה הנחתי לך מקום לגבי שמעון
אבל שייר בינונית דכוותיה גבי שמעון, לא גבי מיניה, דמצי אמר ליה לוי לב"ח, הנחתי לך מקום לגבות ממנו
כתבו התוס' בד"ה מצי אמר ליה וכו' וז"ל "לאו דוקא קאמר הא לישנא", איזה לשון _____
ומדוע א"א לפרש כפשוטו _____
אלא מה היא הטענה של לוי _____

סיכום השקו"ט לפרש באיזה מקרה אמר רבא שיכול ב"ח דראובן לגבות מלוי (לוקח שני)

הטעם	האם אפשר לגבות מלוי	אבל אם קנה	דוקא אם קנה	שאפשר לגבות ממי	
				רש"י	ולא אמרן
תוס'					ואפילו זבן בינונית נמי לא אמרן

האם בעל חוב דראובן יכול לגבות מלוי, במקרה שקנה : _____
עידית וזיבורית _____ חלק מהבינונית _____ כל הבינונית _____
שאלת רשות : רש"י בכתובות (דף צב. ד"ה כל שדותיו) פירש, דאיירי שראובן מכר כל שדותיו לשמעון "בשטר אחד".
מדוע דוקא באופן זה _____
אבל אם מכרן "בזה אחר זה" באיזה אופן יכול לגבות מלוי _____

בבא קמא דף ח' ע"ב

מימרא ראשונה של אב"י

אמר אב"י, ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, באר מה זה "אחריות" (רש"י ב"מ דף י"ד.).
ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון, את מה הוא רוצה לטרוף משמעון.
עבור החוב של מי
דינא הוא, דאזיל ראובן (המוכר) ומשתעי דינא בהדיה, פירוש, שראובן יכול ללכת לדון עמו בב"ד
עם מי (רש"י) מה הוא רוצה למנוע ממנו (שם)
באיזו טענה (שם)
מה תועיל טענה זו הרי יש למלוה שטר (שם)
האם גם שמעון יכול לחייבו שבועה זו (ע' תור"פ ב"מ דף י"ד). ולכן מובן מה הנפק"מ אם ראובן יכול לבוא לטעון או לא.
ובתוס' ד"ה דינא כתבו, שהנפק"מ היא, במקרים שראובן יכול לטעון ושמעון אינו יכול
מה הם המקרים: א.
ב.
ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים ידידי את, מי אינו יכול לומר כן למי (רש"י)
ומדוע היינו חושבים שיוכל לטעון כך (רש"י)
והטעם שאינו יכול לטעון כן, הוא משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי
אי מפקת מיניה, ממי ואת מה יוציא
עלי הדר, מדוע שמעון יחזור עליו (רש"י)
לפי זה מה יהיה הדין אם מכר לו שלא באחריות
ואיכא דאמרי, אפילו שלא באחריות נמי, מה יהיה הדין
והטעם, משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי
לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי, איזו תרעומת תהיה לשמעון עליו
סכס, אם לראובן אין הפסד אבל לשמעון תהיה תרעומת עליו, האם הוא נחשב עבור זה לבעל דברים:
לפי לישנא קמא _____ לפי האיכא דאמרי _____

סיכום הדינים היוצאים ממימרא זו דאב"י

והטעם	האם ראובן יכול לדון עם בעל חובו		
		כשמכר באחריות	
		לפי לישנא קמא	כשמכר שלא באחריות
		לפי האיכא דאמרי	

בבא קמא דף ט' ע"א

מימרא שניה של אביי

ואמר אביי, ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ויצאו עליה עסיקין

פרש "עסיקין" (רש"י) _____ ומה הם טוענים (שם) _____

ולכן מה רוצה שמעון לעשות _____

הדין הוא שעד שלא החזיק בה שמעון, הוא יכול לחזור בו, רש"י בבבא מציעא (דף יד:) פירש "ובשלא נתן מעות"

מדוע הוצרך לפרש כן (שיטמ"ק שם) _____

א"כ, מדוע הוצרך לומר שיכול לחזור בו, הרי לא עשה שום קנין (שם) _____

אבל משהחזיק בה, אין יכול לחזור בו

מאי טעמא אינו יכול לחזור בו, משום דאמר ליה "חייטא דקטרי סברת וקבלת", מי יכול לומר כן למי _____

פרש: "חייטא" _____ "דקטרי" _____ "סברת וקבלת" _____

מדוע זה דומה למי שקונה שק קשור _____

מבאר הגמ', מאימית הואי חזקה שלאחר מכן אינו יכול לחזור בו

מכאן דייש אמצרי, פירוש, משעה שדורך על גבולות השדה, רצה לומר, "מתקן גבולי השדה ומגביהם" (רש"י ב"מ)

ודוקא אם מכר לו שלא באחריות, איזה דין הוא רק "שלא באחריות" _____

אבל אם מכר לו באחריות, לא, אלא מה הדין _____

ומדוע (רש"י ד"ה ואיכא דאמרי) _____

ואיכא דאמרי, אפילו אם מכר לו באחריות נמי, מה יהיה הדין _____

והטעם, משום דאמר ליה, אחוי טירפך ואשלם לך, מי יכול לומר כן למי _____

פרש: "אחוי" _____ "טירפך" _____

באר טענתו _____

סכס, האם הלוקח יכול לחזור בו כשיצאו עליה עסיקין

משהחזיק בה		עד שלא החזיק בה	שלא באחריות	
והטעם	הדין			
			באחריות	

בס"ד

בבא קמא דף ט' ע"א דברי רב הונא לענין "כסף" ו"מיטב"

רב הונא אמר, או כסף או מיטב, איזו קושיא בא רב הונא לתרץ (רש"י) _____
הערה: רש"י כתב שהסתירה הוא "כסף ומיטב", וצ"ע.
מדוע לא הביאה הגמ' את תירוצו של רב הונא עד כאן (רש"י) _____
ומה הטעם שהגמ' עברה לדון אם בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין לפני שסיימה ליישב סתירת הפסוקים
(יש"ש סימן כ"א) _____
איתיביה רב נחמן לרב הונא, הרי למדנו בבב"א ש"ישיב" בא לרבות שוה כסף אפילו סובין
א"כ מה קשה (רש"י) _____
תוס' בד"ה רב הונא, כתבו וזה לשונם "וצריך לומר שרב הונא לא הספיק לסיים דבריו עד שהקשה לו"
מה ההכרח לומר כן _____
מתרצת הגמ', הכא במאי עסקינן בדלית ליה, למי אין _____ ומה אין לו _____
איזה פסוק מייירי בדלית ליה _____
מקשה הגמ', אי דלית ליה, פשיטא, שמה _____
מתרצת הגמ', מהו דתימא, אמרינן ליה, למי _____
זיל טרח זבין ואייתי ליה כסף, באר _____
קמ"ל, מי משמיע לנו _____ ומה הוא משמיע _____

סיכום תירוץ רב הונא

ממה המזיק משלם במקרה זה	באיזה מקרה איירי הפסוק	
		"מיטב"
		"ישיב"

בתוס' ד"ה רב הונא כתבו, וז"ל: ובספר רב אלפס פירש, דרב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא דלעיל פליגי אדרב הונא דהכא,
דאינהו סברי כל מילי מיטב הוא ואפילו סובין, ורב הונא סבר דלא הוי מיטב אלא או כסף או קרקע.

סיכום דברי התוס' הנ"ל

ממה המזיק יכול לשלם		
כשאיין לו כסף או מיטב	כשיש לו כסף או מיטב	
		לפי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע
		לפי רב הונא

בבא קמא דף ט' ע"א

סוגית כספים חרי זון כקרקע

אמר רב אסי, כספים הרי הן כקרקע

שואלת הגמ', למאי הלכתא, פירוש, לגבי איזו הלכה א"ר אסי ששונים כספים לקרקע

מהלך א': אילימא לענין מיטב, לפי זה איזה דין בא רב אסי לומר (רש"י).

א"כ קשה, היינו דרב הונא, באר את הקושיא (רש"י).

מהלך ב': אלא רב אסי אמר את דבריו בנוגע לשני אחים שחלקו בירושת אביהם, ונטל אחד קרקע ואחד כספים

ובא ב"ח דאביהם ונטל קרקע, עבור מה (רש"י) ומדוע לא לקח גם כספים.

ובא רב אסי לומר שהדין הוא דאזיל האי, מי ושקיל פלגא בכספים בהדיה, עם מי

פרש לפי זה "כספים הרי הן כקרקע" (רש"י).

דוחה הגמ' גם מהלך זה, משום שזה פשיטא, מה פשוט

וכי האי ברא לפרוע חוב אביו, לאיזה אח הכוונה והאי לאו ברא, איזה אח

לפי זה האם מי שנטל קרקע חוזר וגובה ממי שנטל כספים

לקמן בגמ' לגבי האחים שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהן, אמר שמואל שהפסיד חלקו, מדוע כאן פשוט

שנוטל חצי מבעל הכספים (תוס').

איכא דאמרי, אדרבה, שהדחיה היא לאידך גיסא, מהו הצד השני (רש"י).

משום דאמר ליה, מי יאמר למי

להכי שקלי כספים, פירוש, על דעת כן לקחתי כספים, דאי מיגנבא לא משתלמא מינך

ולהכי שקלת ארעא, פירוש, ועל דעת כן לקחת קרקע, דאי מטרפא ממך ע"י בעלי חובות לא משתלמא לך מידי מינאי

סכס, איך יכול להיות הפסד לבעל הכספים ואם קרה הפסד זה האם אחיו צריך לשלם לו

ואיך יכול להיות הפסד לבעל הקרקע ולכן גם בזה מה צריך להיות הדין

סיכום דין שני אחים שחלקו וכו' ובא בעל חוב ונטל קרקע לפי דחיית הגמ'

והטעם	האם בעל הקרקע חוזר וגובה מבעל הכספים	
		לפי הלישנא קמא
		לפי האיכא דאמרי

מהלך ג': אלא רב אסי אמר את דבריו בנוגע לשני אחים שחלקו, במה הם חלקו (רש"י).

ובא ב"ח דאביהם ונטל חלקו של אחד מהן, מדוע נטל דוקא את חלקו של זה (תוס').

ואיזה דין בא רב אסי לומר (רש"י ד"ה ובא ב"ח).

דוחה הגמ', והא אמרה רב אסי חדא זימנא, פירוש, הרי כבר אמר רב אסי הלכה זו פעם אחת ואינו צריך לאמרה שוב.

ומביאה הגמ' היכן אמר רב אסי הלכה זו, דאיתמר, האחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן

רב אמר, בטלה מחלוקת, פרש (רש"י).

ושמואל אמר, ויתר, פרש (רש"י).

ורב אסי אמר, נוטל רביע בקרקע ורביע במעות, פרש "ורביע במעות"

לליק ברש"י לליב ברש"י

המשך בבא קמא דף ט' ע"א

הגמ' מבארת את המחלוקת של רב ושמואל ורב אסי

רב אמר, בטלה מחלוקת, משום דקסבר האחים שחלקו כיורשים הו, פירוש, אפילו לאחר שחלקו נשאר עליהם דין יורשים, ולכן על שניהם לפרוע חוב אביהם, (דסובר "יש ברירה" דהיינו כשכל אחד נוטל חלקו נתברר שאותו החלק היה שלו מעיקרא (משעה שמת המוריש) ולא נצרכו לקנות זה מזה כלום).

לפי זה, האם האח שהב"ח נטל את חלקו, חוזר וגובה מאחיו _____
והאם אחיו חייב לתת לו דוקא קרקע או שיכול לסלקו בממון (תוס') _____
ואיך משמע כן בדברי רב (שם) _____

ושמואל אמר, ויתר, משום דקסבר האחים שחלקו לקוחות, פירוש, כשחלקו הוי כמו שקנו זה מזה, ולכן מעכשיו אין עליהם דין יורשים אלא דין לקוחות (דסובר "אין ברירה" דהיינו שמעיקרא היו הנכסים משותפים לכולם, וכל אחד קונה את חלקו מאחיו).

וכלוקח שלא באחריות דמי, ולכן האם האח שהב"ח נטל את חלקו חוזר וגובה מאחיו _____
שאלת רשות: הנה במכירת קרקע אם לא כתוב מפורש בשטר שהמכירה היא שלא באחריות, אנו אומרים "אחריות טעות סופר", פירוש, שודאי מכרו באחריות אלא שהסופר טעה ולא כתבו, א"כ מדוע סובר שמואל שהם כלקוחות שלא באחריות (רשב"ם ב"ב) _____

ורב אסי אמר, נוטל רביע בקרקע ורביע במעות, משום דמספקא ליה, אי כיורשין דמו, אי כלקוחות דמו הלכך כיון שיש ספק, נוטל רביע בקרקע ורביע במעות

ביאור ספקו של רב אסי לפי לישנא קמא ברש"י

	איזה דין יש לאחים שחלקו	ולכן האם האח שב"ח נטל את חלקו חוזר וגובה מאחיו
לפי צד א'		
לפי צד ב'		

לפי לשון זה ברש"י, כמה מחלקו סובר רב אסי שהוא צריך להחזיר _____ ומדוע _____
והאם הוא צריך להחזיר דווקא קרקע או שיכול לסלקו במעות _____
שאלת רשות: מדוע יכול לסלקו במעות, והרי מה שנותן לו רביע הוא על הצד שיש להם דין יורשים, וא"כ היה צריך לתת לו דווקא קרקע (תוס') _____
פרש לפי לשון זה "כספים הרי הן כקרקע" (רש"י) _____

ביאור ספקו של רב אסי לפי לישנא בתרא ברש"י

	איזה דין יש לאחים שחלקו	ולכן האם האח שב"ח נטל את חלקו חוזר וגובה מאחיו	והאם הוא צריך להחזיר דווקא קרקע או שיכול לסלקו במעות
לפי צד א'			
לפי צד ב'			

לפי לשון זה ברש"י ודאי צריך לתת לו מחצית חלקו, ורב אסי מסתפק האם צריך לתת לו דווקא קרקע, או שיכול לסלקו במעות, ולכן מה הוא נותן לו _____
פרש לפי לשון זה "כספים הרי הן כקרקע" (רש"י) _____

המשך בבא קמא דף ט' ע"א

סיכום דין "האחים שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהן"

האם האח שהב"ח נטל חלקו חוזר וגובה מאחיו, ואם כן, כמה	והאם הוא גובה קרקע או מעות	כמה נשאר לאח השני מחלקו		
			לפי רב	
	****		לפי שמואל	
			לפי רב אסי	לל"ק ברש"י
				לל"ב ברש"י

סיכום כמה יקבל כל אחד מהאחים בחלק הנשאר לאחר שהב"ח נטל חלקו של אחד מהן

כתוב בתוך כל משבצת למי שייך חלק זה האח שהב"ח נטל חלקו = אח א', והשני = אח ב'																			
לפי רב אסי		לפי שמואל	לפי רב																
לל"ב ברש"י <table><tr><td></td><td>אפילו מעות</td><td>קרקע</td></tr><tr><td colspan="3">החלק שנטל הב"ח</td></tr></table>		אפילו מעות	קרקע	החלק שנטל הב"ח			לל"ק ברש"י <table><tr><td></td><td>או קרקע או מעות</td></tr><tr><td colspan="2">החלק שנטל הב"ח</td></tr></table>		או קרקע או מעות	החלק שנטל הב"ח		לפי שמואל <table><tr><td></td></tr><tr><td>החלק שנטל הב"ח</td></tr></table>		החלק שנטל הב"ח	לפי רב <table><tr><td></td><td></td></tr><tr><td colspan="2">החלק שנטל הב"ח</td></tr></table>			החלק שנטל הב"ח	
	אפילו מעות	קרקע																	
החלק שנטל הב"ח																			
	או קרקע או מעות																		
החלק שנטל הב"ח																			
החלק שנטל הב"ח																			
החלק שנטל הב"ח																			

לאחר שהקשתה הגמ' על כל המהלכים בביאור דברי רב אסי "כספים הרי הן כקרקע" חוזרת הגמ' ומפרשת כמו מהלך א'

מסקנת הגמ': **אלא מאי** כספים **הרי הן כקרקע, לענין מיטב, א"כ איזו קושיא חוזרת** _____

מה מתרצת הגמ' _____

סיכום המהלכים לפרש את דברי רב אסי "כספים הרי הם כקרקע"

מדוע אי אפשר לפרש כן	פרש "כספים הרי הם כקרקע"	לגבי איזה ענין אמר את דבריו	
			לפי מהלך א'
לל"ק בגמ':			לפי מהלך ב'
לל"ב בגמ':			
	לל"ק ברש"י:		לפי מהלך ג'
	לל"ב ברש"י:		
****			לפי מסקנת הגמ'

בבא קמא דף ט' ע"ב

סוגיא דהידור מצוה

אמר רבי זירא אמר רב הונא, במצוה עד שליש, פירוש, שעבור קיום מצוה, צריך לתת ממון עד שליש.

שואלת הגמ', **מאי שליש**, באר את השאלה _____

אילימא שהכוונה היא **שליש ביתו**, פרש "שליש ביתו" (רש"י) _____

אלא מעתה, יקשה, **אי איתרמי ליה תלתא מצותא**, באר _____

וכי יצטרך **ליתב לכוליה ביתיה** הרי זה לא יתכן, והאם שליש כן חייב לתת (תוס' ד"ה אילימא) _____

שים לב: הרשב"א כתב דכל זה הוא רק עבור מצות עשה משום שאינו עובר עליה אלא בשב ואל תעשה, אבל עבור מצות לא תעשה חייב אדם לתת אפילו כל ממון כדי שלא לעבור עליה, וע"ז נאמר "וְכָל מַאֲדָךְ" בכלל ממוןך.

באיזה אופן אפשר לומר שלא יצטרך לתת כל ממון עבור שלשה מצוות (תוס' ד"ה אילו) _____

כגון, אדם שיש לו 90 זוזים

מצוה א'	מצוה ב'	מצוה ג'	מצוה ד'	מצוה ה'
כמה יוציא עבור		13		
וכמה ישאר לו		27		

ומדוע אין לתרץ שזו הכוונה "שליש ביתו" (שם) _____

אלא אמר ר' זירא, שהכוונה "במצוה עד שליש" הוא **שבהידור מצוה** צריך להוסיף **עד שליש במצוה**

מאיפה לומדים דין הידור מצוה (רש"י) _____

ומה הפירוש "עד שליש במצוה": לפי רש"י _____

לפי תוס' _____

בעי רב אשי, האם השליש שצריך להוסיף להידור מצוה, הוא **שליש מלגיו או שליש מלבר, תיקו**

ביאור הספק של רב אשי

פרש	כמה צריך להוסיף על מצוה ששוה ששה	ובכמה יקנה אותה בסה"כ
מלגיו		
מלבר		

ומכיון שזה נשאר בספק איך נפסק להלכה (שו"ע או"ח סימן תרנ"ו) _____

במערבא אמרי משמיה דרבי זירא, איזה מקום נקרא "מערבא" ומדוע נקרא כן _____

שמה שמוסיף בהידור מצוה **עד שליש**, הרי הוא **משלו**, פרש "משלו" (רש"י) _____

ומאיפה לומדים שאין מקבלים שכר מצוה בעולם הזה (שם) _____

אבל כל מה שמוסיף **מכאן ואילך** (משליש ומעלה), הוא **משל הקב"ה**, פרש "משל הקב"ה" (רש"י) _____

האם הוא מקבל על זה שכר רק בעולם הזה (תוס') _____

איזה חלק מהשכר הוא מקבל בעולם הזה (שם) _____

ומה ישאר לו לעולם הבא (שם) _____

בבא קמא דף ט' ע"ב

חמשנח "כל שחבתי בשמירתו וכו'"

מתנני כל שחבתי בשמירתו, פירוש, כל דבר שאני חייב לשומרו שלא יזיק הכשרתי את נזקו, אם לא שמרתי כראוי, והזיק, האחריות היא עלי ואני חייב לשלם (ברש"י יש ב' אופנים כיצד לפרש "הכשרתי") ויש פעמים שאע"פ שהכשרתי (זימנתי) רק במקצת נזקו, מכל מקום חבתי בתשלומי נזקו, כהכשר כל נזקו.

סיכום רישא דמשנתנו

איזה דין נאמר כאן	פרש על פי רש"י	
		כל שחבתי בשמירתו
	ל"ק	הכשרתי את נזקו
	ל"ב	
ללא' מפרש מה האקרה שנשה רק מקצת הנזק וח"כ כל הנזק		הכשרתי במקצת נזקו
		חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו

נכסים שאין בהן מעילה, נכסים שהן של בני ברית, נכסים המיוחדים

הנכסים של מי צריכים להיות כן, של המזיק או של הניזק.
שמה הדין אם הזקתי נכסים אלו (רש"י בתחילת ד"ה נכסים שאין בהם מעילה).
ומה הדין אם הזקתי נכסים שיש בהן מעילה (רש"י) ומנלן (שם).

סיכום לאלו נכסים אני חייב אם הזקתי אותם

מה זה בא למעט	באר מה הם	
		נכסים שאין בהם מעילה
		נכסים שהן של בני ברית
	עפ"י רש"י במשנתנו	נכסים המיוחדים

ובכל מקום חב המזיק אם הזיק את הנכסים הנ"ל

חוץ מרשות המיוחדת רק למזיק, שמה הדין אם הזיק שם ומדוע (רש"י).
ורשות שהיא של הניזק והמזיק, בגמ' מפרש מה הדין אם הזיק ברשות זו.
כשהזיק, חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ
מדוע הוצרך התנא לשנות דין זה, הרי כבר שנה זאת במשנה הראשונה (רש"י).

המשך בבא קמא דף ט' ע"ב

גמ' תנו רבנן, מה ששנינו במשנתנו כל שחבתי בשמירתו, הכשרתי את נזקו, כיצד

ומבארת הברייתא, שור ובור שמסרן הבעלים לחרש שוטה וקטן והזיקו, חייב המוסר לשלם

מה שאין כן באש, שאם מסרה לחרש שוטה וקטן והזיקה, המוסר פטור.

סכס, לפי פירוש הברייתא, באיזו שמירה שלא כראוי מיירי משנתנו

ובאלו אבות נזיקין מיירי _____ ומה הדין באש אם מסרה לחש"ו והזיקה _____

שואלת הגמ', במאי עסקינן, פירוש, באיזה מצב היו השור והבור והאש כשמסרן לחש"ו.

אילימא דמיירי בשור קשור ובור מכוסה, דכוותה גבי אש גחלת

א"כ קשה, מאי שנא הכא ומאי שנא הכא, מדוע שונה הדין בשור ובבור מבאש, שמה צריך להיות הדין בהם (תוס')

אלא אם נאמר שהברייתא מיירי בשור מותר ובור מגולה, דכוותה גבי אש שלהבת

א"כ קשה, וכי אפשר לומר "מה שאין כן באש" דפטור

והא אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה, לא שנו, שְׁמָה (רש"י) _____

אלא שמסר לו גחלת וליבה, מי ליבה _____ אבל מסר לו שלהבת חייב, מה הטעם שהמוסר חייב.

מדוע א"א לתרץ דמיירי בשור מותר ובור מגולה ולכן חייב, ובאש גחלת ולכן פטור _____

סיכום קושית הגמ'

במאי עסקינן	איזו אש דומה לזה	ובמה זה דומה	מה קשה אם נאמר כן
אילימא בשור קשור ובור מכוסה			
אלא בשור מותר ובור מגולה			

מתרצת הגמ', לעולם מיירי בשור קשור ובור מכוסה, ודכוותה גבי אש גחלת

ודקא אמרת, מאי שנא הכא ומאי שנא הכא

על זה יש לתרץ, ששור דרכיה לנתוקי, בור דרכיה של הכיסוי לנתורי (לנפול), ולכן חייב

האם דרכם לנתוקי ולנתורי מעצמם או על ידי החש"ו (רש"י) _____

ועיי' מי נפתחו לבסוף _____ וא"כ מדוע המוסר חייב (רש"י) _____

משא"כ גחלת, כמה דשביק לה מעמיא עמיא ואזלא, ולכן מסירתו לחש"ו לא הוי פשיעה, ופטור

פרש "כמה דשביק לה מעמיא עמיא ואזלא" _____

מדוע לא הוי פשיעה מה שהחש"ו יכולים ללבותו (רש"י) _____

מקשה הגמ', ולר' יוחנן דאמר לגבי "השולח את הבערה ביד חש"ו" שאפילו מסר לו שלהבת נמי פטור מדיני אדם

לפי"ז באיזה אופן מיירי "משא"כ באש" (רש"י) _____

דכוותה הכא, בשור מותר ובור מגולה, א"כ קשה, מאי שנא הכא ומאי שנא הכא

מתרצת הגמ', התם, צבתא דחרש קא גרים, איפה _____

פרש: "צבתא" (גירסת ל"ק ברש"י) _____ "צוותא" (גירסת ל"ב ברש"י) _____

באר "צבתא/צוותא דחרש קא גרים" (רש"י) _____

ולכן מה הדין באש _____

הכא (בשור ובור) לא צבתא דחרש קא גרים, ולכן מה הדין _____

ומדוע _____

המשך בבא קמא דף ט' ע"ב

ביאור הברייתא בענין שור ובור ואש שמסרן לחשי"ו

"מה שאין כן באש"		"שור ובור שמסרן לחש"ו חייב"		
ומדוע המוסר פטור	באיזה אש מיירי	ומדוע המוסר חייב	באיזה שור ובור מיירי	
				לפי ריש לקיש
				לפי ר' יוחנן

סיכום דין המוסר מזיק לחשי"ו

שור ובור		אש			
שור מותר ובור מגולה	שור קשור ובור מכוסה	שלהבת	גחלת		
				הדין	לפי ריש לקיש
כל שכן דפרי הטיקא, כיון שאינן שארין כלל				הטעם	
				הדין	לפי ר' יוחנן
	כיון שהנזק נעשה על ידי החשי"ו		אדאי דצדקא דחרש קא זרין	הטעם	

בבא קמא דף ט' ע"ב - י' ע"א

חברייטא ד"חומר בשור מבבור זכו"

תנו רבנן, **חומר בשור מבבור**, פירוש, בשור יש חומרות שאין בבור, ו**חומר בבור מבשור**, ובבור יש חומרות שאין בשור

ומפרשת הברייטא, **חומר בשור מבבור**:

1. **שהשור משלם את הכופר**, על מה הוא משלם כופר _____
 2. **וחייב בשלשים של עבד**, על מה הוא משלם שלשים של עבד _____
 - והאם חיובים אלו הם בתם או במועד _____
 3. **נגמר דינו אסור בהנאה**, נגמר דינו של מי _____ ולמה _____
 - ועל מה גומרים דינו לסקילה (רש"י) _____
 - האם החיוב סקילה הוא בתם או במועד _____
 - ומנלן שאסור בהנאה (שם) _____
 4. **ודרכו לילך ולהזיק**, מה שאין כן בבור שאין בו חומרות אלו _____
 - מדוע אין את ב' החומרות הראשונות בבור (רש"י) _____
- חומר בבור מבשור:**

1. **שהבור תחילת עשייתו לנזק**, 2. **ומועד מתחילתו**, שמיד בפעם הראשונה שהזיק משלם נזק שלם.
- מה שאין כן בשור שאין בו חומרות אלו.

חומר בשור מבאש, פירוש, בשור יש חומרות שאין באש, ו**חומר באש מבשור**, ובאש יש חומרא שאין בשור

ומפרשת הברייטא, **חומר בשור מבאש**:

1. **שהשור משלם כופר** במועד שהרג אדם בן חורין, 2. **וחייב בשלשים של עבד** במועד שהרג עבד כנעני
 3. **נגמר דינו לסקילה**, **אסור בהנאה**, 4. אם **מסרו הבעלים לחרש שוטה וקטן** והזיק, **חייב**
 - מה שאין כן באש, שאין בו חומרות אלו _____
 - מדוע אין את ב' החומרות הראשונות באש (רש"י) _____
- חומר באש מבשור:**

1. **שהאש מועדת מתחילתה**, שמיד בפעם הראשונה שהזיק משלם נזק שלם

מה שאין כן בשור, שאין בו חומרא זו.

חומר באש מבבור, פירוש, באש יש חומרות שאין בבור, ו**חומר בבור מבאש**, ובבור יש חומרות שאין באש

ומפרשת הברייטא, **חומר בבור מבאש**:

1. **שתחילת עשייתו לנזק**, 2. אם **מסרו לחרש שוטה וקטן** והזיק, **חייב**

מה שאין כן באש, שאין בה חומרות אלו

חומר באש מבבור:

1. **שהאש דרכה לילך ולהזיק**, 2. **ומועדת לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה**

מה שאין כן בבור, שאין בו חומרות אלו.

כל "שור" דקתני בברייטא לאיזה אב הכוונה (רש"י) _____

ואיך מוכח כן _____

המשך בבא קמא דף ט' ע"ב - י' ע"א

סיכום הברייתא

חומר	מה היא החומרא	ומדוע אין כן בשני
בשור מבבור	1.	רש"י
	2.	
	3.	
	4.	
בבור מבשור	1.	שאינו הולך ומציק אלא מציק במקומו
	2.	שהשור צריך מעשה נוסף כדי שצ"ק
בשור מבאש	1.	רש"י
	2.	
	3.	
	4.	
באש מבשור	1.	
בבור מבאש	1.	שהתורה מדברת כשהדליק אש ברהטו וא"כ צריך מעשה נוסף כדי שצ"ק
	2.	
באש מבבור	1.	
	2.	תלמי בשני הפירושים שגמ' מהו הדבר שאינו ראוי לה

לכשנעיין בברייתא נמצא שלכל אב יש חומרא אחת המיוחדת רק לו, וגם קולא אחת המיוחדת רק לו כדלהלן

שור	חומרתו	קולתו
שור	חייב במיתת אדם	אין מלמד מתחילתו
בור	תחילת עשייתו לנזק	אין דרכו לזלזל ולהציק
אש	חייב אפילו על אינו ראוי לה	מסור לחשי"ן פאור

בבא קמא דף י' ע"א

שקלא וטריא על חב"יתא ד"חומר בשור מבבור וכו"

מקשה הגמ', וליתני בברייתא חומר נוסף בשור מבבור

שהשור חייב בו הכתוב את הכלים, אם שיברן בנגיחה, או בבעיטה שהיא תולדה דקרן

מה שאין כן בבור, שמה דין כלים בבור _____ ומנלן _____

מתרצת הגמ', הא מני ר' יהודה היא, דמחייב על נזקי כלים בבור, איך מתורצת בזה הקושיא _____

מקשה הגמ', אי ר' יהודה, אימא סיפא, חומר באש מבבור, שהאש דרכה לילך ולהזיק, ומועדת לאכול בין דבר

הראוי לה ובין דבר שאין ראוי לה וכו', מהו הדבר שראוי לאש _____

ומה נחשב אינו ראוי לאש לפי מה שהבינה הגמ' עכשיו _____ ומדוע (רש"י) _____

לפי זה איזה דין נאמר ב"מה שאין כן בבור" _____

ולכן האם אפשר לאוקמי הברייתא אליבא דר' יהודה _____ ומדוע _____

ולכן חוזרת בה הגמ' ואומרת, אלא לעולם רבנן היא, א"כ איזו קושיא חוזרת (רש"י) _____

מתרצת הגמ', תנא התנא חלק מהחומרות ושייר חלק מהם, איזו חומרא שייר _____

מקשה הגמ', מאי שייר, דהאי שייר, פרש: "מאי שייר" _____ "דהאי שייר" _____

ומדוע מוכרחים לומר ששייר עוד _____

מתרצת הגמ', שהתנא שייר גם טמון, באיזה "חומר" שייר התנא טמון (רש"י) _____

מה המקרה של טמון שהביא רש"י: בשור _____ בבור _____

התוס' כתבו שרש"י "לא דק", באיזה דבר _____ ומדוע אין זה מדויק _____

אלא מה המקרה שבור חייב בטמון (רש"י לקמן דף כו. ד"ה שכן ישנו בבור) _____

מנלן שאש פטור על הטמון (רש"י) _____

הגמ' מנסה לחזור ולהעמיד את הברייתא אליבא דר' יהודה:

איבעית אימא לעולם ר' יהודה וכו', א"כ איזה קושיא חוזרת _____

מה מתרצת הגמ' _____

מדוע נירו ואבניו נחשב אינו ראוי לאש (רש"י לעיל דף ו. סוף ד"ה לאתויי) _____

"מה שאין כן בבור", באר מדוע (רש"י ד"ה דש בנירו בסופו) _____

סכס, מה הוא הדבר שאינו ראוי לאש

אם הברייתא היא: אליבא דרבנן _____ אליבא דר' יהודה _____

סיכום שני המהלכים בגמ' עד כאן

אם הברייתא היא	מה קשה	מה מתרצת הגמ'
אליבא דרבנן		
אליבא דר' יהודה		

המשך בבא קמא דף י' ע"א

הקדמה להמשך דברי הגמ':

דיני שור פסולי המוקדשין (על פי רש"י ד"ה שור פסולי המוקדשין):

באר מה הם "פסולי המוקדשין" _____
 מה צריך לעשות בכדי שיהיה מותר ליהנות מהם _____ ואז איזו הנאה מותר ליהנות מהם _____
 מה שמותר לעשות עם פסולי המוקדשין, נלמד מ"רק בְּכָל אֹת נִפְשָׁךְ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בֶּשָׂר וְגו'", דהיינו שמותר רק לשחוט ולאכול אותם, אבל לא להנות מהגיזה וּמִקְחָלָב או להאכילו לכלבים _____
 מהיכן נלמד שאסור ליהנות: מהגיזה _____ מהחלב _____ או להאכילו לכלבים _____

דיני המזיק להקדש או לפסולי המוקדשין

מה הדין	מנא לן / מדוע		
שור שהזיק	קדשים תמים		
	פסוה"מ שנפדה		
בור שהזיק	קדשים תמים		
	פסוה"מ שנפדה		

מה לומדים מ"וְהֵמֶת יָהִי לָךְ" שכתוב: בשור _____ בבור _____

מתקיף לה רב אשי, על איזה תירוצ הוא מקשה _____
ליתני בברייתא **חומר** נוסף **בשור מבבור**, **שהשור חייב בו שור פסולי המוקדשין**, מה שאין כן בבור
 האם איירי בשור פסולי המוקדשין שנפדה או שלא נפדה _____
 מדוע מוכרחים לומר כן _____
אי אמרת בשלמא שהברייתא **רבנן היא**, אפשר לתרץ **דאידי דשייר הך**, את מי (רש"י) _____
שייר נמי הך, את מי _____
אלא אי אמרת שהברייתא **ר' יהודה היא**, הרי א"א לתרץ תנא ושייר, דא"כ יהיה קשה, **מאי שייר דהאי שייר**
 ומדוע אי אפשר לתרץ דשייר כלים וטמון (רש"י) _____
 מתרצת הגמ', שאפשר לומר לר' יהודה **דשייר דש בנירו**, מדין איזה מזיק הוא חייב (רש"י) _____
 ב"חומר" של מי ממי היה התנא יכול להוסיף "דש בנירו" _____
 ומדוע "מה שאין כן בבור" (שם) _____
 דוחה הגמ' תירוצ זה, **אי משום דש בנירו, לאו שיורא הוא**,
 מדוע _____
 למסקנת הגמ', הברייתא אליבא דמאן _____ ומדוע א"א לאוקמה אליבא דר"י _____

סיכום החומרות ששייר התנא של הברייתא

החומרא ששייר	האם יש חומרא זו	
	אליבא דרבנן	אליבא דר' יהודה
בשור מבבור		
בשור מבאש		
בבור מבאש		

בס"ד

בבא קמא דף י' ע"א - י' ע"ב

שנינו במשנתנו, "הכשרתי במקצת נזקו, חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו"

תנו רבנן, הא דשנינו **הכשרתי מקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו**, כיצד באיזה מקרה מיירי מבארת הברייתא, דמיירי במקרה של אדם **החופר בור** בעומק **תשעה** טפחים, **ובא אחר והשלימו לעשרה** טפחים,

שהאחרון חייב אע"פ שעשה רק מקצת נזקו, מדוע זה רק מקצת נזקו _____

לפי הבנת הגמ' עכשיו, האם "האחרון חייב" רק על מיתה או גם על נזקין (רש"י) _____

לכן אומרת הגמ', **ודלא כרבי**, דהיינו, דמשנתנו היא דלא כרבי

דתינא, החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה, בין מת בו השור בין הוזק, **האחרון חייב**, זו היא דעת חכמים

רבי אומר, אחר אחרון למיתה, אחר שניהם לנזקין

פרש: "אחר אחרון למיתה" (רש"י) _____

"אחר שניהם לנזקין" (רש"י) _____

סיכום דין "החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה"

אם הוזק בו השור		אם מת בו השור		
והטעם	מי חייב	והטעם	מי חייב	
מפרש לקמן מקראי זכרון שור שלח את הפרה				לפי רבנן
		(רש"י)		לפי רבי

סכס, במה משנתנו היא "דלא כרבי" _____

רב פפא אמר, שמשנתנו דתנן שחייב על מקצת נזקו, כהכשר כל נזקו, מיירי **למיתה**, שמי מת. _____

ודברי הכל היא, מדוע אם איירי במיתה אפשר לאוקמי משנתנו גם אליבא דרבי _____

מדוע הגמ' אמרה "ודלא כרבי", ולא רצתה לאוקמי במיתה, **ודברי הכל**

(תוס' ר"פ)

ומדוע רב פפא סובר שאפשר לומר כן (שם) _____

סכס "הכשרתי במקצת נזקו, חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו"

באיזה מקרה של מקצת נזקו מיירי _____

והאם מיירי כשהשור מת או גם כשהוזק:

אם משנתנו היא: רק אליבא דרבנן _____ גם אליבא דרבי _____

איכא דאמרי שהגמ' מקשה, **לימא דלא כרבי**, הרי רבי סידר את המשניות

מתרצת הגמ', **אמר רב פפא למיתה ודברי הכל**

במה שונה האיכא דאמרי מלישנא קמא _____

סכס, האם משנתנו היא "דלא כרבי" או "דברי הכל":

ללישנא קמא, לפי החולקים על רב פפא _____ לפי רב פפא _____

לפי האיכא דאמרי _____

המשך בבא קמא דף י' ע"א - י' ע"ב

מתקיף לה רבי זירא, ותו ליכא עוד מקרה שהכשיר רק מקצת נזקו, ואעפ"כ חייב לשלם את כולו

והא איכא, מסר שורו לחמשה בני אדם, ופשע בו אחד מהן, מה היתה פשיעתו (רש"י)

והזיק, מי הזיק, חייב, מי חייב

ומדוע סבר ר' זירא שזה נחשב רק מקצת נזקו

מתרצת הגמ', דממה נפשך א"א לאוקמי משנתנו במקרה זה, משום דהיכי דמי

אילימא דבלאו איהו לא הוה מינטר, באיזה מקרה השור לא היה נשמר בלעדיו (רש"י)

פשיטא, שמה דאיהו קעביד, ולכן האם אפשר לומר שזה מקרה של "מקצת נזקו"

ומדוע בהשלים בור לעשרה אין זה פשיטא שהאחרון חייב, הרי בלעדיו השור לא היה מת (רש"י)

אלא דבלאו איהו נמי מינטר, א"כ מאי קעביד, ולכן מה דינו (רש"י)

ומה הטעם שהוא פטור לגמרי (רא"ש)

סכם את תירוץ הגמ' על קושית רבי זירא

התוס' בד"ה ותו ליכא הקשו, וז"ל: וא"ת, נהי נמי דאיכא טובא, אטו כי רוכלא ליחשיב וליזיל.

באר את הקושיא

ומה מתרצים התוס'

מדוע זה דוחק לאוקמי דלא כרבי

ומה תירצו השיטמ"ק (ד"ה וההגהה בשם תלמידי הר"י) והתו"ח על קושית התוס'

מתקיף לה רב ששת, והא איכא מקרה נוסף שהכשיר רק מקצת נזקו ואעפ"כ חייב על כולו, והוא המרבה בחבילה

פרש "מרבה בחבילה" (רש"י)

במקרה זה, מי עשה רק מקצת נזקו ואעפ"כ חייב על כולו

מדוע סבר רב ששת שזה רק מקצת נזקו

מתרצת הגמ', היכי דמי, אי דבלאו איהו לא אזלא, פשיטא, אלא דבלאו איהו אזלא, מאי קא עביד

סכם, מי חייב באופן "דבלאו איהו לא אזלא" מדוע

ומדוע לא נחשב שהמדליק סייע בשריפת הגדיש (רש"י)

ומי חייב באופן "דבלאו איהו אזלא"

ומדוע

מתקיף לה רב פפא, והא איכא מקרה נוסף, הא דתניא בברייתא, חמשה שישבו על ספסל אחד וכו' האחרון חייב

ואמר רב פפא, דמיירי כגון פפא בר אבא שהיה בעל בשר

שאלת רשות: ואמר רב פפא, כגון פפא בר אבא, מדוע נקט "כגון פפא בר אבא" (תוס' דף י. ד"ה כגון פפא בר אבא)

לפי הרשב"ם

לפי דבריו על מי קאי "כגון פפא בר אבא"

ומדוע נקט "כגון פפא בר אבא" לפי רבינו תם

מדוע סבר רב פפא שזה נחשב רק מקצת נזקו

מה מתרצת הגמ' על קושית רב פפא

המשך בבא קמא דף י' ע"א - י' ע"ב

מקשה הגמ', **סוף סוף, מתניתא היכא מתרצא**, איזו ברייתא (רש"י) _____
 שְׁמָה קשה על הברייטא _____
 מדוע לא הקשתה כן הגמ' לעיל על "מסר שורו" ועל "מרבה בחבילה" (רש"י) _____
 מתרצת הגמ', **לא צריכא** הברייטא לומר שהאחרון חייב, אלא במקרה **דבלאו איהו** (האחרון) **הוי מיתבר** מחמת הראשונים
בתרי שעי, והשתא כשבא האחרון וישב עליו **איתבר בחדא שעה** _____
 לפי שלב זה בגמ', האם הספסל היה נשבר בלעדי האחרון _____ בכמה זמן _____
 ואעפ"כ מי חייב _____
 והטעם, משום **דאמרי ליה** הראשונים לאחרון **אי לאו את** (אם אתה לא היית מתיישב) **הוי יתבינן טפי פורתא וקיימין** _____
 ואז האם הספסל היה נשבר _____ ומאחר שהספסל נשבר מי נחשב השובר _____
 האם הספסל נשבר מחמת האחרון או מחמת כולם _____
 א"כ מדוע אי אפשר לומר שזה מקרה נוסף של "מקצת נזקו" כמו בחופר בור ט' ובא אחר והשלימה לעשרה
 (רש"י) _____
 מקשה הגמ', **וליימא להו** האחרון לראשונים, **אי לאו אתון, בדידי** (בגללי לבד) **לא היה מיתבר** _____
 לפי טענתו מה היה על הראשונים לעשות (רש"י) _____
 וכיון דלא עשו כן, מי צריך להיות חייב (שם) _____ ומי חייב לפי מה דתני בברייטא _____
 ומדוע בחופר בור ט' ובא אחר והשלימו ל"ה, האחרון לא יכול לטעון שמהטפח שלו לבד לא היה מת
 (רש"י) _____
 מתרצת הגמ', דאין הכי נמי, במקרה שהאחרון בא וישב על הספסל כולם יהיו חייבים
ולא צריכא הברייטא לומר שהאחרון חייב, אלא במקרה **דבהדי דסמין בהו תבר** _____
 באר מה היה המקרה _____
 האם הספסל היה נשבר בלעדיו (רש"י) _____ ולכן מי חייב _____
 מקשה הגמ', א"כ **פשיטא**, שְׁמָה _____ ומדוע _____
 מתרצת הגמ', שהחידוש הוא **דמהו דתימא כחו לאו כגופו דמי**, וא"כ מה יהיה הדין של האחרון _____
קמ"ל הברייטא **דכוחו כגופו דמי, דכל היכא דגופו תבר כוחו נמי תבר**, ולכן מי חייב _____

סיכום השקו"ט לבאר הברייטא של חמשה שישבו על ספסל אחד

	המקרה	מי חייב	והטעם	מה החידוש בזה שהאחרון חייב
לפי התירוצ' בהוה אמינא	דבלאו איהו (האחרון) הוי מיתבר בתרי שעי והשתא איתבר בחדא שעה			
לפי הדיחוי				****
למסקנת הגמ'	דבהדי דסמין בהו תבר (ובלאו איהו לא אתבר כלל)			

המשך בבא קמא דף י' ע"א - י' ע"ב

סיכום הדינים היוצאים מסוגיא דספסל

באופן	מי חייב	והטעם
שישב על הספסל ובלאו איהו...	לא איתבר כלל	
	נמי איתבר	
	הוי מיתבר בתרי שעי וכו'	
שלא ישב אלא נסמך עליהם (ובלאו איהו לא איתבר)		

סיכום במה שונה "החופר בור תשעה וכו'" מ"מסר שורו", "מרבח בחבילה" ו"ספסל"

מה המקרה של "הכשרתי במקצת נזק, חבתי בתשלומי נזק, כהכשר כל נזק" _____
 מה עשה הראשון _____ ומה המקצת שעשה האחרון _____
 לפי רב פפא, האם איירי שהשור מת או הוזק _____ מי עשה את הבור למיתה _____
 מדוע זה נקרא 'מקצת נזק', הרי הראשון לא עשה בור למיתה (ד"ה פשיטא הראשון) _____
 במקרים שהביאו רבי זירא, רב ששת, ורב פפא, הגמ' דוחה שאם בלעדיו לא היה הנזק, פשיטא שהאחרון חייב על הכל, מדוע זה פשוט _____
 ורש"י מפרש בכל אחד מהם מדוע זה לא נקרא שהראשונים סייעו, ואין זה דומה לבור ששם הראשון כן סייע.
 כתוב בלשון רש"י במה שונה המקרה של "החופר בור תשעה וכו'" מהמקרים הבאים

ומדוע בבור זה רק מקצת נזק	מדוע במקרה זה נחשב שהאחרון עשה את כל הנזק	
	רש"י כת' "אין לו הכשרת במקצת נזקו אלא כל נזקו" אלא כת' הטעם	"מסר שורו וכו'" ובלאו איהו לא מינטר (ד"ה פשיטא)
		"מרבח בחבילה" ובלאו איהו לא אזלא (ד"ה פשיטא)
		חמשה שישבו על ספסל אחד
		וכגון דבלאו איהו לא איתבר כלל (ד"ה פשיטא)
		וכגון דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי לפי ההוה אמינא (ד"ה דבלאו איהו)

המשך בבא קמא דף י' ע"א - י' ע"ב

מקשה הגמ', ותו ליכא עוד מקרה שעשה רק מקצת וחייב כאילו עשה הכל

והא איכא הא דתניא, הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות, בין הכוהו כולם בבת אחת, בין הכוהו בזה אחר זה, ומת, כולן פטורים, ר' יהודה בן בתירא אומר שאם הכוהו בזה אחר זה, האחרון חייב, מפני שקירב את מיתתו.

סיכום דיני הברייטא ד"הכוהו עשרה בני אדם"

בזה אחר זה		בבת אחת		
איך דורשים "כל נפש"	הדין	והטעם	הדין	
רש"י				לפי רבנן
				לפי ר"י בן בתירא
שם		רש"י		

האם הקושיא היא מדברי רבנן או מדברי ר' יהודה בן בתירא

מתרצת הגמ', שאכן זה מקרה שעשה רק מקצת וחייב על הכל, אך מ"מ לא רצה להעמיד משנתנו במקרה זה,

משום דבקטלא לא קמיירי, במיתה של מי לא מיירי משנתנו

סמן פסיקים בקטע הבא: ואיבעית אימא בפלוגתא לא קמיירי ולא והא אוקמינן דלא כרבי וכלא כרבי וכלא

מוקמינן כר' יהודה בן בתירא ולא כרבנן לא מוקמינן.

"דלא כרבי וכלא כרבנן מוקמינן", מדוע (רש"י)

סכס, לר"י בן בתירא, מה המקרה שאפילו שעשה רק מקצת, חייב כאילו עשה את הכל

ובאר מדוע לא תני בברייטא מקרה זה: לפי תירוץ א'

לפי האיבעית אימא

סיכום אופני "מקצת נזק" שהובאו בגמ'

מדוע לא מוקמינן משנתנו באופן זה	באר המקרה	
****		האופן דתני בברייטא
		מתקיף לה רבי זירא
		מתקיף לה רב ששת
לפי ההו"א: כ"ל דר זירא ודר ששת		מתקיף לה רב פפא
לפי המסקנא: שהאחרון עשה את כל הנזק		
תירוץ א':		והא איכא הא דתניא
תירוץ ב':		

בס"ד

בבא קמא דף י' ע"ב - י"א ע"א

סוגיית בעלים מטפלין בנבילה

שנינו במשנתנו, "הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו" כהכשר כל נזקו"

מדדיקת הגמ', חבתי בנזקו לא קתני, אלא בתשלומי נזקו

מה היה משמע אילו קתני "חבתי בנזקו" (רש"י)

ומה משמע מהא דקתני "חבתי בתשלומי נזקו" (רש"י)

מה הדין שנאמר בזה (שם)

תנינא, להא דתנו רבנן, פרש (רש"י לקמן דף י"ד:)

דתני בברייתא, "תשלומי נזק", מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה

מה הפירוש "מטפלין בנבילה" לפי שלב זה בגמ' (רש"י)

ביאור הדיוק מהא דקתני "חבתי בתשלומי נזקו"

במקרה שהשור הניזק היה שוה 100 והנבילה שוה עכשיו 25		
ולמי שייכת הנבילה	כמה משלם המזיק	
		אילו קתני "חבתי בנזקו"
		ועכשיו דקתני "חבתי בתשלומי נזקו"

שואלת הגמ', מנא הני מילי שהבעלים מטפלין בנבילה

אמר ר' אמי, דאמר קרא לגבי אדם דאזיק שור "מִכָּה נֶפֶשׁ בְּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה"

אל תקרי יִשְׁלַמְנָה אלא יִשְׁלִימְנָה, מה המשמעות של "יִשְׁלִימְנָה" (תוס')

ומדוע אל תיקרי כן (שם)

ומה המשמעות של "יִשְׁלִימְנָה" (רש"י)

רב כהנא אמר, שזה נלמד מהכא, לאיזה דין מביא רב כהנא מקור

שכתוב בפרשת ש"ש "אִם טָרַף יִטְרֹף יִבְיָאָהוּ עַד, הַטְּרָפָה לֹא יִשְׁלַם" ודרשין עַד טרפה ישלם, טרפה עצמה לא ישלם

פירוש הפסוק "אם טרף יטרף יביאָהוּ עד הטרפה לא ישלם"

	האם איירי שנטרפה באונס או בפשיעה	נֶקֶד	פֶּסֶק	מה הדין שנאמר כאן
לפי פשוטו		עד	יביאָהוּ עד הטרפה לא ישלם	
לפי דרשת רב כהנא		עד	יביאָהוּ עד הטרפה הטרפה לא ישלם	

המשך בבא קמא דף י' ע"ב - י"א ע"א

חזקיה אמר, שהדין של בעלים מטפלים בנבילה, נלמד **מהכא**,

שנאמר בשור המועד שנגח שור **"וְהָמֵת יִהְיֶה לוֹ"**, היינו **לניזק** (בהמשך הגמ' יתבאר הלימוד).

וכן תנא דבי חזקיה, **"וְהָמֵת יִהְיֶה לוֹ"** לניזק, אתה אומר שהנבילה לניזק או אינו אלא למזיק, אמרת לא כך היה, שואלת הגמ', **מאי לא כך היה**, אמר אביי אי ס"ד נבילה דמזיק הויה, א"כ ליכתוב רחמנא רק **"שור פתחת השור"**, **ולישתוק**, ממה היה הפסוק צריך לשתוק.

ואיך היינו יודעים מ"שור פתחת השור" שהנבילה למזיק (רש"י).

ומאחר שמ"שור פתחת השור" כבר יודעים שהנבילה למזיק, א"כ **"וְהָמֵת יִהְיֶה לוֹ"** למה לי

שמע מינה ש"וְהָמֵת יִהְיֶה לוֹ" בא לומר שהנבילה לניזק, והמזיק ישלם רק את המותר.

פרש לפי זה **"אמרת לא כך היה"** (תורת חיים).

סכם, מדוע אי אפשר לומר שהפסוק בא לומר שהנבילה למזיק.

אלא מה כן בא הפסוק ללמד.

סיכום הפסוקים שמהם לומדים ש"בעלים מטפלין בנבילה"

מאיזה פסוק נלמד	איך לומדים מהפסוק שהנבילה לניזק
לפי ר' אמי	
לפי רב כהנא	
לפי חזקיה	

שאלת הקדמה להבנת הצריכותא, האם הדין ד"בעלים מטפלין בנבילה" הוא לטובת המזיק או הניזק.

וצריכא, את מה.

דאי כתב רחמנא רק **"מִכָּה בְּהֶמָּה יִשְׁלַמְנָה"**, הייתי אומר שרק במקרה זה הקילה התורה על המזיק, **משום דלא שכיחא**

מה לא שכיח (רש"י) ובמה התורה הקילה עליו.

אבל טרפה דשכיחא, אימא לא, מה לא.

ולכן **צריכא**, את איזה פסוק.

ואי אשמועינן רק **טרפה**, הייתי אומר **משום דממילא**, מדוע "טריפה" נחשב היזק דממילא (רש"י).

אבל "מִכָּה בְּהֶמָּה" דבידים, אימא לא, אלא של מי הנבילה.

ואי אשמועינן רק **הני תרתי**, הייתי אומר **הא** ("מִכָּה בְּהֶמָּה"), **משום דלא שכיחא, והא** (טריפה), **משום דממילא**

אבל "וְהָמֵת יִהְיֶה לוֹ" דמשמע בשור מועד שנגח, **דשכיחא ובידים**, בידים של מי (רש"י ד"ה והמת).

אימא לא על הניזק לטפל בנבילה, אלא על המזיק.

ואי אשמועינן רק **"וְהָמֵת יִהְיֶה לוֹ"**, הייתי אומר **משום דממונא קא מזיק, אבל הכא** (במכה בהמה ובטריפה), **דבגופא**

מזיק, אימא לא, מדוע שומר שכר נחשב שהזיק בגופו (רש"י).

צריכא את כל השלשה פסוקים לומר שהנבילה של הניזק

סיכום הצריכותא

באיזה סוג מזיק מיירי	מה הסברא להקל על המזיק רק בזה
"מכה נפש בהמה"	
"אם טרף יטרף"	
"והמת יהיה לו"	

המשך בבא קמא דף י' ע"ב - י"א ע"א

אמר ליה רב כהנא לרב, אלא טעמא, שמה _____
 הוא רק משום דכתב רחמנא "וְהָיְתָה יְהוָה לֹא", הא לאו הכי, בלי איזה פסוק _____
 הוה אמינא נבילה דמזיק הוּא, וישלם שור גמור חי _____
 וכי אפשר לומר כך, השתא, אי אית ליה לדידיה, למי _____
 כמה טריפות כשיעור כל דמי נזקו, יהיב ליה, ומניין לומדים זאת _____
 דידיה, של מי _____ מבעיא, שמה _____
 סיכום קושית רב כהנא : _____
 מה לומדים מ"וְהָיְתָה יְהוָה לֹא" _____
 בלי הפסוק למי היה שייך הנבילה _____
 וקשה, שאפילו אם נאמר כך, הרי הוא יכול לשלם את הנבילה _____
 מאיזה פסוק אפשר ללמוד זאת _____
 באר איך _____
 א"כ קשה מדוע הוצרך פסוק לומר "בעלים מטפלין בנבילה".
 מתרצת הגמ', לא נצרכא, את איזה פסוק _____
 אלא ללמדנו שהבעלים מטפלין בנבילה, היינו לפחת נבילה, פרש "פחת נבילה" _____
 שמי מפסיד את הפחת נבילה _____
 ואיך לומדים זאת מ"וְהָיְתָה יְהוָה לֹא" _____
 לפי מסקנת הגמ', מה בא "בעלים מטפלין בנבילה" לומר _____

ביאור "בעלים מטפלין בנבילה" לפי קושית רב כהנא והתירוצ

האם דין זה כבר נלמד מ"ישיב"	"בעלים מטפלין בנבילה" איזה דין נאמר בזה	
		לפי הבנת הגמ' בקושיא
		לפי התירוצ

המשך בבא קמא דף י' ע"ב - י"א ע"א

שואלת הגמ', לימא 'פחת נבילה' אם המזיק מפסיד אותה או הניזק, מחלוקת תנאי היא

דתניא, מה שכתוב בפרשת שומר שכר "אם טרף יטרף יביאהו עד"

פירוש, שאם נטרפה הבהמה, יביא השומר עדים שנטרפה באונס, ופטור, אלו דברי תנא קמא

אבא שאול אומר יביא עדודה לב"ד, פרש "עדודה" (רש"י) _____

באיזה פסוק מצאנו את הלשון "עד" במשמעות זו (רש"י) _____

מה הפירוש "עד" (שם) _____ ואיך תירגם אונקלוס (במדבר ל"א י"א) "שלל" (שם) _____

ביאור דברי תנא קמא ואבא שאול

	האם איירי שנטרפה באונס או בפשיעה	נקד "עד"	מה הפירוש "עד"	מה הדין שכתוב בפסוק
לפי תנא קמא		עד		(תוס')
לפי אבא שאול		עד		שם הניזקין להלן סל"ז י"ח

מאי לאו דת"ק ואבא שאול בהא קמיפלגי, דמר סבר פחת נבילה דניזק הוי, מי סובר כן _____

ומר סבר פחת נבילה דמזיק הוי, מי סובר כן _____

ביאור דברי אבא שאול לפי מהלך זה בגמ' (על פי רש"י)

מדוע	האם אפשר לפרש כן	לפי זה איזה דין נאמר בפסוק	האופנים לפרש "יביא עדודה לבית דין"
		לשאר שכר ח"כ פ"א	דאיירי שנטרפה באונס, ויביא הנבילה לבית דין, לשומה בכדי לשלם
		שהנזילה שייכת לניזק	דאיירי שנטרפה בפשיעה ויביא הנבילה לב"ד לשומה
****		שפחת נזילה מפסיד הניזק	כמה היא שוה בשעת העמדה בדין כמה היתה שוה בשעת מיתה

דוחה הגמ', לא, שאין הכרח לומר שחולקים בפחת נבילה, דאפשר לומר דכולי עלמא פחת נבילה דניזק

והכא ת"ק ואבא שאול, בטורח נבילה קמיפלגי, פרש "טורח נבילה" (רש"י) _____

מי סובר דטורח נבילה הוא על: הניזק _____ המזיק _____

שקו"ט דגמ' לפרש במה חולקים ת"ק ואבא שאול

	לפי תנא קמא		לפי אבא שאול		במה חולקים ת"ק ואבא שאול
	למי/על מי הוא	איך מוכח שסובר כן	למי/על מי הוא	איך משמע כן בדבריו	
לפי ההו"א "מאי לאו בהא קמיפלגי"					
לפי הדיחוי "לא, דכ"ע דניזק וכו"					

המשך בבא קמא דף י' ע"ב - י"א ע"א

והתניא (בניחותא), אחרים אומרים, מניין שעל בעל הבור להעלות שור מבורו, ת"ל "כִּסְף יָשִׁיב לְבַעְלָיו וְהַמֵּת"

לפי זה על מי מוטל לטרוח בנבילה _____
 מדוע הביאה הגמ' ברייתא זו כאן _____

סיכום דין "טורח נבילה"

ומניין	על מי מוטל הטורח	
		לתנא קמא
		לאבא שאול
		לאחרים

אמר ליה אבבי לרבא, האי טורח נבילה דתני בברייתא שהוא על המזיק, היכי דמי

אילימא דבבירא שויא זוזא, ואגודא שויא ארבע, פרש: "בירא" _____ "גודא" (רש"י) _____

מדוע על שפת הבור הנבילה שוה יותר _____

א"כ כי טרח, בדנפשיה טרח, מדוע הטירחה היא לטובת עצמו (רש"י) _____

באר את הקושיא (שם) _____

ביאור המקרה שעל זה הקשה אבבי "כי טרח בדנפשיה טרח"

שור שוה 10 זוז שנפל לבור ומת		
לפי"ז כמה ישלם בעל הבור	כמה שוה הנבילה	
	1	כשהיא נמצאת בתוך הבור
	4	כשהיא על שפת הבור

אמר ליה רבא, לא צריכא התורה לומר שהטורח על המזיק, אלא במקרה דבבירא שויא זוזא, ואגודא נמי שויא זוזא

שואלת הגמ', ומי איכא כהאי גוונא, מדוע תמוה שיהיה מקרה כזה _____

משיבה הגמ', אין, דהא אמרי אינשי, כשורא במתא בזוזא, כשורא בדברא בזוזא

פרש: "כשורא" (רש"י) _____ "במתא" _____ "בדברא" (רש"י) _____

באיזה מקום צריכה הקורה להיות יותר בזול _____

ומדוע (רש"י) _____

והאם באמת היא נמכרת שם יותר בזול _____

לפי"ז האם יכול להיות שהנבילה תימכר באותו מחיר בין בתוך הבור ובין על שפת הבור _____

המשך בבא קמא דף י' ע"ב - י"א ע"א

למדנו לעיל שבנזקין הנבילה שייכת לניזק, עכשיו דנה הגמ' למי שייכת הנבילה, בגנב וגזלן ובשואל.

אמר שמואל, אין שמין לא לגנב ולא לגזלן, אלא לנזקין

האם הוא בא לומר שדעתו, שאין שמין לגנב ולגזלן _____ אלא מה הוא בא לומר (רש"י) _____

מה ההכרח של רש"י לפרש כן (תוס' רבינו פרץ) _____

פרש "אין שמין לא לגנב ולא לגזלן" (רש"י שם) _____

מנא לן שאין שמין : לגנב (תוס') _____ לגזלן (שם) _____

הערה: כתב רש"י וז"ל: אלא לנזקין שמין, כדכתיב "וְהָיְתָה יָהִיגָה לָזֶה", וצ"ע דהרי דין זה נלמד מ"יָשִׁיב" (עיין פנ"י)

ואני אומר, אף לשואל, ואבא מודה לי, מי זה "ואני" _____ ומי הוא "אבא" (רש"י) _____

איבעיא להו, האם הכי קאמר שמואל, אף לשואל 'שמין', לפי זה על מה קאי "אף לשואל" (רש"י) _____

או דלמא ה"ק, ואני אומר אף לשואל 'אין שמין', לפי זה על מה קאי "אף לשואל" (רש"י) _____

ת"ש לפשוט את האיבעיא ממעשה שהיה, דההוא גברא דשאל נרגא מחבריה, מה זה "נרגא" _____

תברה השואל בפשיעה, **אתא** השואל **לקמיה דרב** לשאול כיצד עליו לשלם

אמר ליה רב, לשואל, זיל שלים ליה למשאל **נרגא מעליא** ואת השברים קח לעצמך

שמע מינה, שרב סובר שלשואל אין שמין, איך אפשר לפשוט מזה מה דעת שמואל _____

דוחה הגמ', **אדרבה**, ממעשה זה אפשר להוכיח להיפך

מדאמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב, וכי דינא הכי, שמה _____

ושתיק, מה רואים מזה שרב שתק (תוס' בבא בתרא דף ס"ב. ד"ה ומודה רב) _____

שמע מינה, שרב סובר שלשואל שמין, וממילא מוכח שגם שמואל סובר כן.

סיכום ההוכחה מהמעשה ד"ההוא גברא" מהי דעת רב ושמואל לגבי שואל

	מה מוכיחה הגמ' ממעשה זה	באר את ההוכחה
לפי ההו"א		
לפי המסקנא		

איתמר, אמר עולא א"ר אלעזר, שמין לגנב ולגזלן, רב פפי אמר אין שמין,

והלכתא, אין שמין לא לגנב ולא לגזלן, אבל לשואל שמין, כדרב כהנא ורב אסי.

סיכום השיטות בסוגייתנו

	לפי רב ושמואל	לפי עולא אמר ר' אלעזר	לפי רב פפי	אליבא דהלכתא
האם שמין לגנב ולגזלן				
האם שמין לשואל		אין מלכך זמא אמנא מאחר שסלר ששמן לזנב אלגלן כ"ש ששמן אלגלן	*****	

ב"ק דף י"א ע"א הקדמה לסוגיא דשליא

דיני טומאת לידה באשה וימי טהרתה

- א. כתוב בתורה בפרשת תזריע (ויקרא י"ב, ב' - ד') "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר, וְטָמְאָה שְׁבַע יָמִים וּגּו', וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדָמֵי טְהָרָה וּגּו'" פירוש, אשה היולדת זכר הרי היא טמאה 7 ימים מיום הלידה (ויום הלידה בכלל), לאחר ימי טומאה אלו יש לה 33 ימי טהרה, כלומר ימים שבהם אפי' ראתה דם אינה טמאה (מכל מקום בימים אלו אסורה בתרומה וקדשים ולהכנס לבית המקדש).
- ב. "וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד, וְטָמְאָה שְׁבַע יָמִים כְּנִדְתָּהּ, וּשְׁשִׁים יוֹם וּשְׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דָּמֵי טְהָרָה" (שם פסוק ה') פירוש, אשה היולדת נקבה הרי היא טמאה 14 ימים (ויום הלידה בכלל), לאחר ימים אלו יש לה 66 ימי טהרה כנ"ל.
- ג. "וּבְמֵלֶאֱת יָמֵי טְהָרָה לָבֵן אוֹ לְבֵת, תָּבִיא קָבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ וּגּו'" (שם ו' - ח') פירוש, לאחר 33 ימי טהרה של יולדת זכר, שהם 40 יום מהלידה, ולאחר 66 ימי טהרה של יולדת נקבה, שהם 80 יום מהלידה, עליה להביא קרבן יולדת, ולאחמ"כ מותרת בתרומה ובקדשים ולהכנס לבית המקדש.
- ד. זמן הלידה נקבע לפי הזמן שבו יצא ראשו או רובו של הולד, דהיינו ולד שיצא ראשו או רובו לפני השקיעה הרי אמו טמאה מיד, ומתחילה למנות את ימי הטומאה באותו יום, ואפי' אם שאר הולד יצא לאחר השקיעה.
- ה. אשה שהפילה ולד ואין ידוע אם היה זכר או נקבה, הולכים לחומרא לכל הצדדים, דהיינו שיש לה 14 ימי טומאה כיוולדת נקבה, אבל אין לה ימי טהרה אלא עד יום הארבעים כיוולדת זכר, נמצא שיש לה בסה"כ 26 ימי טהרה.
- ו. אשה שהפילה "שליא", שהוא כמין לבוש שהולד שוכב בתוכו, אע"פ שאין רואים בה ולד, טמאה, משום שאין שליא בלא ולד אלא שנימוח בתוכה, ודינה לענין ימי טומאה וטהרה כדלעיל בסעיף ה'.

דיני השוחט בהמה ונמצא בתוכה ולד (בן פקועה)

- א. בהמה שנשחטה ונמצא בתוכה ולד בין חי בין מת (והוא הנקרא בן פקועה), הרי הולד מותר באכילה בלא שחיטה, משום ששחיטת האם מתרת את הולד, דין זה נלמד מפסוק "וְכָל בְּהֵמָה מִפְּרִסְתָּ פִּרְסָהּ וּשְׁסַעַת שְׁסַע שְׁתֵּי פִּרְסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בְּבִהְמָה אֹתָהּ תֹאכְלוּ" (דברים יד, ו).
- ב. אם הולד הוציא יד או רגל קודם שחיטת האם, הרי אותה היד או הרגל אסורים באכילה, וכל שאר הגוף מותר באכילה כנ"ל.
- ג. אם הולד הוציא ראשו או רובו קודם השחיטה, הרי כל הולד אסור באכילה בלא שחיטה שאינו נותר ע"י שחיטת האם, דכיון שהוציא ראשו או רובו הרי הוא כולד לפני השחיטה.

דיני ספקות

- א. 'ספק דאורייתא לחומרא' דהיינו שאם יש ספק בדבר שאיסורו מן התורה, הולכים לחומרא.
- ב. 'ספק ספיקא לקולא' דהיינו שאם יש ספק ספיקא אפילו באיסור דאורייתא, הולכים לקולא.

בס"ד

בבא קמא דף י"א ע"א

שאלות הקדמה לסוגיא דשליא

דיני טומאת לידה באשה וימי טהרתה

באיזה יום נגמרים ימי טהרתה	כמה ימי טהרה יש לה	מאיזה יום מתחילים ימי טהרתה	כמה ימי טומאה מונין לה	
				יולדת זכר
				יולדת נקבה
				מפלת ספק זכר או נקבה

איזה חלק מהולד צריך לצאת, כדי שאמו תיטמא טומאת לידה _____
 אשה המפלת שליא ואין ניכר בה ולד, האם היא טמאה _____ ומדוע _____
 כמה ימים מונין לה: לימי טומאה _____ לימי טהרה _____ והטעם _____

דיני השוחט בחמץ ונמצא בתוכה ולד (בן פקועה)

בהמה שנשחטה ויש בתוכה ולד, האם הולד צריך שחיטה _____
 על ידי מה הותר הולד באכילה _____
 ומאיפה לומדים דין זה _____

דיני בן פקועה

אם הוציא העובר קודם השחיטה	האם הוא נחשב כילוד	ולכן מה דין החלק שנשאר בפנים
יד או רגל		
ראשו או רובו		

דיני ספקות

בספק דאורייתא, האם הולכים לחומרא או לקולא: כשיש ספק אחד _____ כשיש ספק ספיקא _____

בס"ד

בבא קמא דף י"א ע"א
חמיטרוז דעולא אמר רבי אלעזר
סוגיא דשליא

ואמר עולא אמר ר' אלעזר, שליא של אשה, שיצתה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני

מה הספק שיש במקרה זה _____
ומה הנפק"מ מתי יצא רובו _____
מונין לה (לילדת) מן הראשון, מה מונין לה _____
ומדוע מונין מן הראשון _____

אמר ליה רבא לעולא, מה דעתך לפסוק כן, משום שהולכים לחומרא

לגבי איזה ענין הוי חומרא (רש"י) _____

הרי חומרא דאתי לידי קולא הוא, משום דקא מטהרת לה קודם, כיון שתתחיל למנות ימי טומאתה מראשון

כשמונין מן הראשון באיזה יום יתחילו ימי טהרתה _____

ואם היתה מונה מיום שני באיזה יום היו מתחילין ימי טהרתה _____

אלא אמר רבא, לחוש לטומאה חוששת מיום ראשון, אבל מימנא לא ממניא אלא לשני

מה היא מתחילה למנות רק מיום שני (רש"י) _____

סכם, מאימתי היא: חוששת לטומאה _____ ודאי טמאה _____ מתחלת ימי טהרה _____

ציין בטבלה למטה, את הימים: שהיא טמאה ודאי, שהיא טמאה מספק, שהם ימי טהרה.
ואם היא טמאה מספק, ציין האם הספק הוא: שמא הולד נקבה, שמא הרוב יצא ביום א', שמא הרוב יצא ביום ב'.

40	39	38	37	36	35	34	33	32	31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
ג															ב					א					כשיצתה כולה ביום אחד															
ח															ז	ו					ה					ד	כשיצתה מקצתה ביום א' ומקצתה ביום ב'													

ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	
								הדין בימים אלו
****			****		****		****	ומה הספק

המשך בבא קמא דף י"א ע"א

מקשה הגמ', מאי קא משמע לן, דאין מקצת שליא בלא ולד

מי משמיע לנו זאת (רש"י) _____
 ובאיזו הלכה שאמר (שם) _____

ביאור איך משמע מדברי עולא "דאין מקצת שליא בלא ולד" (רש"י)

ומדוע	מה דינה ביום הראשון	מה יש להסתפק		
		ב	א	
				אילו היינו אומרים דיש מקצת שליא בלא ולד
		****		עכשיו שאנו אומרים שאין מקצת שליא בלא ולד

סכס, מאיזה יום אמר עולא שחוששת _____
 איך מוכח מזה דס"ל "דאין מקצת שליא בלא ולד" _____

ומסיימת הגמ' את הקושיא, הרי חידוש זה כבר **תנינא** במשנה במסכת חולין (פרק ד' משנה ז')

דתנן, **שליא** של בהמה, **שיצתה מקצתה** קודם שנשחטה האם, **אסורה באכילה**

האם כל השליא אסורה או רק החלק שיצתה (רש"י) _____

מפני ששליא היא **סימן** של **ולד באשה**, וכמו"כ היא **סימן** של **ולד בבהמה**

ומה הטעם שאפילו מה שנשאר בפנים אסור באכילה (רש"י) _____

ביאור איך משמע מהמשנה בחולין "דאין מקצת שליא בלא ולד"

ומדוע	מה דין החלק שלא יצא	מה יש להסתפק		
		ב	א	
				אילו היינו אומרים דיש מקצת שליא בלא ולד
		****		עכשיו שאנו אומרים שאין מקצת שליא בלא ולד

מתרצת הגמ', **אי ממתני'** (המשנה בחולין), הוה **אמינא**, **דיש מקצת שליא בלא ולד וכו'**

א"כ מדוע **כל** השליא אסורה באכילה _____

האם גם באשה שייך לגזור גזירה זו _____ ומדוע _____

לפי זה מה היה צריך להיות הדין באשה _____

קמ"ל, מי משמיע לנו _____ ומה הוא משמיע לנו _____

לסיכום, "שליא של בהמה שיצתה מקצתה, אסורה באכילה" מה אסורה _____

ומדוע _____

בבא קמא דף י"א ע"ב

חמיטרוז דעולא אמר רבי אלעזר

בכור שנטרף, ובהמה גסה נקנית במשיכה

ואמר עולא אמר ר' אלעזר, בכור אדם שנטרף בתוך ל' יום, אין פודין אותו

פרש "נטרף" (רש"י) _____ ומה הדין אם מת מעצמו (רש"י) _____ ומניין (שם) _____

ומדוע הוה אמינא שאם נהרג צריכים לפדותו (שם) _____

וכן תני רמי בר חמא, מתוך שנאמר כפל לשון בפסוק, "אֶךָ פֶּדֶה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאֲדָמָה", יכול שאפילו נטרף בתוך

שלושים יום, גם כן מה יהיה הדין _____

וכדי שלא נאמר כן, תלמוד לומר "אֶךָ פֶּדֶה תִּפְדֶּה" שבזה חלק הפסוק, ללמדנו שבכור שנטרף אין צריך לפדותו

איך לומדים זאת מ"אך" _____

ומה לומדים מכפל הלשון "פֶּדֶה תִּפְדֶּה" (נמוק"י) _____

עד כאן כתבנו לפי רש"י, אמנם תוס' חולקים עליו.

לפי תוס' מה הפירוש "נטרף" _____

ולפי דבריהם מאיפה לומדים שאם נהרג בתוך ל' יום אין פודין אותו _____

דין בכור אדם שקרהו אסון בתוך ל' יום

ומניין	האם צריך לפדותו	
		מת מעצמו תוך ל' יום
לרש"י:		נהרג תוך ל' יום
לתוס':		
(תוס')		נעשה טרפה
(נמוק"י)		גוסס ויוצא ליהרג

ואמר עולא אמר ר' אלעזר, בהמה גסה נקנית במשיכה

מקשה הגמ', והא אנן תנן במסכת קידושין (דף כ"ה ע"ב), "בהמה גסה נקנית במסירה"

מתרצת הגמ', הוא (עולא אמר ר' אלעזר) דאמר כי האי תנא של הברייא

דתנאי, וחכמים אומרים זו וזו במשיכה, ר' שמעון אומר זו וזו בהגבהה, מי הם "זו וזו" _____

סכם, כמו מי סובר ר' אלעזר _____

סיכום השיטות באיזה קנין נקנית בהמה

מי סובר שקונים		אין עושים קנין	
בהמה דקה ב...	בהמה גסה ב...		
			משיכה
****			מסירה
			הגבהה

בבא קמא דף י"א ע"ב

חמיטרות דעולא אמר רבי אלעזר

האחים שחלקו

ואמר עולא אמר ר' אלעזר, **האחים שחלקו**, רצה לומר, שבאים לחלוק בירושת אביהם **מה שעליהן**, הבגדים שהאחים לובשים, שקנו להם מתפוסת הבית (ירושת האב קודם שחלקו) ועדיין לא בלו **שמין** אותם, כפי מה שהם שוין עכשיו בשעת חלוקה

לצורך מה שמין אותם _____
ומה שעל בניהן ובנותיהן, אין שמין, מה הטעם שאין שמין אותם (רש"י) _____
 לפי זה מה הדין בבגדי שבת של בניהן ובנותיהן (תוס') _____
 ומדוע _____

אמר רב פפא, שיש פעמים שאף מה שעליהן אין שמין

משכחת לה, בגדול אחי (בגדול האחים) שעוסק ומטפל בנכסים

משום **דניחא להו**, למי (רש"י) _____ ומה ניחא להו (שם) _____
 ומתי הוי ניחא להו בזה (שם) _____
 כי היכי **דלשתמעון מיליה**, פרש _____
 האם מיירי שהאחים אמרו מפורש דניחא להו (תוס') _____
 א"כ מנין לנו דניחא להו (שם) _____
 ולפי"ז מה יהיה הדין אם מיחו (שם) _____

סכם, האחים שחלקו אלו בגדים שמין ואלו אין שמין

מה שעל בניהן ובנותיהן	מה שעליהן	
		האם שמין
		באיזה אופן משתנה הדין
(תוס')		מה הטעם שמשתנה

בבא קמא דף י"א ע"ב
חמימרות דעולא אמר רבי אלעזר
סוגיא דשומר שמסר לשומר

ואמר עולא א"ר אלעזר, שומר שמסר לשומר, פטור, מי פטור (רש"י) _____
במה הוא פטור (שם) _____
ולא מיבעיא לומר שהוא פטור במקרה של שומר חנם שמסר לשומר שכר ונגנב הפקדון או שאבד, דעלויי עלייה לשמירתו, מדוע המסירה לשומר שכר הוי עילוי בשמירה (רש"י) _____
במקרה זה, מה הדין של השומר השני (הש"ש) נגנב או אבד _____
ולמי הוא משלם (תוס') _____ ומדוע (שם) _____
א"כ מדוע א"א לפרש דהעילוי בשמירה הוא שאם תיגנב תחזור לבעלים (תוס') _____
אלא אפילו שומר שכר שמסר לשומר חנם, דהשתא גרועי גרעיה לשמירתו, נמי פטור באונסין והטעם שהמסירה לאיש אחר אינה נחשבת פשיעה, שהרי מסר את הפקדון לבן דעת.
רבא אמר, שומר שמסר לשומר חייב, מי חייב _____
ועל מה הוא חייב (רש"י) _____
ולא מיבעיא לומר שחייב, במקרה של שומר שכר שמסר לשומר חנם, דגרועי גרעיה לשמירתו
אלא אפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר, נמי חייב _____
והטעם שהוא חייב, הוא משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי _____
את מהימנת לי בשבועה, האי (השני) לא מהימן לי בשבועה, איזו שבועה (רש"י) _____
מדוע לשומר הראשון הוא כן חייב להאמין בשבועה (רש"י ב"מ דף ג. ד"ה לא מהימן לי) _____

סיכום המחלוקת בדין שומר שמסר לשומר

מה הדין	באיזה מקרה זה פשוט יותר	מדוע	באיזה מקרה החידוש	יש חידוש	ומה הטעם שהוא פטור/חייב
לפי עולא אמר ר' אלעזר					
לפי רבא					

המשך בבא קמא דף י"א ע"ב

בפרק המפקיד אמר אביי טעם אחר לחייב את השומר הראשון

מה הוא טעמו (תוס') _____

הטעמים של מ"ד שומר שמסר לשומר חייב והנפק"מ לדינא בין הטעמים

	מה הטעם ששומר שמסר לשומר חייב	לפי"ז מה הדין של השומר הראשון במקרה	
		שהשומר השני נאמן יותר מהראשון (תוס')	*שהשומר השני אינו צריך לישבע
לפי רבא			
לפי אביי			

* כגון שהשומר הראשון ראה בעצמו את האונס ויכול לישבע על זה, או שיש עדים שנאנסה.

סיכום דין שומר שמסר לשומר

	אם קרה	מה דין השומר הראשון קודם שמסרו		ומה דינו לאחר שמסרו	
				לפי עולא	לפי רבא
שומר חנם שמסר שכר לשומר חנם	פשיעה				
	גניבה ואבידה				
	אונסים				
שומר שכר שמסר חנם לשומר חנם	פשיעה				
	גניבה ואבידה				
	אונסים				

בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"א

חקדמח לסוגיית עבדי כמקרקעי או כמטלטלין

נאמר בפרשת בהר (פרק כה פסוק מו) "וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֹתָם (עבדים כנענים) לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרֶשֶׁת אַחֲזָה וְגו'" ממה שכתוב לגבי עבדים לשונות של "נחלה" ו"אחזה" השייכות בדרך כלל בקרקעות, דרשו חז"ל שעבדים הוקשו לקרקעות לגבי כמה דינים, כגון:

1. עבדים נקנין בכסף בשטר ובחזקה, כקרקע.

2. אין אונאה במכירת עבדים, כמו שאין אונאה במכירת קרקע.

3. וכן כשיש דין ודברים על עבדים, אין נשבעים עליהם כמו שאין נשבעים על הקרקעות.

במה דברים אמורים שדינם כקרקע, דוקא לגבי דינים שהם מדאורייתא, אבל לגבי דינים שהם מדרבנן, נחלקו אמוראים אם גם בהם אמרינן עבדי כמקרקעי או דינם כמטלטלין, כגון:

1. למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא, האם בעל חוב יכול לגבות עבדים מיתומים עבור חוב אביהם.

2. "פרוזבול" (שהוא תקנת חכמים), האם הוא חל במקרה שיש ללוה עבדים ואין לו קרקע.

3. "קנין אגב" (שהוא מדרבנן), דהיינו, האם אפשר לקנות מטלטלין אגב עבדים, כמו שאפשר לקנות אגב קרקע.

סכם, האם עבדים כמקרקעי או כמטלטלין :

לגבי דינים שהם מדאורייתא _____ ומנלן _____

לגבי דינים שהם מדרבנן _____

בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"ב

חמיטרות דעולא אמר רבי אלעזר

סוגיא דעבדי כמקרקעי או כמטלטלי

ואמר עולא א"ר אלעזר, הלכתא, גובין מן העבדים, את מה גובין (רש"י).
עבור חוב של מי גובים אותם _____ ומה הכוונה "מן העבדים" _____
אמר ליה רב נחמן לעולא, האם אמר ר' אלעזר דבעל חוב גובה את העבדים, אפילו מיתמי
עבור חוב של מי _____
מדוע שיוכל לגבות מן היתומים (רש"י) _____
אמר לו עולא, לא, מה לא _____ אלא מיניה, ממי (רש"י) _____
ולפי זה האם ר' אלעזר סובר עבדי כמקרקעי או כמטלטלי _____
הקשה לו רב נחמן, מיניה, אפילו מגלימא דעל כתפיה, באר הקושיא _____
השיב לו עולא, הכא במאי עסקינן, שעשאו (את העבד) אפותיקי, ואז ממי אפשר לגבותו _____
מאלו מילים מורכבת המילה "אפותיקי" (רש"י) _____
פרש מה זה אפותיקי (שם) _____
כדרבא, דאמר רבא, עשה עבדו אפותיקי, ומכרו לאחמ"כ, בעל חוב גובה הימנו (מהלוקח)
עשה שורו אפותיקי, ומכרו, אין בעל חוב גובה הימנו
מבאר רת הגמ', מאי טעמא, שְׁמָה _____
הא אית ליה קלא, פרש "אית ליה קלא" _____
לְמָה יש קול _____ ומדוע (תורת חיים בשם תשובת הרא"ש) _____
והאם אפשר לגבותו מהלוקח כשלא עשאו אפותיקי _____
והא לית ליה קלא, לְמָה אין קול _____

סיכום דברי רבא

והטעם	האם הבעל חוב יכול לגבות מהלוקח	
		עשה עבדו אפותיקי ומכרו
		עשה שורו אפותיקי ומכרו

המשך בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"ב

לבתר דנפק, מי יצא (רש"י) _____ אמר להו עולא, למי (רש"י) _____

שאלבא דאמת, הכי אמר רבי אלעזר, שאפשר לגבות עבדים אפילו מיתמי

לפייז האם הוא סובר עבדי כמקרקעי או כמטלטלי (רש"י) _____

אמר רב נחמן, אשתמטין עולא, מדוע הוא השתמט (רש"י) _____

סיכום מה דעת רבי אלעזר בענין "גובין מן העבדים"

ומה החידוש של רבי אלעזר	והטעם	האם אפשר לגבות עבדים מן היתומים כשלא עשאו אפותיקי	
			לפי מה שאמר עולא לרב נחמן
			אליבא דאמת

הוה עובדא בנהרדעא, ואגבו דייני דנהרדעא, מה היה המעשה _____

וכן הוה עובדא בפומבדיתא, ואגביה רב חנא בר ביזנא

מה הם גבו _____ וממי (רש"י) _____

ומה רואים מזה שפסקו כך _____

אמר להו רב נחמן, למי (שיטמ"ק בשם מהר"י כץ) _____ זילו אהדורו, את מה עליהם להחזיר (שם) _____

ומה יעשה אם לא יחזירו _____

ומדוע הם יכולים לחזור בהם (תוס' ועיין מהר"ם) _____

אמר ליה רבא לרב נחמן, הא עולא, הא רבי אלעזר, הא דייני דנהרדעא, והא רב חנא בר ביזנא

שכל אלו מה הם סוברים (רש"י) _____ ולכן שאל אותו רבא, מר כמאן סבירא ליה

אמר ליה רב נחמן לרבא, אנא מתניתא ידענא שממנה מוכח שעבדי כמטלטלי

דתני אבימי (שם אמורא ששנה ברייתא ז), פרוזבול חל על הקרקע, ואינו חל על העבדים

מי תיקן פרוזבול (רש"י) _____

למה הוא מועיל (שם) _____

ומדוע תיקן זאת (שביעית י' - ג') _____

ומה כותבים בו (רש"י) _____

ומדוע הוא חל דוקא על הקרקע (שם) _____ על קרקע של מי _____

מטלטלין נקנין עם הקרקע, אלו דברים מכר לו (רש"י) _____

באיזה מהם עשה קנין _____ והאם צריך לעשות קנין גם במטלטלין (שם) _____

ובאיזה קנין הם נקנים _____

ואינן נקנין עם העבדים, אלו דברים מכר לו (רש"י) _____

באיזה מהם עשה קנין (שם) _____ והאם ע"י זה קנה גם את המטלטלין (שם) _____

סכס, מה הוכיח רב נחמן מברייתא זו _____

ואיד _____

המשך בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"ב

סיכום השקלא וטריא אם עבדים כמרקעי או כמטלטלין

לשון הגמרא	בשלב זה האם עבדים כמרקעי או כמטלטלין
אמר ליה רב נחמן לעולא אמר רבי אלעזר אפי' מיתמי	זה ז'פא היתק שאלת רב נחמן
לא, מיניה	
הכא במאי עסקינן שעשאו אפותיקי	
לבתר דנפק אמר להו עולא הכי אמר רבי אלעזר אפי' מיתמי	
הוה עובדא בנהרדעא ואגבו דייני דנהרדעא הוה עובדא בפומבדיתא ואגביה רב חנא בר ביזנא	
אמר להו רב נחמן זילו אהדורו ואי לא מגבינן לכו לאפדנייכו	
א"ל רבא לרב נחמן הא עולא הא רבי אלעזר הא דייני דנהרדעא והא רב חנא בר ביזנא	
דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלין נקנין עם הקרקע ואינן נקנין עם העבדים	

שאלות סיכום :

1. אלו אמוראים בסוגייתנו סוברים שעבדים דינם :

כקרקעות _____ כמטלטלין _____

2. לגבי אלו דינים מצאנו בסוגייתנו נפק"מ אם עבדים הם כקרקע או כמטלטלין _____

המשך בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"ב

לימא כתנאי

לימא כתנאי, לגבי מה רוצה הגמ' לומר שיש מחלוקת תנאים _____

ברייתא א':

מכר לו עבדים וקרקעות: החזיק בעבדים, לא קנה קרקעות; החזיק בקרקעות, לא קנה עבדים.

מכר לו קרקעות ומטלטלין: החזיק בקרקע, קנה מטלטלין; החזיק במטלטלין, לא קנה קרקע.

מכר לו עבדים ומטלטלין: החזיק בעבדים, לא קנה מטלטלין; החזיק במטלטלין, לא קנה עבדים.

סיכום ברייתא א'

א. עבדים ב. מטלטלין	א. קרקעות ב. מטלטלין	א. עבדים ב. קרקעות	
			החזיק בא' האם קנה ב'
			החזיק בב' האם קנה א'

ברייתא ב': והתניא, שאם מכר לו עבדים ומטלטלין, החזיק בעבדים, קנה מטלטלין

ומה היא דעת ברייתא א' בזה _____

מאי לאו, שהברייתות בהא קמפלגי

דמר סבר, עבדים כמקרקעי דמי, תנא של איזו ברייתא סובר כן _____

ומר סבר, עבדים כמטלטלין דמי, תנא של איזו ברייתא סובר כן _____

אמר רב איקא בריה דרב אמי, אין הכרח לומר שבזה חולקים התנאים

דאפשר לומר, דכולי עלמא (התנאים של שתי הברייתות) סוברים עבדים כמקרקעי דמי

והדתניא קנה, שפיר, מדוע ברייתא זו מובנת _____

והדתניא לא קנה, זה משום שסובר דבעינן קרקע דומיא דערים מצורות ביהודה, דלא נידי

לגבי מה הוא סובר שצריך קרקע דומיא דערים מצורות ביהודה _____

ובמה עבדים אינם דומים לערים מצורות _____

ומבאר הגמ', מדוע הוא סובר שבקנין אגב בעינן קרקע דומיא דערים מצורות דלא נידי

דתנן במסכת בקידושין, נכסים שאין להם אחריות, נקנין עם נכסים שיש להם אחריות, בכסף בשטר ובחזקה

אלו נכסים נקראים: "שאין להם אחריות" _____ "שיש להם אחריות" _____

ומדוע הם נקראים כן (רש"י קדושין דף כ"ו.) _____

באלו נכסים הוא עושה את הקנין _____ ואלו נכסים נקנין אגב זה _____

והגמ' שם מבארת מנהגי מילי, אמר חזקיה, דאמר קרא "ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגנות עם

ערי מצרות ביהודה", איך משמע בפסוק שקנו בקנין אגב _____

סכם, לפי לשון זה, במה חולקות הברייתות _____

המשך בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"ב

איכא דאמרי, שכך אמר רב איקא בריה דרב אמי, אין הכרח לומר שזה מחלוקת תנאים

דאפשר לומר, דכולי עלמא (התנאים של שתי הברייתות) סוברים עבדי כמטלטלין דמי

לפי זה איזו ברייתא מובנת ומדוע _____

הא דתניא קנה, איירי בעודן עליו, מה מונח על מי _____ ובאיזה קנין נקנו המטלטלין _____

מקשה הגמ', וכי עודן עליו מאי הוי, הרי העבד חצר מהלכת היא, וחצר מהלכת לא קנה

מדוע חצר מהלכת אינה קונה (רש"י) _____

וכי תימא דמיירי בעומד, מה מתורץ בזה _____

מדוע אי אפשר באמת לתרץ כן _____

למסקנת הגמ', באיזה אופן אפשר לקנות על גבי עבד בקנין חצר _____

איזה תנאי נוסף צריך כדי שיהיה אפשר לקנות על גביו (תוס') _____

ומה זה מועיל (שם) _____

ואיך מיירי הברייתא "החזיק בעבדים לא קנה מטלטלין" _____

סיכום שתי הלשונות של רב איקא בריה דרב אמי

מה מתרץ רב איקא בריה דרב אמי	מה קשה	לפי זה על איזו ברייתא קשה	האם הברייתות סוברות עבדי כמקרקעי או כמטלטלי	
				ללישנא קמא
				ללישנא בתרא

סיכום המהלכים בגמ' לפרש דעת שתי הברייתות

"החזיק בעבדים קנה מטלטלין" באיזה קנין מיירי	האם הברייתות חולקות	מה טעם הברייתא שסוברת שהחזיק בעבדים		
		קנה מטלטלין	לא קנה מטלטלין	
				לפי ההוה אמינא לימא כתנאי
				ללישנא קמא דרב איקא
				ללישנא בתרא דרב איקא

המשך בבא קמא דף י"א ע"ב - י"ב ע"ב

סתירת הבריות בענין החזיק בקרקע אם קנה עבדים

שים לב: עד כאן עסקנו בדין החזיק בעבדים האם קנה מטלטלין, ועכשיו דנה הגמ' בהחזיק בקרקע האם קנה עבדים.

מקשה הגמ', **והתניא** ברישא של ברייתא ב' (ע"פ פנ"י), שאם מכר לו קרקע ועבדים, **החזיק בקרקע קנה עבדים**

ומה דעת ברייתא א' בזה _____

מתרצת הגמ', **התם בעומדין בתוכה**, באיזו ברייתא מיירי כן _____

מדיוקת הגמ', **מכלל דהאי** ברייתא דתני **"לא קנה"**, איך מיירי _____

מקשה הגמ', **הניחא להך לישנא דאמר רב איקא בריה דרב אמי**, דכו"ע **עבדי כמטלטלי דמי**

לאיזו לישנא הכוונה _____

היינו טעמא **דאי עומדין בתוכה**, **אין**, מה כן _____ **אי לא**, מה לא _____ **לא**, מה לא _____

(בשלב זה הבינה הגמ' שבקנין אגב צריך שהמטלטלין יהיו צבורין בתוך הקרקע הנקנית.)

אלא להך לישנא דאמר רב איקא דכו"ע **עבדי כמקרקעי דמי**, לאיזו לישנא הכוונה _____

למה לי עומדין בתוכה, **הא אמר שמואל**, **מכר לו עשר שדות בעשר מדינות**, **כיון שהחזיק באחת מהן**, **קנה כולן**

לפי מה שהבינה הגמ' עכשיו, האם הדין שאמר שמואל הוא גם לענין קנין עבדים עם קרקע _____

ומדוע לפי זה קשה **"למה לי עומדין בתוכה"** _____

מתרצת הגמ', **ולטעמיה**, **להך לישנא דאמר עבדי כמטלטלין דמי** (לישנא ב'), הרי גם כן קשה, **למה לי** שהעבד יהיה **עומד**

בתוכה, **הא קיימא לן דלא בעינן צבורין**, באר **"לא בעינן צבורין"** _____

לפי"ז מה צריך להיות הדין אפילו כשאין עומדין בתוכה _____

אלא מאי אית לך למימר שהטעם שצריך שיהיה העבד עומד בתוכה _____

הוא משום **דשאני מטלטלי דניידי** שצריכים להיות צבורין, **ממטלטלי דלא ניידי** שאין צריכים להיות צבורין

הכי נמי, גם לפי איזו לישנא של רב איקא _____

אפשר לתרץ, **דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי**

עבדא מקרקעי דניידי הוא, ולכן האם צריכים להיות עומדין בתוכה _____

התם במכר לו עשר שדות בעשר מדינות, **סדנא דארעא חד הוא**, פרש (רש"י קידושין) _____

ולכן מה הדין _____

סכם, על איזו לישנא של רב איקא הקשתה הגמ' **"למה לי עומדין בתוכה"** _____

באר הקושיא _____

ומה מתרצת הגמ' _____

סיכום הסוגיא בענין קניית עבדים עם הקרקע

ללישנא ב' שיעבדי כמטלטלין	ללישנא א' שיעבדי כמקרקעי		התירוץ: אין מיירי הבריות	הסתירה: החזיק בקרקע, האם קנה עבדים	
		מדוע לא קנה			מכר לו עבדים וקרקעות וכו'
	דהקנין שהוא לשה זקרקע מילא ע"פ הדין דהואיל וזמא דתוכה נחל כמחלזר (תוס')	אין הם נקנו			והתניא החזיק בקרקע וכו'

סכם, האם צריך שיהיו עומדים בתוכה:

כשקונים קרקע ועבדים (בין אם יש לעבדים דין קרקע בין אם יש להם דין מטלטלין) _____

כשקונים קרקע ומטלטלין _____

בבא קמא דף י"ב ע"ב חקדמח לסוגיא דקדשים קלים

סוגי הקרבנות:

- א. קדשי קדשים - חטאת, עולה, אשם ושלמי ציבור.
- ב. קדשים קלים - שלמים, תודה, בכור, מעשר ופסח.

דין מעילה בקדשים:

- א. אסור מן התורה להנות מהקדש, בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית, ואם נהנה הרי זה מעל.
- ב. אם עשה כן במזיד, לוקה ומשלם רק מה שנהנה,
- ג. ואם נהנה בשוגג, חייב לשלם את מה שנהנה בתוספת חומש, ולהביא קרבן "אשם מעילות".
- ד. קדשי קדשים - יש בהן מעילה מחיים משעה שהוקדשו, ולאחר זריקת הדם רק באימורין.
- ה. קדשים קלים - אין בהן מעילה מחיים, אבל יש מעילה באימורין לאחר זריקת הדם.

קדשים, ממון של מי הם:

- א. קדשי קדשים לכו"ע הם ממון גבוה, משעה שהוקדשו.
- ב. קדשים קלים, לרבנן הוי ממון גבוה, ולר"י הגלילי ממון בעלים, (בסוגייתנו יבואר על אלו קדשים קלים אמר ר"י הגלילי שהם ממון בעלים)
- ג. יש נפק"מ בין ממון גבוה לממון בעלים, אם יכול למוכרן ולקדש בהן אשה, וכן לעניין נזקין.
- שים לב: אף שנחלקו בקדשים קלים אי הוה ממון גבוה או ממון בעלים, מ"מ לכו"ע אין בהן מעילה מחיים.

דין שבועת פקדון:

- א. הגוזל מחברו, או שחברו הפקיד אצלו דבר וכיוצא בזה, והגזלן או השומר כפר, ונשבע, ואחר כך הודה, הרי הוא חייב לשלם קרן וחומש לבעלים, ולהביא קרבן "אשם גזילות".
- ב. דין זה הוא דוקא אם כפר בממון חברו דכתיב "וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ", אבל אם היה ממון של הקדש, אף שהוא ברשות חברו, אין בו דין שבועת הפקדון, ואינו משלם אלא קרן בלבד.

דין בכור בהמה טהורה:

- א. ישראל שנוולד בעדרו בכור בהמה טהורה, בין תם ובין בעל מום, צריך לתתו לכהן.
- ב. אם הבכור הוא תם, דהיינו שאין בו מום, הכהן מקריבו לקרבן בכור.
- ג. אם הוא בעל מום, הכהן אוכלו בכל מקום, ואפי' בטומאה, שהמום מוציאו מידי קרבן.
- ד. גם בזמן הזה צריך ליתנו לכהן, אך מכיון שאי אפשר להקריבו, אם הוא תם, ירעה עד שיסתאב, דהיינו שהכהן ימתין עד שיפול בו מום, ואז יאכלנו כנ"ל.
- ה. בכור הוא אחד מכ"ד מתנות כהונה שניתנו לכהנים.

בבא קמא דף י"ב ע"ב

שאלות הקדמה לסוגיא דקדשים קלים

מדיני קדשים

האם הם ממון גבוה או ממון בעלים	האם יש בהם מעילה			אלו קרבנות הם	
	לאחר זריקת הדם		לפני זריקת הדם		
	בבשר	באימורין			
					קדשי קדשים
שאלות רצון אר"י הל"י					קדשים קלים

הענינים שבהם יש נפק"מ לדינא בין ממון גבוה לממון בעלים

ומדוע	ממון גבוה	ממון בעלים	
מגלן			האם חייב עליו חומש ואשם בשבועת הפקדון
מגלן			המזיק אותו האם חייב לשלם
			האם אפשר למוכרו ולקדש בו אשה

דיני בכור בהמה טהורה:

ישראל שגולד בעדרו בכור בהמה טהורה, למי הוא חייב לתת אותו _____
 מה הכהן עושה עמו: _____
 אם הוא בעל מום _____
 אם הוא תם: בזמן שביהמ"ק קיים _____ בזמן הזה _____

בבא קמא דף י"ב ע"ב

סוגיא דקדשים קלים

שנינו במשנתנו, **"נכסים שאין בהן מעילה"** דהיינו, שאם הזקתי לנכסים שאין בהם מעילה, אני חייב לשלם. מדייקת הגמ', **מעילה, הוא דלית בהו**, דהיינו שכדי להתחייב, די בכך שנכסי הניזק לא יהיה בהם מעילה, **הא מקדש קדשי**, אבל אם אין בהן מעילה, אע"פ שיש בהן קדושה, אני חייב.

ביאור הדיוק "מעילה הוא דלית בהו הא מקדש קדשי"

מה הדין אם הזיק לנכסי הקדש		
שיש בהן מעילה	שאינן בהן מעילה	
		אילו תני "נכסים של הדיוט"
		עכשיו דתני "נכסים שאין בהן מעילה"

שואלת הגמ', **מאן תנא** שסובר שהמזיק נכסי הקדש שאין בהם מעילה, חייב

אמר ר' יוחנן, שבאלו קדשים מיירי _____ ואליבא דאיזה תנא _____
שְׁמָהּ הוּא סוּבֵר _____

שים לב: קדשים קלים מחיים לכו"ע אין בהן מעילה, והמחלוקת ריה"ג ורבנן, היא רק לגבי אם הם ממון בעלים או ממון גבוה. הגמ' מביאה את המקור לדברי ר' יוסי הגלילי

דתנא "ומעלה מעל בה" וְכֵחַשׁ בְּעֻמִּיתוֹ, **לגבי איזה עניין נאמר פסוק זה (רש"י)** _____
באר מה המקרה (רש"י) _____

הפסוק בא **לרבות קדשים קלים שהן ממונו, דברי ר"י הגלילי**, שְׁמָהּ הַדִּין בַּקִּדְשִׁים קִלִּים _____
מאיזו מילה הוא לומד זאת (רש"י) _____

ואיך משמע בפסוק שהם ממונו _____ **לפי"ז על מה קאי "וכחש" (רש"י ד"ה שהן ממונו)** _____
וכך דורשים את הפסוק: **"ומעלה מעל בה" וְכֵחַשׁ, וגם כֵּחַשׁ בְּעֻמִּיתוֹ"**

הדינים היוצאים מדברי ר' יוחנן

ומה הדין בקדשים קלים				קדשי קדשים		
והטעם	לר"י הגלילי	והטעם	לרבנן	ומנלן	מה הדין	
						לגבי שבועת הפקדון
						כשהזיק אותם

המשך בבא קמא דף י"ב ע"ב

מקשה הגמ', והתנן במסכת קדושין, המקדש אשה בחלקו, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים, אינה מקודשת,

לימא דלא כר"י הגלילי, שמה צריך להיות הדין לפי דבריו

ומדוע

הערה: עיין שיטמ"ק בשם הרא"ש (הובא ב"אוצר המפרשים" הנספח לקובץ תלמודו בידו) שקושית הגמ' היא על ר' יוחנן, עיין שם הטעם.

מתרצת הגמ', אפילו תימא שהמשנה בקידושין כר' יוסי הגלילי, כי אמר ריה"ג, שמה (רש"י)

זה דוקא מחיים, אבל לאחר שחיטה אפילו רבי יוסי הגלילי מודה, שמה

משום דכי קא זכו הכהנים בחזה ושוק, והבעלים בשאר הבשר, משלחן גבוה קא זכו, פרש

סכס, לפי ר"י הגלילי, מתי קדשים קלים הם: ממון בעלים ממון גבוה

סיכום קושית הגמ' "והתנן המקדש בחלקו וכו'" והתירוץ

	קושית הגמ'		התירוץ	
	האם קדשים קלים הם ממון גבוה / בעלים	איך משמע כן	האם מיירי מחיים או לאחר שחיטה	איך מוכח דמיירי כן
לפי משנתנו				****
לפי המשנה בקדושין				קדושין דף נב:

מקשה הגמ', ומחיים מי אמר ר"י הגלילי דהוי ממון בעלים אפילו בחזי להקרבה (ע"פ הרשב"א)

והתנן במסכת מעשר שני, בכור מוכרין אותו כשהוא תם ועדיין חי, מי יכול למוכרו למי (רש"י)

(ולא שחוט), מדוע א"א למוכרו כשהוא שחוט (רש"י)

הערה: עיין שיטמ"ק בשם הרא"ש מדוע נקט רש"י שימכור דווקא לכהן.

ובעל מום, מוכרין אותו חי ושחוט, שהרי כשנפל בו מום יצא לחולין, ומקדשין בו (תם חי ובעל מום חי ושחוט) את האשה,

לפי משנה זו האם בכור תם חי הוי ממון גבוה או ממון בעלים

ואיך רואים זאת

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, לא שנו, שמה (רש"י)

אלא בכור בזמן הזה (שאינ ביהמ"ק קיים), מדוע בזמן הזה הוי ממון בעלים

מה יכול הלוקח לעשות בו (רש"י ד"ה תם חי)

אבל בזמן שבית המקדש קיים דחזי הבכור להקרבה, לא, מה לא

סיכום המשנה "בכור מוכרין אותו וכו'" לפי רב נחמן

תם	בזמן הבית	האם הוא ראוי להקרבה	ולכן האם הוא ממון גבוה או ממון בעלים
	בזמן הזה		
בעל מום			

לפניך המשך הגמ' לפי הגהות הגר"א בהשמטות שעד כאן הקושיא, ולא גורסים "ואיתיביה רבא לרב נחמן"

סיכום הקושיא: האם קדשים קלים דחזי להקרבה הוי ממון בעלים

לפי התירוץ "אפילו תימא" לפי מה שאמר רב נחמן על המשנה במעשר שני

מתרצת הגמ', מתנות כהונה קאמרת, פירוש, וכי מדין מתנות כהונה, אתה מקשה

לאיזה ממתנות כהונה הכוונה

שאני מתנות כהונה משאר קדשים קלים, דכי קא זכו בהן הכהנים, משלחן גבוה קא זכו

ולכן בכור דחזי להקרבה, האם הוי ממון גבוה או ממון בעלים (המשך בעמוד 115)

המשך בבא קמא דף י"ב ע"ב

המשך הגמ' לפי הגירסא שלפנינו, שגורסים "ואיתיביה רבא לרב נחמן"

ואיתיביה רבא לרב נחמן, מדתני בבביתא "ומעלה מעל פה" לרבות קדשים קלים שהן ממנו, דברי ר"י הגלילי

האם ר"י הגלילי איירי בזמן שבית המקדש קיים או דווקא בזמן הזה (רש"י)

ואיך מוכח כן (שם)

וא"כ מה קשה על רב נחמן

ומשני רבינא דאירי בבכור שנולד **בחוץ לארץ**, מי איירי כן

ואליבא דר"ש דאמר אם באו תמימים יקרבו, מי באו (רש"י)

מהיכן ולהיכן באו (שם)

ומדויק מדבריו, שרק **אם באו, אין, מה כן**

אבל **לכתחילה לא** מביאים אותם מחו"ל לא"י (כדי להקריבם), אלא מה עושים בהם (רש"י)

לפי דבריו (ר' שמעון), האם בכור בחוץ לארץ עומד להקרבה או לא (שם)

סיכום תירוץ רבינא:

דמה שאמר רב נחמן דבכור בזמן שבית המקדש קיים לא הוי ממון בעלים, באיזה בכור איירי

ועל איזה בכור אמר ר' יוסי הגלילי דהוי ממון בעלים גם בזמן שביהמ"ק קיים

ואם איתא דמחיים אמר ר' יוסי הגלילי דקדשים קלים ממון בעלים הן אפילו בחזי להקרבה

לפי זה האם אפשר לומר שרב נחמן אמר את דבריו אליבא דריה"ג ומדוע

א"כ **לישני רבינא, הא רבי יוסי הגלילי** הברייתא שאומרת שקדשים קלים ממון בעלים הם, היא דעת ר"י הגלילי

הא רבנן, מי קאי אליבא דרבנן (רש"י)

ביאור קושית הגמרא "ומחיים מי אמר" והתירוץ

הגמ' לעיל תירצה שהמשנה "המקדש בחלקו, אינה מקודשת" קאי אפילו אליבא דר' יוסי הגלילי, דכי אמר ריה"ג דהוי ממון בעלים, דוקא מחיים, אבל לאחר שחיטה, אפילו ריה"ג מודה דהוי ממון גבוה, משמע, שסובר דמחיים הוי ממון בעלים, אפילו בחזי להקרבה, (שיטמ"ק בשם הרשב"א)

מקשה הגמ', **ומחיים מי אמר** ר' יוסי הגלילי דהוי ממון בעלים אפילו בחזי להקרבה,

והתנן במסכת מעשר שני, **בכור מוכרין אותו תם חי וכו' ומקדשין בו את האשה**, היוצא ממשנה זו דבכור הוי ממון

בעלים, **ואמר רב נחמן אמר רבא בר אבבה, לא שנו דהוי ממון בעלים, אלא בכור בזמן הזה, דכיון דלא חזי להקרבה**

וכו' ואיתיביה רבא לר"נ וכו' שהרי ר"י הגלילי אמר דבכור הוי ממון בעלים גם בזמן שבית המקדש קיים (עיין רש"י ההכרח לזה), **ומשני רבינא** דגם בזמן הבית יש בכור דלא חזי להקרבה, דהיינו **בבכור בחו"ל**, ורק בזה אמר ריה"ג דהוי ממון בעלים.

סיום הקושיא, **ואם איתא** מה שאמרנו לעיל דמחיים אמר ר' יוסי הגלילי דהוי ממון בעלים אפילו בחזי להקרבה, הרי אי אפשר לאוקמי דברי רב נחמן כר' יוסי הגלילי, וא"כ **לישני רבינא, הא** דתניא דקדשים קלים הם ממנו **ר' יוסי הגלילי** היא,

הא דאמר רב נחמן דבכור דלא חזי להקרבה לא הוי ממון בעלים היינו **רבנן**.

מתרצת הגמ', **מתנות כהונה קאמרת**, הרי רב נחמן אמר את דבריו בבכור, ובכור הוי מכ"ד מתנות כהונה,

ושאני מתנות כהונה דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו, ורק בהם אמר רב נחמן דבכור דלא חזי להקרבה הוי ממון גבוה אפילו

מחיים, משא"כ שלמים שהבעלים לא זכו בהם משולחן גבוה, הוי ממון בעלים אפילו בחזי להקרבה.

מתרצת הגמ', **מתנות כהונה קאמרת**, פירוש, וכי מדין מתנות כהונה, אתה מקשה

לאיזה ממתנות כהונה הכוונה

שאני מתנות כהונה משאר קדשים קלים, **דכי קא זכו** בהן הכהנים, **משלחן גבוה קא זכו**

ולכן בכור דחזי להקרבה, האם הוי ממון גבוה או ממון בעלים

ועל מה אמר ר' יוסי הגלילי דהוי ממון בעלים גם בחזי להקרבה (רש"י)

ומדוע לא תירץ רבינא שריה"ג מיירי בשלמים ולא בבכור (שם)

המשך בבא קמא דף י"ב ע"ב

סיכום תירוץ הגמ' "מתנות כהונה קאמרת וכו"

והטעם	האם הוי ממון גבוה או ממון בעלים לפי ריה"ג		
		דחזי להקרבה	בכור מחיים
		דלא חזי להקרבה	
רש"י דף י"ג. ד"ה בכור מבעיא		דחזי להקרבה	שלמים מחיים
		שנפסלו להקרבה	

סיכום קושית הגמ' "ומחיים מי אמר" והתירוץ

התירוץ: באיזה קדשים קלים איירי	הקושיא: האם קדשים קלים דחזי להקרבה הוי ממון בעלים או ממון גבוה	
		לפי דברי הגמ' "כי אמר ריה"ג מחיים"
		לפי דברי רב נחמן ומה שאמר רבינא

סכס : לגבי אלו דברים יש נפק"מ אם קדשים קלים הוי ממון בעלים או ממון גבוה :

א. _____ ב. _____ ג. _____

סיכום השקו"ט אלו קדשים קלים הם ממון בעלים לפי ר' יוסי הגלילי

בשלב זה, האם קרבנות אלו הם ממון בעלים או ממון גבוה				דברי הגמ'
בכור מחיים		שלמים		
דלא חזי	דחזי להקרבה	לאחר שחיטה	מחיים	
				אמר ר' יוחנן בקדשים קלים ואליבא דר"י הגלילי, דאמר ממון בעלים הוא, דתניא וכו'
				כי אמר ר' יוסי הגלילי מחיים, אבל לאחר שחיטה אפילו ריה"ג מודה, דכי קא זכו משלחן משלחן גבוה קא זכו
				ומחיים מי אמר והתנן בכור מוכרין אותו תם חי וכו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב וכו'
				מתנות כהונה קאמרת, שאני מתנות כהונה, דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו

למסקנת הגמ', האם הדברים הבאים הם ממון בעלים או ממון גבוה לפי ר' יוסי הגלילי

		מחיים	לאחר שחיטה
שלמים			
בכור תם	בזמן הזה או בחו"ל		שחטי חוץ ואסור זבחה
	בזמן הבית בא"י		
בכור בעל מום			

בס"ד

בבא קמא דף י"ג ע"א המשך סוגיא דקדשים קלים

גופא, פרש "גופא" (תוס' נזיר דף יח: ד"ה אית ספרים)

"וּמַעֲלָה מַעַל בָּהּ" לרבות קדשים שהם ממונו, דברי רבי יוסי הגלילי

ומביאה הברייתא את דברי בן עזאי שמפרש את דברי ר"י הגלילי, ונחלקו תנאים מה אמר בן עזאי

בן עזאי אומר, שר' יוסי הגלילי שאמר "לרבות קדשים קלים" כוונתו, לרבות את השלמים שהם ממון בעלים

אבא יוסי בן דוסתאי אומר, לא אמר בן עזאי שהכוונה לרבות את השלמים, **אלא בבכור בלבד** הוי ממון בעלים.

מדברי רש"י במסכת תמורה דף ח' ע"א, וכן ברבנו חננאל כאן, משמע שיש בברייתא ג' שיטות בדעת ר' יוסי הגלילי:

א. לפי תנא קמא, ר' יוסי הגלילי סובר שבא לרבות כל קדשים קלים.

ב. לפי ת"ק דבן עזאי, ר' יוסי הגלילי סובר שבא לרבות שלמים, ובגמ' יתבאר את מה הוא בא למעט.

ג. לפי אבא יוסי בן דוסתאי בשם בן עזאי, ר' יוסי הגלילי סובר שרק בכור בלבד הוא ממון בעלים.

סכס, לפי ר' יוסי הגלילי האם קרבנות אלו הם ממון בעלים או ממון גבוה

מעשר	בכור	שלמים	לפי תנא קמא	
			אליבא דתנא קמא דבן עזאי	לפי בן עזאי
יתכאר ז'א	יתכאר ז'א		אליבא דאבא יוסי בן דוסתאי	

אמר מר, בן עזאי אומר לרבות את השלמים שהם ממון בעלים

שואלת הגמ', **למעוטי מאי**, איך משמע בדברי בן עזאי שזה בא למעט.

אילימא למעוטי בכור שאינו ממון בעלים

א"א לומר כן, **דהשתא, ומה שלמים שטעונים סמיכה, ונסכים, ותנופת חזה ושוק, אמרת ממון בעלים**

באר: **"סמיכה"**

"נסכים"

"תנופת חזה ושוק"

בכור שאינו טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, **מבעיא, שמה**.

לאיזה בכור כוונת הגמ' כאן (רש"י)

סכס, מדוע א"א לומר שבן עזאי בא למעוטי בכור

המשך בבא קמא דף י"ג ע"א

אלא אמר ר' יוחנן, שזה בא למעוטי מעשר בהמה, שאינו ממון בעלים

ומביא ר' יוחנן ברייתא שסוברת כך

כדתניא, בבכור נאמר "לא תפדה" להוציאו מקדושתו, אבל ונמכר תם חי, ובעל מום חי ושחוט

מה ההבדל בין פדיון למכירה (רש"י)

ואילו במעשר נאמר "לא יגאל", ואינו נמכר לא חי ולא שחוט, לא תם ולא בעל מום

מנלן ד"לא יגאל" כולל גם איסור מכירה (רש"י)

איך רואים מברייטא זו שמעשר בהמה לא הוי ממון בעלים

סיכום הברייטא

לפי זה, האם הוא ממון בעלים או ממון גבוה	ולכן האם אפשר		מה נאמר לגבי	
	למוכרו	לפדותו		
				בכור
				מעשר בהמה

סכס, לפי מהלך זה בגמ', את מה אי אפשר לומר שכן עזאי בא למעט

ומדוע

אלא את מה הוא בא למעט

לפי זה, על אלו קדשים קלים אמר ריה"ג שהם ממון בעלים :

לפי בן עזאי לפי אבא יוסי בן דוסתאי

רבינא מתני לה אסיפא, את מה הוא לומד על הסיפא

דתני בסיפא של הברייטא, אבא יוסי בן דוסתאי אומר, לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד

שואלת הגמ', למעוטי מאי, אלו קדשים קלים הוא בא למעט שאינם ממון בעלים

אילימא למעוטי שלמים, אם נאמר כן, אלו קדשים קלים הם ממון בעלים

אי אפשר לומר כן, דהשתא, ומה בכור שקדוש מרחם, פרש "קדוש מרחם"

ואפילו הכי ממונו הוא, שלמים שאינם קדושים מרחם, מבעיא לומר שזה ממונו

אמר ר' יוחנן, שזה בא למעוטי מעשר בהמה, כדתניא, בבכור נאמר וכו'

מקשה הגמ', הא בבכור בלבד קאמר, קשיא, אכן קשה לדברי רבינא.

סכס, לפי רבינא, מה אי אפשר לומר שאבא יוסי בן דוסתאי בא למעט

ומדוע

אלא את מה זה בא למעט

לפי זה, על אלו קדשים קלים אמר ריה"ג שהם ממון בעלים :

לפי בן עזאי לפי אבא יוסי בן דוסתאי

מה מקשה הגמ' על דברי רבינא

סיכום החומרות בשלמים ובבכור

מה החומרא שלו	מה חמור יותר שלמים או בכור	
		ללישנא קמא
		לפי רבינא

המשך בבא קמא דף י"ג ע"א

סיכום דברי ר' יוסי הגלילי לפי בן עזאי

האם קרבנות אלו הם ממון בעלים או ממון גבוה				
מעשר בהמה	בכור דלא חזי להקרבה	שלמים מחיים		
			לתנא קמא דבן עזאי	לפי לישנא קמא
			לאבא יוסי בן דוסתאי	
			לתנא קמא דבן עזאי	לפי רבינא
			לאבא יוסי בן דוסתאי	

רבא אמר, מאי נכסים שאין בהן מעילה, נכסים שאין בהן דין מעילה, על מי בא רבא לחלוק.

באר "שאין בהן דין מעילה" (רש"י) _____

לאילו נכסים הכוונה _____

מה מקשה הגמ' על פירוש זה _____

ומסיימת הגמרא, קשיא, אכן קשה לדברי רבא.

סיכום מחלוקת ר' יוחנן ורבא בפירוש משנתנו

	פרש "שאין בהן מעילה"	אלו נכסים הם	את מה זה בא למעט	לפי"ז מי התנא דמשנתנו
לפי ר' יוחנן				
לפי רבא				

בס"ד

בבא קמא דף י"ג ע"א

סוגית שלמים שהזיקו

עד כאן למדנו שהדיוט הזיק להקדש, ועכשיו דנה הגמ' מה הדין בשור של הקדש שהזיק לשור של הדיוט.

דין של שור של הקדש שהזיק לשור של הדיוט

ומדוע	ומה הדין של קדשים קלים שהזיקו	ומנלן	מה הדין של קדשי קדשים שהזיקו	
		דכת"ז "וְכִי יִגְלֹף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר יָצִוּהוּ" ע"פ משנה לקמן דף כ"ג: ויש צנעוק" איך למדים זאת מהפסוק		לפי רבנן
				לפי ר' יוסי הגלילי

□ □ □ □ □

אמר רבי אבא, שלמים שהזיקו, גובה מבשרן, ואינו גובה מאימוריהן

האם רבי אבא אמר את דבריו לפי רבנן או לפי ר"י הגלילי

ומה הדין לפי רבנן ומדוע

והאם רבי אבא איירי בתם או במועד (רש"י ד"ה גובה)

ומה ההכרח לומר כן

מקשה הגמ', פשיטא, שמה ומדוע

מתרצת הגמ', לא צריכא, (לגובה) [לגבות] מבשרן כנגד אימורים

האם רבי אבא בא לומר שהוא גובה מהבשר כנגד האמורים, או שאינו גובה (רש"י בלישנא קמא)

ביאור התירוצ' ע"פ רש"י: במקרה ששור תם של שלמים ששורה 200, נגח לשור שורה 200, ואין הנבילה יפה כלום

האם הניזק מפסיד וא"כ כמה	וכמה גובה מהאמורים כשהם שוין 60	כמה גובה מהבשר כשהוא שורה 140	
			אילו היה הדין שגובה מאימוריהן
			אילו היה הדין שגובה מבשרן כנגד אימוריהן
			לפי מה שאמר ר' אבא שאינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן

סכמ, "ואינו גובה מאימוריהן" מה הפירוש:

לפי הבנת הגמ' בקושיא

לפי התירוצ'

המשך בבא קמא דף י"ג ע"א

הקדמה להבנת קושית הגמ' "אליבא דמאן":

לקמן דף נ"ג. תניא בברייתא "שור שדחף את חברו לבור", ויש בזה שני נידונים:

א. מי מהם עשה עיקר הנזק, השור או הבור.

ב. במקרה שאין הניזק יכול לגבות ממזיק אחד, האם יכול לגבות מהמזיק השני את מה שהראשון אינו משלם.

ונחלקו רבנן ורבי נתן בשני נידונים אלו, וכדלהלן:

מחלוקת רבנן ור' נתן לשיטת רש"י (עיי' בתוס' הגירסא הנכונה ברש"י)

כמה משלם		לפי רבנן	והטעם	לפי ר' נתן	והטעם
כשהשור שדחף הוא תם	בעל השור				רש"י כאן ד"ה אנא תוראי
	בעל הבור				הרצל הנוסף הוא משום דכי ליכא אשתלומי מיהאי
כשהשור שדחף הוא מועד	בעל השור				אשתלומי מיהאי משלם מיהאי
	בעל הבור				
			רש"י דף נ"ג. ד"ה מאי דאית לי	רש"י דף נ"ג. ד"ה רבי נתן אומר	

מקשה הגמ', **אליבא דמאן**, לדעת מי אמר רבי אבא את דבריו

אי אליבא דרבנן, פשיטא, שמה _____

הא אמרי לגבי שור שדחף את חברו לבור, **כי ליכא לאשתלומי מיהאי לא משתלמא מיהאי**

האם ההוכחה שהם סוברים כן, היא ממה שאמרו בתם או במועד _____

ששם אמרו "כי ליכא לאשתלומי מיהאי" ממי _____ וכמה א"א לגבות ממנו _____

"לא משתלם מיהאי" ממי _____

א"כ גם בשלמים שהזיקו, פשוט, דכי ליכא לאשתלומי ממה _____ לא משתלם ממה _____

ואי אליבא דר' נתן, הא אמר, כי ליכא לאשתלומי מיהאי משתלם מיהאי

האם ההוכחה שהוא סובר כן, היא ממה שאמר בתם או במועד _____

ששם אמר "כי ליכא לאשתלומי מיהאי" ממי _____ וכמה א"א לגבות ממנו _____

"משתלם מיהאי" ממי _____ וכמה משתלם ממנו _____

א"כ לפי דבריו גם בשלמים שהזיקו צריך להיות הדין _____

דכי ליכא לאשתלומי ממה _____ משתלם ממה _____

ומה הדין לפי מה שאמר רבי אבא _____

סכס :

מה קשה אם נאמר שדברי רבי אבא הם אליבא דרבנן _____

ומדוע אי אפשר לומר שאמר את דבריו אליבא דר' נתן _____

המשך בבא קמא דף י"ג ע"א

ביאור שיטת רבנן לפי תוס' (רשות):

סכס, לפי רש"י איך מוכח בדברי רבנן "דלא משתלם מהאי" _____
מה מקשים תוס' על זה _____

מחלוקת רבנן ור' נתן לשיטת תוס'

כמה משלם	לפי רבנן	והטעם	לפי ר' נתן שים לב: תוס' סובר בזה כמו רש"י	והטעם
כשהשור שדחף הוא תם	בעל השור			
	בעל הבור			
כשהשור שדחף הוא מועד	בעל השור			
	בעל הבור			

באר דברי רבנן: "כי ליכא לאשתלומי מהאי" ממי _____ "לא משתלם מהאי" ממי _____
האם ההוכחה שהם סוברים כן, היא רק ממה שאמרו בתם או גם ממה שאמרו במועד _____

סיכום המחלוקת רש"י ותוס' בדברי רבנן

מה הטעם שבעל הבור פטור	כמה משלם בעל השור	
	במועד	בתם
		לפי רש"י
		לפי תוס'

המשך בבא קמא דף י"ג ע"א

מתרצת הגמ', **אי בעית אימא** שדברי רבי אבא הם לפי ר' נתן, **איבעית אימא** שדברי רבי אבא הם לפי רבנן ומבארת הגמ', **איבעית אימא רבנן**, והטעם שאין זה "פשיטא"

הוא משום שהיינו אומרים, **שהני מילי, שְׁמָה** (רש"י)
בתרי גופי, היכן איירי בנזק שנעשה ע"י תרי גופי _____ ומי הם ה"תרי גופי" (רש"י)
אבל בחד גופא, מי איירי בנזק שנעשה בחד גופא _____ ומי הוא ה"חד גופא"
 וכיון דהבשר והאמורין הם גוף אחד, היה מקום לומר **דמצי אמר ליה**, מי היה יכול לומר למי
מכל היכא דבעינן משתלמנא, לפי טענה זו האם הוא יכול לגבות מהבשר כנגד האימורים
 ולכן מה בא רבי אבא לחדש אפילו בחד גופא
 סכס, מדוע הוצרך רבי אבא לחדש דאפילו לרבנן "אינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן"
איבעית אימא ר' נתן, ואף שהוא סובר "כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי"

אפשר לומר **דהתם, איפה**
הוא משום דאמר ליה בעל השור לבעל הבור, אנא תוראי בבירך אשכחתייה מת, את קטלתי, הלכך כל הנזק עליך
 הבעלים של איזה שור טוען כן (רש"י)
 ולכן **מאי דלית לי לאשתלומי מהיאך, ממי** _____ **משתלימנא מינך, ממי**
אבל הכא, איפה _____ מה מודה ר' נתן
 משום **דמי מצי אמר הניזק, בשר אזיק אימורין לא אזיק**, באר (רש"י)
 סכס, מדוע אפשר לומר דר' נתן מודה "דאינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן"

סיכום שקו"ט דגמ' לפרש לפי איזה תנא אמר רבי אבא את דבריו

מה מתרצת הגמ'	מה קשה אם אמר את דבריו	
		לפי רבנן
		לפי ר' נתן

בבא קמא דף י"ג ע"ב

סוגית תודה שהזיקה, נכסים שהן של בני ברית

אמר רבא, תודה שהזיקה, גובה מבשרה ואינו גובה מלחמה, לאיזה לחם הכוונה _____
האם מיירי בתם או במועד _____ ומה הדין במועד _____
ולפי איזה תנא אמר רבא את דבריו (תוס') _____
ומה הדין לפי רבנן _____ ומדוע _____
מדוע רק כאן הוצרכו התוס' לפרש כן, ולא על דברי רבי אבא לעיל _____
מקשה הגמ', לחם, פשיטא, שמה _____ ומדוע (רש"י) _____
מתרצת הגמ', סיפא (סוף דברי רבא) אצטריך ליה, דאמר בסיפא ניזק אוכל בשר, מתי (רש"י) _____
ומתכפר מביא לחם, מי הוא המתכפר _____
האם החידוש של רבא הוא "ניזק אוכל בשר" או "מתכפר מביא לחם" _____
מקשה הגמ', הא, נמי פשיטא, מדוע זה פשוט _____
מתרצת הגמ', מהו דתימא, כיון דלחם הכשירא דזבח, פרש "הכשירא דזבח" _____
לימא ליה, וכי את אכלת בשר ואנא אייתי לחם, מי יאמר כן למי _____
לפי טענה זו מי היה צריך להביא את הלחם _____
קמ"ל, מי משמיע לנו _____
דלחם חיובא דבעלים הוא, ולכן מי מביא את הלחם _____
כתוב את כל המימרא של רבא _____

סיכום המימרא של רבא

	מה אמר רבא כתוב את לשון הגמ'	מה הבינה הגמ' שהוא בא לחדש בזה	למסקנא האם יש בזה חידוש	ומדוע
ברישא				
בסיפא				

שנינו במשנתנו, "נכסים שהן של בני ברית", מי הם "בני ברית" _____
שואלת הגמ', למעוטי מאי, אי למעוטי דעובד כוכבים, שמה הדין אם הזיק לנכסיהם _____
הא קתני לה דין זה לקמן, שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור, מה מתרצת הגמ' _____

בבא קמא דף י"ג ע"ב

נכסים המיוחדים, נזקין בחצר המזיק

שנינו במשנתנו, "נכסים המיוחדים", שואלת הגמ', למעוטי מאי
אמר רב יהודה, שזה בא למעוטי זה אומר וכו', באר את המקרה (רש"י) _____
מה הדין במקרה זה _____ ומדוע _____
מקשה הגמ', הא תני דין זה לקמן, היו שנים (שני שוורים של שני בני אדם) רודפים אחר שור אחד וכו' שניהם פטורים
מה מתרצת הגמ' _____
במתניתא תנא לפרש "נכסים המיוחדים" באופן אחר, שזה בא לומר פרט לנכסי הפקר
שואלת הגמ', היכי דמי, אילימא דנגח תורא דידן לתורא דהפקר, מאן תבע ליה
באר את הקושיא _____
אלא צריך לומר דמיירי דנגח תורא דהפקר לתורא דידן, א"כ מה קשה _____
מתרצת הגמ', דמיירי, בשקדם וזכה בו אחר, מתי זכה בו (רש"י) _____
למי שייד השור: אילו היה הדין ששור הפקר שהזיק חייב _____
לפי החידוש דמשנתנו _____
רבינא אמר, ד"נכסים המיוחדים" בא למעוטי נגח ואח"כ הקדיש, או נגח ואח"כ הפקר שהוא פטור מתשלומים
תניא נמי הכי, יתר על כן אמר ר' יהודה, יותר על מה (לקמן דף מד:). _____
אפילו נגח ואח"כ הקדיש, נגח ואח"כ הפקר פטור השור מסקילה, והוא הדין שהבעלים פטורים מתשלומים
שנאמר "והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת"
עד שתהא מיתה, (שהשור המית את האדם) והעמדה בדין, שוין כאחד, פרש "שוין כאחד" (רש"י) _____
איפה משמע בפסוק: "שעת מיתה" _____ "שעת העמדה בדין" (תוס') _____
ואיך רואים בפסוק שצריך שיהיה בעל אחד, משעת מיתה עד שעת העמדה בדין (רש"י) _____
מקשה הגמ', וגמר הדין האם לא בעינן, מה צריך להיות גם בגמר דין _____
היכן כתוב בפסוק "גמר דין" _____
מתרצת הגמ', אלא אימא וכו', שממתי ועד מתי צריך שלשור יהיה אותם בעלים כדי שיתחייב _____
סכס, לפי כל המהלכים, הנכסים של מי צריכים להיות "מיוחדים" של המזיק או של הניזק _____
סיכום המהלכים לפרש "נכסים המיוחדים"

מה זה בא למעט	פרש לפי זה "נכסים המיוחדים"	מה מקשה הגמ' על זה	ומה התירוץ
לפי רב יהודה			
לפי הברייתא			
לפי רבינא		****	****

שנינו במשנתנו, "חוץ מרשות המיוחדת למזיק"

באר מה המקרה (רש"י) _____
מה הדין (שם) _____ ומדוע _____

בס"ד

בבא קמא דף י"ג ע"ב - י"ד ע"א

סוגית נזקין בחצר השותפין

שנינו במשנתנו, "ורשות הניזק והמזיק"

אמר רב חסדא אמר אבימי, חצר השותפין חייב בה הכתוב על השן ועל הרגל

פסק לפי דבריו: "חוץ מרשות המיוחדת למזיק ורשות הניזק והמזיק כשהזיק חב המזיק וכו'"

ור' אלעזר אמר, שחצר השותפין פטור בה על השן ועל הרגל

פסק לפי דבריו: "חוץ מרשות המיוחדת למזיק ורשות הניזק והמזיק כשהזיק חב המזיק וכו'"

האם המחלוקת היא כשבהמה של אחד מהשותפין הזיקה לחברו, או כשבהמה של אחר הזיקה להם (רש"י) _____

ומה הטעם של רב חסדא שחייב (שם) _____

ומה הדין כשבהמה של אחר הזיקה להם _____ ומדוע _____

האם המחלוקת היא רק בנזקי שן ורגל, או גם בנזקי קרן בחצר השותפין (רש"י) _____

ומה הדין של קרן בחצר השותפין (שם) _____ ומדוע (שם) _____

והא דתני בהמשך המשנה "וכשהזיק חב המזיק" לפי ר' אלעזר, זה בא לאתויי קרן

מקשה הגמ', הניחא לשמואל, מה ניחא _____ ומדוע (רש"י) _____

אלא לרב וכו', מדוע לרב קשה (רש"י) _____

מתרצת הגמ', שלפי רב, זה בא לאתויי הא דת"ר בברייתא, "כשהזיק חב המזיק", להביא שומר חנם והשואל נושא

שכר והשוכר שהזיקה בהמה ברשותו, שהדין הוא שתם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם,

המשך הברייתא, נפרצה כותל בלילה, או שפרצו לסטין, ויצתה והזיקה, פטור השומר

האם איירי בכותל בריא או בכותל רעוע (רש"י) _____ ומה הטעם שהוא פטור (שם) _____

סכס, מה לומדים מהיתור של "כשהזיק חב המזיק":

לפי שמואל _____ לפי רב _____

ומה בא לומר "כשהזיק חב המזיק" לפי רב חסדא _____

א"כ מנא ליה לאתויי קרן לשמואל, וכל הני לרב (תוס') _____

עוד כתבו התוס', וז"ל, "אך קשה, דלשמואל תיקשי הברייתא" באר את הקושיא _____

סיכום המחלוקת רב חסדא ור' אלעזר (בשלב זה)

מה דין שן ורגל בחצר השותפין	והטעם	האם 'ורשות הניזק והמזיק' שייך לפניו או לאחריו	מה מיותר ב'כשהזיק חב המזיק וכו''
לפי רב חסדא			(תוס')
לפי ר' אלעזר			

המשך בבא קמא דף י"ג ע"ב - י"ד ע"א

אמר מר בברייתא, כשהזיק חב המזיק, להביא שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר וכו'.

שואלת הגמ', היכי דמי, אילימא דמיירי דאזקיה תורא דמשאיל לתורא דשואל, ועל מי לשלם למי
 לימא ליה, מי יכול לומר למי (רש"י) אילו אזיק בעלמא, מי היה מזיק למי (רש"י)
 בעית לשלומי את, מי היה חייב לשלם מדוע (רש"י)
 השתא דאזקיה לתורא דידך, וכי בעינא לשלומי, באר טענתו
 אלא אם נאמר דמיירי דאזקיה תורא דשואל לתורא דמשאיל, ועל מי לשלם למי
 וכמה עליו לשלם לו לפי מה דתני בברייתא
 לימא ליה, מי יכול לומר למי אילו איתזק (היה ניזוק) מעלמא, מי היה מזיק למי (רש"י)
 בעית לשלומי כוליה תורא, מדוע היה צריך השואל לשלם כוליה תורא אפילו בתם (רש"י)
 השתא דאזקיה תורא דידך, וכי רק פלגא נזקא הוא דמשלמת לי
 באר טענתו

סיכום שאלת הגמ' "היכי דמי"

	מי המזיק	מי הניזק	על איזה דין בברייתא קשה	"לימא ליה" כתוב בלשון הגמ' מה טוען המשאיל	ומה צריך להיות הדין לפי טענתו
אילימא דאזקיה תורא דמשאיל לתורא דשואל					
אלא דאזקיה תורא דשואל לתורא דמשאיל					

הערה: עיין תוס' ר"פ שמפרש, מדוע נוקטת הגמ' שואל ומשאיל ולא שאר השומרים.

מתרצת הגמ', לעולם, מיירי דאזקיה תורא דמשאיל לתורא דשואל, מה הקשתה הגמ' על זה
 והכא במאי עסקינן, שקבל עליו השואל שמירת גופו, ולא קבל עליו שמירת נזקיו
 פרש: "שמירת גופו" (רש"י) "שמירת נזקיו" (רש"י)
 האם עיקר התירוץ הוא "שקבל עליו שמירת גופו" או "לא קבל עליו שמירת נזקיו"
 א"כ מה החידוש שהמשאיל חייב (תוס')
 מדוע אין לתרץ, דאיירי כגון דאזקיה תורא דשואל לתורא דמשאיל, וכגון שקבל עליו שמירת נזקיו ולא קבל עליו שמירת גופו, ולכן אין השואל חייב אלא חצי נזק (תוס')
 מקשה הגמ', אי הכי, שמה
 אימא סיפא, נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים ויצתה והזיקה פטור, מי פטור (רשב"א)
 מה מדייקת מזה
 הגמ' אם כן מה קשה
 מה מתרצת הגמ'

סיכום הברייתא "כשהזיק חב המזיק להביא וכו'"

	שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר	מה אפשר לדייק מזה	מי חייב	ומדוע
הרישא	שהזיקה בהמה ברשותן תם משלם ח"נ ומועד נ"ש	****		
הסיפא	נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים ויצתה והזיקה פטור			

הערה: הטעם שהשואל פטור כשהזיק בלילה, הוא משום דהוי אונס. ומה ששואל חייב באונסים, הוא דווקא לגבי שהבהמה תינזק, משא"כ לגבי שהבהמה לא תינזק אחרים, דינו כמו כל אדם אחר, שפטור אם הזיקה באונס.

בבא קמא דף י"ד ע"א

המשך סוגיית דיני נזקין בחצר השותפין

איני, קושיא היא ובתמיה קרינן ליה, והכי קאמר "איני" וכי כך הוא, והא אמר פלוני, ו"איני" לשון אֵין שהוא ענין "כן" בלשון הגמרא. (הליכות עולם שער שני סימן י')

על מי הקושיא (רש"י) _____ שְׁמָה הוא סובר _____
והא תני רב יוסף, חצר השותפים והפונדק, מה הוא "פונדק" (רש"י) _____
חייב בהן על השן ועל הרגל, מדוע אינו נחשב כרה"ר (שם) _____
סיכום הקושיא, מה הדין של שן ורגל בחצר השותפין: _____
לפי ר' אלעזר _____ לפי מה דתני ר' יוסף _____
מתרצת הגמ', אמר לך רבי אלעזר (רבי אלעזר יכול לומר לך), ותסברא מתניתא מי לא פליגי
באר את התירוץ (רש"י) _____

ומביאה הגמ' את הברייתא שסוברת כמו ר' אלעזר, והתניא, ארבעה כללות היה ר' שמעון בן אלעזר אומר בנזקין:
כלל א': כל מקום שהוא רשות השייכת רק לניזק ולא למזיק

חייב בכל הנזק, דהיינו שמשלם נזק שלם ואפילו קרן תם (בהמשך הגמ' יבואר מדוע)

כלל ב': מקום שהוא רשות רק דמזיק ולא לניזק, כגון שנכנס שור הניזק לרשות המזיק, ושם הזיקו שורו של המזיק

פטור מכל, מדוע (רש"י) _____

כלל ג': מקום שהוא שייך לזה ולזה, כגון חצר השותפים והבקעה, "בקעה" הוא שטח ובו שדות של כמה אנשים יחד

פטור בה על השן ועל הרגל, מדוע (רש"י) _____

אבל על הנגיחה, ועל הנגיפה, ועל הנשיכה, ועל הרביצה, ועל הבעיטה, תם משלם חצי נזק, מועד משלם נ"ש

כלל ד': מקום שאינו שייך לא לזה ולא לזה, כגון חצר שאינו של שניהם

פרש (רש"י) _____

חייב בו על השן ועל הרגל כדין שן ורגל בחצר הניזק

על הנגיחה, ועל הנשיכה, ועל הנגיפה, ועל הרביצה, ועל הבעיטה, תם משלם חצי נזק, מועד משלם נזק שלם.

מסיימת הגמ' את התירוץ. קתני מיהת בכלל ג', חצר השותפין והבקעה פטור בה על השן ועל הרגל

שזה כדעתו של איזה אמורא דלעיל (רש"י) _____

סיכום הברייתא

		של מי החצר	מה הדין של		
			שן ורגל	קרן תם	קרן מועד
כלל א'	כל שהוא רשות לניזק ולא למזיק			רש"י	
כלל ב'	דמזיק ולא לניזק				
כלל ג'	לזה ולזה כגון חצר השותפין והבקעה				
כלל ד'	לא לזה ולא לזה כגון חצר שאינו של שניהם	רש"י			

סכס, מאיזה כלל בברייתא דר' שמעון בן אלעזר מוכח כדברי ר' אלעזר _____
ומאיזה דין _____

המשך בבא קמא דף י"ד ע"א

מקשה הגמ', **קשיא אהדדי**, לגבי איזו חצר יש סתירה בין הבריות _____
 דמה הדין לפי הבריותא דתני רב יוסף _____
 ומה הדין לפי הבריותא של ר' שמעון בן אלעזר _____
 מתרצת הגמ', **כי תניא ההיא, בחצר מיוחדת לזה ולזה, בין לפירות בין לשוורים** _____
 איזו ברייתא מיירי כן _____
 ולכן מה הדין שם: בשן ורגל _____ בקרן תמה _____
 ומדוע (רש"י) _____
 משא"כ **ההיא דרב יוסף, מיירי בחצר מיוחדת לשניהם לפירות, ואינה מיוחדת להם לשוורים** _____
 דלגבי שן הויא לה חצר הניזק, מדוע (רש"י) _____
 דיקא נמי, שמה _____
 דקתני הכא דומיא דפונדק, באיזו ברייתא _____
 האם דרך להכניס שם שוורים (רש"י) _____ ומדוע (שם) _____
 א"כ מוכח שבאיזה סוג חצר השותפין מיירי _____
וקתני התם (בברייתא דר' שמעון בן אלעזר) **דומיא דבקעה**, האם דרך להכניס שוורים בבקעה (שם) _____
 א"כ מוכח שבאיזה סוג חצר השותפין מיירי _____
שמע מינה כמו שתירצנו, שבברייתא של ר' שמעון בן אלעזר מיירי במיוחדת לפירות ולשוורים, ובברייתא של רב יוסף מיירי במיוחדת לפירות ולא לשוורים.

סיכום הסתירה בין הבריות והתירוצ

מה דין שן ורגל בחצר השותפין	הסתירה	התירוצ	איך מדויק דמיירי כן
תני רב יוסף		באיזה סוג חצר השותפין איירי	
והתניא ארבעה כללות			

סכם, לפי התירוצ, מה הדין בחצר המיוחדת לפירות ולא לשוורים _____
 על זה **מתקיף לה רבי זירא, כיון דמיוחדת לפירות, הא בעינן "ונבער בשדה אחר", וליכא** _____
 מדוע אין זה נחשב "שדה אחר" (רש"י) _____
 ולכן מה צריך להיות הדין _____
אמר ליה אבבי, כיון דאינה מיוחדת לשוורים "שדה אחר" קרינא ביה, מדוע (רש"י) _____

סיכום דין חצר השותפין המיוחדת לפירות ולא לשוורים

האם היא נחשבת "שדה אחר"	ומדוע	ולכן מה הדין בשן ורגל	
לפי קושית רבי זירא			
לפי תירוצ אבבי			

המשך בבא קמא דף י"ד ע"א

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא, לימא מדמתניתא לא פליגי, אלו ברייתות _____
 אמוראי נמי לא פליגי, אלו אמוראים _____
 פירוש, שאינם חולקים להלכה, אלא דכל אחד מהם מבאר דמשנתנו מיירי בסוג אחר של חצר השותפין
 שבאיזה סוג חצר השותפין מיירי: לרב חסדא (רש"י) _____ לרבי אלעזר (שם) _____
 אמר ליה רבינא לרב אחא מדיפתי, אין, אכן אפשר לומר שאינם חולקים
 ואם תמצא לומר דרב חסדא ור' אלעזר פליגי, אזי בקושיא דרבי זירא ובפירוקא דאבבי בלבד פליגי
 לפי זה באיזה סוג חצר השותפין חולקים רב חסדא ור' אלעזר (רש"י) _____
 ומה הדין לפי דעת שניהם בחצר המיוחדת גם לשוורים _____

ביאור המחלוקת לפי מהלך זה

מה הדין בחצר המיוחדת	לפירות ולשוורים	לפירות ולא לשוורים	האם הוא סובר כקושיא דרבי זירא או כפירוקא דאבבי
			לפי רב חסדא
			לפי רבי אלעזר

סכם באיזה סוג חצר השותפין איירי "ורשות הניזק והמזיק" דמשנתנו

על הצד שהאמוראים אינם חולקים	אם תמצא לומר פליגי

רשות:

את"ל דרב חסדא ור"א פליגי האם צריך לומר דגם הבריות חלוקות (ע"פ תוס' ר"פ ד"ה אמוראי נמי)

מאיזו ברייתא קשה על	מה יתרץ	לפי זה האם הבריות חלוקות	האם "פונדק ובקעה" הם דוקא

בבא קמא דף י"ד ע"א

ביאור חברייתא דארבעה כללות דר"ש בן אלעזר

גופא, ארבעה כללות היה ר' שמעון בן אלעזר אומר בנזקין

כל שהוא רשות לניזק ולא למזיק, חייב בכל (כלל א' בברייתא דלעיל)

מדייקת הגמ', 'על הכל' לא קתני, מה המשמעות של 'על הכל' (רש"י)

אלא חייב 'בכל', בכולי נזק, לפי זה מה הדין של קרן תמה בחצר הניזק (שם)

מני הברייתא, רבי טרפון היא, דאמר, משונה קרן בחצר הניזק, נזק שלם משלם

לאיזה קרן קורא התנא "משונה" (רש"י) ומדוע (שם)

סכס, איך משמע שהרישא ר' טרפון היא

אימא סיפא (כלל ד'), לא לזה ולא לזה, כגון חצר שאינו של שניהם, חייב בה על השן ועל הרגל

מאי לא לזה ולא לזה, אילימא שהכוונה לא לזה ולא לזה כלל, אלא דאחר, למי הכוונה (רש"י)

מדוע א"א לפרש כן

אלא פשיטא, שהכוונה לא לזה ולא לזה דהיינו לא של המזיק והניזק יחד, אלא דחד, של איזה מהם (רש"י)

וקתני סיפא שעל הנגיחה וכו' תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם

אתאן לרבנן, דאמרי, משונה קרן בחצר הניזק, חצי נזק הוא דמשלם

סכס, איך משמע מהסיפא כרבנן

א"כ קשה, וכי יתכן שיהיה רישא ר' טרפון וסיפא רבנן

סיכום הקושיא

	כמה משלם קרן תם בחצר הניזק	באלו מילים בברייתא תני דין זה	לפי זה האם הברייתא כרבנן או כר' טרפון
לפי מה דתני ברישא כלל א'			
לפי מה דתני בסיפא כלל ד'			

משיבה הגמ', אין, מה כן

דהא אמר ליה שמואל לרב יהודה, על מה אמר לו זאת (רש"י)

שינא, שבוק מתניתין, ותא אבתראי, רישא רבי טרפון וסיפא רבנן, את מי כינה שמואל "שינא"

מה הכונה במה שאמר לו: "שבוק מתניתין" (רש"י) "ותא אבתראי" (רש"י)

שים לב: לקמן דף טו: שמואל אמר על המשנה "רישא רבנן, וסיפא ר' טרפון".

כמו"כ בברייתא של ר' שמעון בן אלעזר, כמו מי מיירי: הרישא _____ הסיפא _____

המשך בבא קמא דף י"ד ע"א

רבינא משמיה דרבא אמר, דלעולם אפשר לומר כולה רבי טרפון היא

א"כ מה קשה _____

ומפרש רבינא, ומאי לא לזה ולא לזה, לא לזה ולא לזה לפירות אלא דחד, של איזה מהם (רש"י) _____

לזה ולזה לשוורים, מתי יש להם רשות להכניס שם שוורים (נמוק"י) _____

דלגבי שן, הווא לה חצר הניזק, מדוע (רש"י) _____

ולכן מה דינו לגבי שן ורגל (שם) _____

משא"כ לגבי קרן, הווא לה רשות הרבים, מדוע (רש"י) _____

ולכן כמה משלם קרן תם (שם) _____

מקשה הגמ' על רבינא, אי הכי, דלגבי שן הוי חצר _____ ולגבי קרן הוי _____

וכי ארבעה כללות יש בברייתא, הרי רק שלשה הוו _____

באיזה כלל אין חידוש משום שכל דיניו כבר נאמרו קודם בברייתא _____

ביאור הקושיא על רבינא

אילו מקומות	בארבע מקומות	איזו רשות הוי	ולכן מה הדין	באיזה כלל כבר נאמר דין זה
				לגבי שן ורגל
				לגבי קרן

אמר ר"נ בר יצחק לתרץ את הקושיא, שלושה כללות (דינים) הן, אולם הם בארבע מקומות, שיש שני סוגי חצר השותפין. _____

אלו שני סוגי חצר השותפין נאמרו בברייתא _____

באיזה מהם פטור על שן ורגל _____ ובאיזה מהם חייב _____

סיכום התירוץ "שלושה כללות בארבע מקומות"

בארבע מקומות אלו מקומות		שלושה כללות		
		מה הדין	באיזו רשות מיירי	
א				כלל א'
ב				כלל ב'
ג				כלל ג'
ד				

סיכום הברייתא ד"ארבעה כללות"

מה הם ה"ארבעה כללות"				לא לזה ולא לזה	אליבא דאיזה תנא הוי		
					כלל א'	כלל ד'	
כלל ד'	כלל ג'	כלל ב'	כלל א'	אלא חצר של מי היא			לפי שמואל
							לפי רבינא משמיה דרבא

לסיכום, שן ורגל באיזה חצר השותפין : לכו"ע חייב _____

לכו"ע פטור _____ מחלוקת _____

בבא קמא דף י"ד ע"ב - ט"ז ע"א

מתנני' שום כסף, שוה כסף, בפני בית דין, ועל פי עדים בני חורין בני ברית, והנשים בכלל הנזק, והניזק והמזיק בתשלומין. כל המשנה מפרש בגמ'.

גמ' שואלת הגמ', מאי כוונת המשנה "שום כסף", אמר רב יהודה, שום זה, איזה שומא (רש"י)

לא יהא אלא בכסף, פרש (רש"י)

שים לב: קיימים ב' גירסאות בדברי רש"י בפירוש הברייטא דלהלן, אחת המודפסת בגמ' שלפנינו, והשניה כמו שהעתיקו התוס'.

(המילים שמודפסים ברש"י שלפנינו בסוגריים, הם לפי הגירסא שבתוס')

תנינא להא דתנו רבנן, פרש: "תנינא" (רש"י) "להא דתנו רבנן" (שם)

ומה רצה לומר בזה (שם)

מהלך הגמ' לפי הגירסא שברש"י שלפנינו (ע"פ גירסת הב"ח):

פרה שהזיקה טלית, וטלית שהזיקה פרה, האם הכוונה שהפרה והטלית הזיקו זה את זה, או שהכוונה "פרה שהזיקה טלית", אן "טלית שהזיקה פרה"

ביאור המקרים ד"פרה שהזיק טלית וטלית שהזיקה פרה"

מדוע מוכרחים לומר שמירי ברשות זו	באיזה רשות מיירי	איזה מהאבות נזיקין הוי	
אם החיוב מדין רגל			פרה שהזיקה טלית
אם החיוב מדין קרן			
(שם)		(תוס')	טלית שהזיקה פרה
שזור אינן חייב אלא זרה"ר			

אין אומרים תצא פרה בטלית, פרש (רש"י)

האם זה קאי על "פרה שהזיקה טלית" או על "טלית שהזיקה פרה"

וטלית בפרה, פירוש, וגם ב"טלית שהזיקה פרה" אין אומרים שבעל הפרה יקח את הטלית שהזיקה לפרתו.

אלא שמין אותה בדמים, את מה שמין (רש"י)

סכס, איזה דין נאמר ב"שום כסף"

ומה היינו אומרים אילו לא היתה משנתנו מחדשת דין זה

ביאור מהלך הגמ' לפי הגירסא ברש"י שהעתיקו התוס' (עם המילים שבסוגריים "ומי שהזיק את חברו יותר ישלם")

"פרה שהזיקה טלית וטלית שהזיקה פרה" האם הכוונה שהפרה והטלית הזיקו זה את זה, או שהכוונה "פרה שהזיקה טלית", אן "טלית שהזיקה פרה"

"אין אומרים תצא פרה בטלית וטלית בפרה" באר מה אין אומרים

"אלא שמין אותה בדמים", פירוש, שמין את הנזקין של הטלית ושל הפרה, ומי מהם משלם

והקשו תוס' על מהלך זה, דלא יתכן לומר שהזיקו זה את זה

דהרי פרה שהזיקה טלית ע"כ באיזה חצר איירי וטלית שהזיקה פרה ע"כ באיזה מקום איירי

עיין בתוס' שפירש, דאפשר לישב ששני הנזקים אירעו בזא"ז ולא בבית אחת, ועי' נמוק"י איך אפשר לתרץ שאירעו בבית אחת.

המשך בבא קמא דף י"ד ע"ב - ט"ז ע"א

שוה כסף

שנינו במשנתנו, "שוה כסף", הגמ' מביאה ברייתא שמבארת מה הדין שנאמר בזה
דתנו רבנן, "שוה כסף", מלמד שאין בית דין נזקקין לגבות מהמזיק, אלא לנכסים שיש להן אחריות דהיינו קרקע,
אבל אם קדם ניזק ותפס מטלטלין, בית דין גובין לו מהן.

אמר מר, "שוה כסף", מלמד שאין בית דין נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות

לפי הבנת הגמ' בהו"א ממי בית דין גובין רק קרקע ולא מטלטלין (רש"י) _____
שואלת הגמ', מאי משמע, באר את השאלה _____

אמר רבה בר עולא, שקרקע היא דבר השוה כל כסף, באר _____

מקשה הגמ', מאי ניהו "שוה כל כסף", שזה דבר שאין לו אונאה

פרש " שאין לו אונאה" (רש"י) _____

הרי עבדים *ושטרות נמי אין להן אונאה, באר הקושיא _____

מה הדין באונאה של שאר דברים :

בפחות משתות _____ בשתות _____ ביותר משתות _____

אלא אמר רבה בר עולא, את מה הוא בא לפרש _____

שקרקע היא דבר הנקנה בכסף, באר (רש"י) _____

ומה אין נקנה בכסף _____ אלא איך הם נקנים _____

מקשה הגמ', הרי עבדים ושטרות נמי נקנין בכסף, באר הקושיא _____

אלא אמר רב אשי, שקרקע נקראת "שוה כסף" משום שהיא שוה כסף ולא כסף, והני כולו כסף ניהו

למי כוונת הגמ' "והני כולו" (רש"י) _____

ומדוע הם נחשבים כסף (שם) _____

סיכום המהלכים בגמ' לפרש איך משמע ד"שוה כסף" היינו קרקע

	כתוב בלשון הגמ' איך משמע שזה קרקע	באר	איך דוחה הגמ' מהלך זה
לרבה בר עולא בפירוש הראשון			
לרבה בר עולא בפירוש השני			
לרב אשי			****

*ביאור מה היא אונאה בשטרות:

לדוגמא: מלוה שיש בידו שטר שכתוב בו שהלוה חייב לו 1000 זוז וזמן הפרעון בעוד שנה

אם ירצה יכול המלוה למוכרו היום, והלוקח יגבה החוב כשיגיע זמן הפרעון, והואיל והלוקח צריך להמתין מלגבות עד זמן
הפרעון, וגם יתכן ויצטרך להתדיין עם הלוה עד שישלם, לכן השטר שוה עכשיו רק 800 זוז.

והדין הוא שגם אם המלוה מוכרו ביותר משישית ממה שהשטר שוה עכשיו (דהיינו ביותר מ-933 זוז) אין בזה אונאה.

המשך בבא קמא דף י"ד ע"ב - ט"ז ע"א

רמי ליה רב יהודה בר חנינא לרב הונא בריה דרב יהושע, תנא בברייתא דלעיל "שוה כסף" מלמד שאין בית דין נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות, לפי זה ממה יכול הניזק לגבות _____
 והתניא, "נָשִׁיב", לרבות שוה כסף ואפילו סובין, לפי זה ממה הוא יכול לגבות (רש"י) _____
 מתרצת הגמ', הכא במאי עסקינן, ביתמי, מי מיירי שמת והניח יתומים (רש"י) _____
 באיזו ברייתא מיירי כן _____
 מדוע מהיתומים אפשר לגבות רק קרקע (שם) _____
 וממי אפשר לגבות אפילו סובין _____
 הערה: רש"י בד"ה ביתמי כתב וז"ל "דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב דאיכא למימר לאחר מיתת אביהן קנאום" צריך עיון, דהרי אפילו אי ודאי לנו שירשו את המטלטלין מאביהם אי אפשר לגבות אותם מהיתומים.

סיכום הסתירה בין הברייתות והתירוץ

התירוץ: ממי הניזק בא לגבות לפי ברייתא זו	הסתירה: ממה הניזק יכול לגבות לפי ברייתא זו	
		"שוה כסף" מלמד שאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות
		"נָשִׁיב" לרבות שוה כסף ואפילו סובין

סכס, ממי אין ב"ד נזקקין לגבות מטלטלין: לפי ההו"א _____ לפי המסקנא _____
 מקשה הגמ', אי איירי ביתמי, אימא סיפא וכו', מה הדין דתני בסיפא של הברייתא _____
 ומה מקשה הגמ' מזה _____
 מתרצת הגמ', כדאמר רבא אמר רב נחמן במסכת כתובות, שתפס מחיים, הכא נמי מיירי שתפס הניזק מחיים _____
 מחיים של מי (רש"י) _____
 סכס, האם הניזק יכול לגבות מטלטלין: מהמזיק עצמו _____ מהיתומים _____ כשתפס בחיי המזיק _____

בפני בית דין

שנינו במשנתנו, "בפני בית דין" לפי הבנת הגמ' בהו"א, מה צריך להיות בפני ב"ד (רש"י) _____
 מבאר הגמ', שזה בא לומר, פרט למוכר נכסיו ואח"כ הולך לבית דין, מי מכר נכסיו _____
 שממי אין בית דין גובים אותם (רש"י) _____
 ומדוע שלא יגבה הניזק מהמעות שקיבל המזיק עבור מכירת קרקעותיו (שם) _____
 מקשה הגמ', שמע מינה, לזה ומכר נכסיו, ואחר כך בא לבית דין, שאין בית דין גובין לו מהן (בתמיהה) _____
 מדוע א"א לומר שאכן כך הדין (רש"י) _____
 אלא מתרצת הגמ', ש"בפני בית דין" בא לומר פרט לבית דין הדיוטות שאינם מומחים _____
 מי נקראים מומחים _____
 באלו דברים צריך לדון בפני ב"ד מומחים (רש"י) _____

ביאור "בפני בית דין" דמשנתנו

פרש "בפני בית דין"	מה זה בא למעט	איך דוחה הגמ' מהלך זה	
			לפי ההו"א
		****	לפי המסקנא

המשך בבא קמא דף י"ד ע"ב - ט"ז ע"ב

על פי עדים בני חורין בני ברית

שנינו במשנתנו, דהחייב לשלם נזק הוא דוקא **על פי עדים**, שמהם הם מעידים (רש"י) _____
 מבאר הגמ', שזה בא לומר **פְּרִט למודה בקנס ואחר כך באו עדים**, שהוא פטור
 מקשה הגמ', **הניחא למ"ד מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור**
 מאיפה לומדים שמודה בקנס פטור (רש"י לעיל דף ד: ד"ה וגב) _____
 מה הטעם של מאן דאמר שאפילו אם אחר כך באו עדים פטור (אור שמח נז"מ י" י"ד) _____
 ומה הטעם של מאן דאמר חייב _____
אלא למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, מאי איכא למימר, באר הקושיא _____
 מדוע א"א לתרץ שזה בא לומר, פרט למודה בקנס ולא באו עדים כלל, שהוא פטור (תוס') _____
 ומדוע אי אפשר לתרץ "תני והדר מפרש" (שם) _____
 מתרצת הגמ', שלמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, **סיפא אצטריך ליה**, שעל העדים להיות **בני חורין ובני ברית**,
 מבאר הגמ', **"בני חורין" בא למעוטי עבדים, "בני ברית" בא למעוטי עכו"ם**
 שמה הדין אם העדים הם עבדים או עכו"ם _____
 מה החידוש בזה, הרי כך הדין בכל עדיות שבתורה (רמב"ם פיה"מ) _____
 ואיזה טעם הוסיף הרא"ש _____

ביאור "על פי עדים בני חורין ובני ברית"

ומה הם	כמה דינים נאמרו ב"על פי עדים בני חורין ובני ברית"	
		למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור
		למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב

וצריכא, את מה _____ **דאי אשמעינן עבד**, שמה הדין בעבד _____
 הייתי אומר שרק עבד פסול, **משום דאין לו יחס**, פרש "יחס" _____
 ומנלן שאין לו יחס (רש"י) _____
אבל נכרי דיש לו יחס, מנלן שיש לו יחס (רש"י) _____
 מדוע אין ראיה ממה שכתוב בתורה "שכס בן חמור" (יבמות ס"ב). _____
אימא לא, אלא מה יהיה הדין בנכרי _____
ואי אשמעינן נכרי, שמה הדין בנכרי _____
 הייתי אומר שרק נכרי פסול, **משום דלא שייך במצוות**, אבל עבד דשייך במצוות, **אימא לא**
 באלו מצוות חייב העבד (רש"י) _____ ומנלן (שם) _____
 שעבד כנעני נאמר "או חֲפֶזָה לֹא נִתַּן לָהּ" (ויקרא י"ט, כ'), ובאשה נאמר "וְכָתֵב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָתָהּ" (דברים כ"ד, א).
צריכא המשנה להשמיענו שגם עבד וגם נכרי פסולים לעדות.

סיכום הצריכותא

מה הסברא לומר שאינו יכול להעיד	ומה הסברא לומר שיכול להעיד	
		עבד
		נכרי

בבא קמא דף ט"ז ע"א

וחנשים בכלל חנזק

שנינו במשנתנו, **"והנשים בכלל הנזק"**, פירוש, שהדין של אשה בנזקין שוה לאיש, בין שהיא הזיקה בין שהזיקו אותה שואלת הגמ', **מנהגי מילי** שדין האשה שוה לדין האיש

אמר רב יהודה אמר רב, וכן תנא דבי ר' ישמעאל, אמר קרא "אִישׁ או אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטָּאת הָאֲדָמָה"

באיזה חטא נאמר פסוק זה _____ ומה העונש שחייב עליו _____

מזה לומדים, **שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה**, דהיינו כל מה שבא לכפרה, כגון מלקות ומיתה וכדומה

איך לומדים **לכל** עונשין שבתורה (תורת חיים) _____

דבי רבי אלעזר תנא, נאמר "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לִפְנֵיהֶם"

מזה לומדים, **שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה**, באר מה זה דינין _____

ואיך רואים בפסוק שאשה שוה לאיש (רש"י) _____

דבי חזקיה ור"י הגלילי תנא, אמר קרא "וְהָמִית אִישׁ או אִשָּׁה" מי המית _____ ומה משלם בעליו _____

מזה לומדים, **שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה**

האם **"לכל מיתות"** הכוונה, כשהמיתו אותה או כשהיא המיתה _____

ומה הפירוש **"לכל מיתות"** (רש"י קידושין דף לה.) _____

ואיך לומדים שהיא שוה **לכל** מיתות (תורת חיים) _____

סכס, לגבי אלו ג' דברים השוה הכתוב דין אשה לדין איש _____

וצריכי, את מה צריכים _____

דאי אשמעינן רק קמייתא, לאיזה פסוק הכוונה (רש"י) _____

הייתי אומר, **התם הוא דחס רחמנא עלה** שתהיה שוה לאיש, **כי היכי דתהוי לה כפרה**

אבל לגבי דינין, הייתי אומר **איש דבר משא ומתן, אין, מה כן** _____

אבל אשה שאין דרכה לישא וליתן, **לא**, תהיה בכלל דינין, ולכן מה הוצרכה התורה לכתוב _____

ואי אשמעינן רק לגבי דינין, הייתי אומר שרק בזה השווה אותה הפסוק לאיש, **כי היכי דתהוי לה חיותא**

מדוע אם לא *****תהיה בכלל דינים לא יהא לה חיותא** (רש"י) _____

אבל כפרה של עונשין, הייתי אומר **איש דבר מצוה** (שחייב בכל המצוות) **אין**, ישנו בכלל כפרה

אבל אשה דלאו בת מצוה, הייתי אומר **שלא**, מה לא _____

ולכן מה הוצרכה התורה לכתוב _____

"אשה דלאו בת מצוה" האם כוונת הגמ' שאינה חייבת במצוות כלל _____

אלא מה הכוונה (תוס' קידושין דף לה: ד"ה איש) _____

ואי אשמעינן שאשה שוה לאיש רק לגבי **הני תרתי**, אלו **שְׁנֵי** _____

הייתי אומר **הכא** בעונשין, הטעם הוא **משום כפרה, והכא** בדינין, הטעם הוא **משום חיותא**

אבל לענין קטלא, הייתי אומר שרק אם שור הרג **איש, דבר מצוה**, חייב בעל השור **לשלם כופר**

מה הסברא לומר כן (רש"י) _____

אבל אם הרג **אשה** שאינה חייבת במצוות כל כך כמו איש **לא**, מה לא _____

ואי אשמעינן שאשה שוה לאיש רק לגבי **כופר**, הייתי אומר **משום דאיכא איבוד נשמה**

אבל הני תרתי, אלו **שְׁנֵי** _____ **דליכא איבוד נשמה, אימא לא, צריכא.**

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א

ביאור מדוע צריכים את שלשת הפסוקים

משום	אבל לא ב...	הייתי אומר שרק בזה נשים בכלל, משום	אילו היה כתוב בתורה שאשה שוה לאיש רק לגבי
	דינין		עונשין
	עונשין		דינין
	מיתות		עונשין
			דינין
	עונשין ודינין		מיתות

סיכום הלימודים והצריכותא

מה הסברא לומר		מאיפה לומדים שאשה שוה לאיש	
שלא יהיה לה דין כמו איש	שיש לה דין כמו איש		
			לגבי עונשים
			לגבי דינין
			לגבי מיתות

הערה: **כתב המהר"י בן לב** (ח"א סימן כ"ג די"ד מובא בגליון הש"ס) ויש להקשות, דחדא מחדא לא אתיא, תיתי חדא מתרתי וכו', ועוד אמאי אצטריך תלמודא למימר דאי אשמועינן חדא לא ילפינן אידך מינה מתרי טעמי וכו', **ומתרץ**, דחדא מתרצא חברתא, דלהכי נקט פירכות כפולות, כי היכי, דכי אמרת תיתי מצד השוה, נתרץ דא"א ללמוד מצד השוה, משום דבכל אחד מהם יש סיבה לחלק בין איש לאשה מה שאין באחריני.

בבא קמא דף ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב סוגית פלגא נזקא

שנינו במשנתנו, "הניזק והמזיק בתשלומין"

איתמר, פלגא נזקא של קרן תם, רב פפא אמר שזה ממונא, פרש "ממונא" (רש"י) _____
רב הונא בריה דרב יהושע אמר, שזה קנסא, דהיינו שמן הדין לא היה חייב לשלם, אלא קנס הוא שחייבתו התורה
מה הנפק"מ אם זה קנס או ממון (שם) _____

הערה: צ"ע מדוע לא כתב רש"י דנפק"מ כשהודה ולא באו עדים כלל (עיין פני יהושע)
ומבאר הגמ' את המחלוקת:

רב פפא אמר, פ"נ ממונא, משום דקסבר סתם שוורים (שוורים שעדיין לא הועדו), לאו בחזקת שימור קיימן
פרש "לאו בחזקת שימור קיימן" (רש"י) _____
ולכן האם היה הבעלים צריך לחשוש שיגח _____
ובדין הוא דבעי לשלומי כוליה נזק, ורחמנא הוא דחס עליה שישלם רק חצי נזק, משום דאכתי לא אייעד תוריה
מדוע חסה עליו התורה בקרן יותר מבשן ורגל (שיטמ"ק ד"ה פלגא) _____
רב הונא בריה דרב יהושע אמר, פ"נ קנסא, משום דקסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי אף בלא שמירה
ובדין הוא דלא לשלם כלל, ורחמנא הוא דקנסיה שישלם חצי נזק, כי היכי דלנטריה לתוריה.

סיכום מחלוקת רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע

	קסבר סתם שוורים	"ובדין הוא"	"ורחמנא הוא"	ומדוע	לפ"ז האם ח"נ הוא קנס או ממון
רב פפא					
רב הונא בריה דרב יהושע					

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב

תנן במשנתנו, "הניזק והמזיק בתשלומין", פרש (רש"י) _____

מקשה הגמ', בשלמא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא, היינו דשייך ניזק בתשלומין _____

באר איך שייך הניזק בתשלומין (רש"י) _____

אלא למ"ד פלגא נזקא קנסא, השתא דלאו ידיה שקיל, וכי בתשלומין איתיה _____

באר הקושיא _____

סכס, מדוע למ"ד פלגא נזקא ממונא ניחא _____

ומדוע למ"ד פלגא נזקא קנסא קשה _____

מתרצת הגמ', שלמ"ד פלגא נזקא קנסא, לא נצרכא המשנה ד"הניזק והמזיק בתשלומין" אלא לפחת נבילה _____

פרש "פחת נבילה" _____

שמי מפסיד את זה _____

מדוע הפחת נבילה נחשב הפסד לניזק, הרי למ"ד פ"נ קנסא לא מגיע לו כלום (רש"י ותוס') _____

מקשה הגמ', דין זה דפחת נבילה, הא כבר תנא ליה רישא (במשנה דף ט:): "חבתי בתשלומי נזק", וקתני עלה, תשלומי _____

נזק, מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה, והגמ' שם אומרת "לא נצרכא אלא לפחת נבילה" _____

מה מתרצת הגמ' _____

הערה: מדברי רש"י ד"ה לפחת נבילה ותוס' ד"ה לא נצרכא וכו' משמע דבמשנתנו איירי בתם. _____

וצריכא, את מה _____

דאי אשמעינן את הדין של פחת נבילה רק בתם, היינו אומרים דהתם משום דאכתי לא אייעד _____

ולכן מי צריך להפסיד את הפחת נבילה _____

אבל במועד, אימא לא, אלא מי יפסיד את הפחת נבילה _____

ואי אשמעינן רק במועד, הייתי אומר דהתם משום דקא משלם כוליה, אבל תם אימא לא, צריכא _____

סכס, מה הסברא לומר שהתורה הקילה על המזיק שלא לשלם את הפחת נבילה: _____

רק בתם _____ רק במועד _____

סיכום הגמ' בענין "הניזק והמזיק בתשלומין"

באלו מילים כתב התנא שפחת נבילה דניזק	איך שייך הניזק בתשלומין	
		למאן דאמר פלגא נזקא ממונא
במשנה בדף ט:		
במשנתנו:		למאן דאמר פלגא נזקא קנסא

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב

תא שמע, דתנן במשנה בדף ט"ז: **מה בין תם למועד, שהתם משלם חצי נזק מגופו**

פרש "מגופו" _____ ומנלן שמשלם מגופו (רש"י) _____

ומועד, משלם נזק שלם מן העלייה, פרש "מן העלייה" (רש"י) _____

באיזה מקרה יש נפק"מ אם הוא משלם מגופו או מן העלייה (שם) _____

סכס, כמה הבדלים בין תם למועד שנויים במשנה זו _____ ואלו הם _____

ואם איתא, שמה (רש"י) _____

ליתני נמי הא, שתם אינו משלם ע"פ עצמו, מועד משלם ע"פ עצמו, פרש "על פי עצמו" _____

מה הטעם שתם אינו משלם ע"פ עצמו, ומועד משלם ע"פ עצמו (רש"י) _____

סכס, מה קשה למ"ד פ"נ קנסא _____

ומדוע למ"ד פ"נ ממונא ניחא _____

מתרצת הגמ', **תנא ושייר**, אלו הבדלים תנא _____

ואיזה הבדל שייר _____

שואלת הגמ', **מאי שייר** עוד התנא, **דהאי שייר**, מדוע מוכרחים לומר ששייר עוד _____

משיבה הגמ', **שייר** גם **חצי כופר**, שמה הדין לענין כופר: במועד (רש"י) _____ בתם (שם) _____

באר לפי זה "שייר חצי כופר" (שם) _____

סיכום ההבדלים בין תם למועד למ"ד קנסא

	"תנא" ההבדלים השנויים במשנה		"ושייר" ההבדלים שהתנא לא שנאם	
	כמה משלם	ממה משלם	האם משלם ע"פ עצמו	האם משלם כופר
תם				
מועד				

עכשיו שאמרנו ששייר חצי כופר, על איזה מ"ד קשה (תוס') _____

באר מה קשה (שם) _____

מתרצת הגמ', **אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא**, משום דאפשר לומר, **דהא מני ר' יוסי הגלילי היא, דאמר, שתם כן**

משלם חצי כופר, מדוע אין כאן שיוור, הרי עדיין יש הבדל שתם משלם חצי כופר ומועד משלם כופר שלם (רש"י

ותוס') _____

סכס, שור שהמית את האדם, האם משלם כופר, וא"כ כמה: במועד _____

בתם, לפי רבנן _____ לפי ר' יוסי הגלילי _____

כדעת מי מהם סוברת המשנה בדף ט"ז, למ"ד פ"נ ממונא _____ ולמ"ד פ"נ קנסא _____

סיכום השקו"ט בדברי המשנה "מה בין תם למועד"

	מדוע לא תני במשנה ההבדל		האם יש הבדלים בין תם למועד שאינם שנויים במשנה
	תם אינו משלם ע"פ עצמו ומועד משלם ע"פ עצמו	תם אינו משלם כופר ומועד משלם כופר	
למ"ד פ"נ ממונא			
למ"ד פ"נ קנסא			

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב

ת"ש, דתנן במסכת כתובות, האומר **המית שורי את פלוני**, או **המית שורי את שורו של פלוני**, הרי זה משלם ע"פ עצמו

מאי לאו דמיירי בתם, ומה הוא משלם ב"המית שורי את פלוני" (רש"י) _____

לפי"ז כדעת איזה תנא סוברת המשנה (שם) _____ שמה הוא סובר (שם) _____

ומה הוא משלם ב"המית שורי את שורו של פלוני" (שם) _____

א"כ על מי קשה _____ ומה קשה _____

מתרצת הגמ', שלמ"ד פ"נ קנסא, לא איירי בתם, אלא **במועד**

לפי זה מה הוא משלם: ב"המית שורי את פלוני" _____ ב"המית שורי את שורו של פלוני" _____

ואיך מתורצת בזה הקושיא על מ"ד פ"נ קנסא _____

מקשה הגמ', **אבל תם מאי**, הכי נמי דאין משלם על פי עצמו, אי הכי, שְׁמָה _____

אדתני סיפא המית שורי את עבדו של פלוני, אין משלם על פי עצמו, פרש "אדתני" _____

כמה משלם שור מועד שהרג עבד כנעני (רש"י) _____

מה הטעם שאינו משלם ע"פ עצמו (שם) _____

ולמ"ד פלגא נזקא קנסא, **לפלוג וליתני בדידיה**, במה (רש"י) _____

דהיינו שיאמר התנא, **במה דברים אמורים**, שְׁמָה _____ **במועד**, אבל בתם אינו משלם ע"פ עצמו

ומזה שהתנא לא חילק בין מועד לתם, אפשר להוכיח שמה הדין גם בתם _____

ולכן על מי קשה _____

מתרצת הגמ', **כולה במועד קמיירי**, באר (רש"י) _____

סכס, האם יכול להיות שהתנא סובר פ"נ קנסא _____ לפי"ז האם היה יכול לחלק בין תם למועד _____

א"כ מדוע לא תני הבדל זה _____

סיכום הקושיא והתירוץ

האם איירי		האם איירי		
בשור המזיק שהוא תם או מועד		בשור שנגח בן חורין או שור / בשור שנגח עבד		
בסיפא	ברישא	בסיפא	ברישא	
				לפי הקושיא: "לפלוג וליתני בדידיה וכו"
				לפי התירוץ: "כולה במועד קמיירי"

סכס, מדוע נקט התנא בסיפא **"עבדו של פלוני"** ולא פליג בדידיה, ב"שורו של פלוני":

למ"ד פ"נ ממונא _____ למ"ד פ"נ קנסא _____

סיכום המשנה ד"המית שורי וכו"

המית שורי		האם משלם ע"פ עצמו	האם מדובר גם בתם או רק במועד
			למאן דאמר פ"נ ממונא
הרישא	את פלוני או את שורו של פלוני		
הסיפא	את עבדו של פלוני		זמלע שד"ן שלשיז של ע"ד נאמר רק זמלע

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב

מקשה הגמ', **תא שמע** מהמשך המשנה הנ"ל, זה הכלל, כל המשלם יותר על מה שהזיק, אינו משלם על פי עצמו

מה מדייקת מזה הגמ' _____

ואיך רואים מזה שפלגא נזקא ממונא _____

מתרצת הגמ', **לא, מה לא** _____

אלא כך תדייק, **הא כמה שהזיק, משלם** על פי עצמו. לפי זה מה יהיה הדין בפחות _____

מקשה הגמ', **אבל** המשלם פחות ממה שהזיק, מאי, **הכי נמי דלא משלם** על פי עצמו _____

אי הכי, שָׁמָּה _____

אדתני זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק, אינו משלם על פי עצמו, ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה

שהזיק, מה העדיפות בלשון זה _____

באור קושית הגמ' "ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק"

האם משמע שמשלם על פי עצמו		כשמשלם
אם היה תני במשנה "כל שאינו משלם <u>כמה</u> שהזיק"	לפי מה דתני במשנה "כל המשלם <u>יותר</u> על מה שהזיק"	
		יותר ממה שהזיק
		כמה שהזיק
		פחות ממה שהזיק

מכח הקושיא הנ"ל, אומרת הגמ' **תיובתא** דמ"ד פלגא נזקא קנסא, **והלכתא פלגא נזקא קנסא**

מקשה הגמ', **תיובתא והלכתא**, באר הקושיא _____

משיבה הגמ', **אין, טעמא מאי הוא תיובתא, משום דלא קתני כמו שהזיק**, אין זו תיובתא, דאפשר לתרץ שלא אמר כן,

משום **דלא פסיקא ליה**, איזה דבר אינו מוחלט שהוא תמיד קנס _____

כיון דאיכא חצי נזק צרורות, דהלכתא גמירא לה דממונא הוא, משום הכי לא קתני, מה לא קתני _____

סיכום המשנה "זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק וכו'"

מה בא לאפוקי "כל המשלם <u>יותר</u> על מה שהזיק"	מדוע לא תני התנא "זה הכלל כל שאינו משלם <u>כמה</u> שהזיק"	
		למ"ד פ"נ ממונא
		למ"ד פ"נ קנסא

המשך בבא קמא ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב

הגמרא מבארת הלכות היוצאות מכך שחצי נזק הוא קנס:

והשתא דאמרת דהלכתא פלגא נזקא קנסא, א"כ האי כלבא דאכל אימרי (כבשים), ושונרא (חתול) דאכלה תרנגולא, משונה הוא, מה משונה בזה, ההריגה או האכילה (רש"י ד"ה ברברבי)
ולא (ולפיכך לא) מגבינן בבבל, מדוע (רש"י)
והני מילי, שמה _____ **ברברבי, מי היו גדולים (רש"י)**
אבל בזוטרי, בכבשים ובתרנגולים קטנים אורחיה הוא, לכן איזה מזיק הוי _____ **והאם מגבינן בבבל**
ואע"פ שאין גובין קנסות בבבל, מ"מ ואי תפס ניזק, לא מפקינן מיניה
ואי לא תפס, אלא אמר לב"ד קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל לדון בפני ב"ד סמוכים, קבעינן ליה
ואי לא אזיל, מי _____ **משמתינן ליה, פרש**
סכס, באלו שני דרכים יכול הניזק לגבות תשלום עבור היזק משונה, אע"פ שהזיקו בבבל
ובין כך ובין כך, פרש "ובין כך ובין כך" (רש"י כתובות דף מ"א:)
משמתינן ליה, עד דמסלק הזיקא, איך יסלק את ההיזק (רש"י)
והחייב להרוג אותם, הוא מדרבי נתן, מה הדין שאמר רבי נתן
ומאיפה למד כן _____

סיכום הקושיות למ"ד פלגא נזקא קנסא והתירוצים

המשנה	הקושיא	התירוץ התירוץ בלבד בלא השקו"ט שעליו
משנתנו "הניזק והמזיק בתשלומין"		
"מה בין תם למועד וכו'"		
"המית שורי את פלוני וכו'"		
המשך המשנה הנ"ל "זה הכלל כל המשלם וכו'"		

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א - ט"ז ע"ב

סיכום הסוגיא דפלגא נזקא

למאן דאמר פלגא נזקא קנסא	למאן דאמר פלגא נזקא ממונא			
		באר את הסברא		
		האם <u>תם</u> משלם על פי עצמו		
		האם גובין חצי נזק דקדון בבבל		
		במשנתנו: איך שייך הניזק בתשלומין		
		היכן תני שפחת נבילה דניזק		
		שתם אינו משלם ע"פ עצמו ומועד משלם	מדוע לא תני ההבדל	במשנה: "מה בין תם למועד"
		שתם אינו משלם כופר ומועד משלם		
		האם המשנה היא אליבא דרבנן או אליבא דריה"ג		
		האם "שורו של פלוני" איירי בתם או במועד		במשנה: "המית שורי את פלוני וכו'"
		מדוע תני בסיפא, "עבדו של פלוני" ולא פליג ב"שורו של פלוני"		
		מה בא לאפוקי "כל המשלם יותר על מה שהזיק וכו'"		בסיפא דמשנה הנ"ל: "זה הכלל כל המשלם וכו'"
		מדוע לא תני "כל שאינו משלם כמה שהזיק"		

סיכום המשנה ד"שום כסף"

סכום הדינים הנאמרים במשנה לפי מסקנת הגמ':

"שום כסף" לפי הגירסא שברש"י שלפנינו (ע"פ גירסת הב"ח) _____

לפי הגירסא ברש"י שהעתיקו התוס' _____

"שוה כסף" _____

"בפני בית דין" _____

"על פי עדים בני חורין בני ברית"

למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור _____

למ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב _____

"הנשים בכלל הנזק" _____

"הניזק והמזיק בתשלומים"

למ"ד פלגא נזקא ממונא _____

למ"ד פלגא נזקא קנסא _____

בבא קמא דף ט"ז ע"ב - ט"ז ע"א

חמשנה דחמשה תמין וחמשה מועדין

מתנני' חמשה תמין הם שאינם רגילים להזיק, ולכן אם הזיקו משלמין ח"נ בלבד, וחמשה מועדין שמשלמין נזק שלם,

הבהמה אינה מועדת:

א. לא ליגח בקרן, ב. ולא ליגוף (לדחוף בגוף), ג. ולא לשוך, ד. ולא לרבוץ על כלים, ה. ולא לבעוט,

החמשה מועדין:

א. השן מועדת לאכול את הראוי לה, וכשאכלה דבר שאינו ראוי לה, תולדה של איזה מזיק הוי _____

ב. הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה, וכשהזיקה בכוונה, תולדה של איזה מזיק הוי _____

ג. ושור המועד, איך הוא נעשה מועד (רש"י) _____

מדוע לגבי המועדים קרן ותולדותיו נחשבים רק לאחד (רש"י) _____

ד. ושור המזיק ברשות הניזק, באיזה מזיק מיירי (רש"י) _____

ה. והאדם, הרי חמשה מועדין.

מדוע לא חשיב התנא בור ואש בין המועדין (רש"י) _____

סיכום החמשה תמין והחמשה מועדין

ה.	ד.	ג.	ב.	א.	
					מי הם החמשה תמין
					מי הם החמשה מועדין לפי פשוטו
מולד לאלף	אל הכל אפילו קרן תח	לחזיק מאה שהורג זה לאחר ז' פסאים			למה הוא מועד

הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש, הרי אלו מועדין, למה הם מועדין (רש"י) _____

הערה: בסוף הסוגיא יתבאר מדוע לא חשיב התנא חיות אלו במנין המועדין.

רבי אלעזר אומר, בזמן שהן בני תרבות, אינן מועדין, והנחש מועד לעולם, אפילו אם הוא בן תרבות.

פרש מה זה "בני תרבות" (רש"י) _____

סכם, האם הבעלי חיים דלהלן הם מועדים בפעם הראשונה שהזיקו

הנחש	הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס		לפי תנא קמא
	כשהן בני תרבות	כשאין בני תרבות	
בן תרבות ושאינו בן תרבות			לפי ר' אלעזר

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - ט"ז ע"א

גמ' מדייקת הגמ', מדקתני במשנתנו "השן מועדת לאכול", מכלל דבחצר הניזק עסקין

באר את ההוכחה _____

וקתני ברישא לגבי קרן, בהמה אינה מועדת לשלם כוליה, אבל ח"נ משלמת, מי סוברים כן _____

שמה הם אומרים _____

לכאורה קשה, איך מוכח דגם לגבי קרן איירי בחצר הניזק ומשנתנו רבנן היא, הרי אפשר לומר "הא כדאיתא והא כדאיתא", פירוש, שכל אחד איירי במקום חיובו, שן ורגל בחצר הניזק, וקרן ברשות הרבים. (פני יהושע)

אימא סיפא דמשנתנו, "שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק, והאדם"

האם "שור המזיק ברשות הניזק" איירי בקרן תם או במועד (רש"י במשנה) _____

וכמה משלם _____ איך מוכח כן _____

אתאן לר' טרפון, דאמר משונה קרן (קרן תם) בחצר הניזק, נזק שלם הוא דמשלם, א"כ קשה היתכן שרישא רבנן

וסיפא ר' טרפון

סיכום קושית הגמ' "רישא רבנן וסיפא רבי טרפון"

האם זה כרבנן או כר' טרפון	איך משמע כן	כמה משלם קרן תם בחצר הניזק	
			לפי מה דתני ברישא
			לפי מה דתני בסיפא

משיבה הגמ', אין, מה כן _____

דהאמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא, שבוק מתניתין, ותא אבתראי, רישא רבנן וסיפא רבי טרפון,

רבי אלעזר משמיה דרב אמר, שאפשר לתרץ ולומר כולה רבי טרפון היא, והטעם שברישא משלם רק חצי נזק,

היינו משום דרישא איירי בחצר המיוחדת לפירות לאחד מהן (לניזק), ולזה ולזה לשוורים,

דלגבי שן הויא לה חצר הניזק, מדוע _____

ולגבי קרן הויא רשות הרבים, מדוע (רש"י) _____

ולכן כמה משלם אפילו לפי ר' טרפון _____

סיכום מה שאמר שמואל לר' יהודה, והתירוץ של ר' אלעזר משמיה דרב

לפי התירוץ של ר' אלעזר		לפי שמואל		
האם זה כרבנן או כר' טרפון	באיזה סוג חצר איירי	האם זה כרבנן או כר' טרפון	באיזה סוג חצר איירי	
				ברישא
				בסיפא

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - ט"ז ע"א

אמר רב כהנא, אמריתיה לשמעתיא קמיה דרב זביד מנהרדעא, איזו שמעתא
ואמר לי רב זביד, מי מצית מוקמת לה כולה כר' טרפון, הקתני במשנתנו, "השן מועדת לאכול את הראוי לה"
משמע "ראוי לה" אין, מה כן _____ מה הוי ראוי לשן (רש"י) _____
אבל אם אכלה דבר שאין ראוי לה, לא, מה לא _____ מה אינו ראוי לשן (רש"י) _____
ותולדה של איזה מזיק הוי כשאכלה דבר שאין ראוי לה _____
ואי כר' אלעזר, שמשנתנו כולה רבי טרפון היא, קשה האמר ר' טרפון, משונה קרן בחצר הניזק, נזק שלם משלם
ולכן כמה צריך לשלם גם בדבר שאינו ראוי לה _____
מדוע הוי קרן בחצר הניזק, הרי לר' אלעזר מיירי בחצר שלגבי קרן יש לו דין רה"ר (רש"י עפ"י המהרש"א) _____

לכן מתרץ רב זביד את משנתנו באופן אחר
אלא לעולם, משנתנו כולה רבנן היא, וחסורי מחסרא והכי קתני (וכך צריך לשנות את המשנה),
חמשה תמים הן, ואם תמין אלו הועדו, נעשו חמשתן מועדין
לפי מהלך זה מי הם החמשה מועדין _____
ושן ורגל אינם כן, אלא הם מועדין מתחילתן, האם שן ורגל הם ממנין החמשה מועדין (רש"י) _____
ומפרשת המשנה, והיכן העדתן של שן ורגל, באלו מילים זה נאמר במשנה _____
בחצר הניזק, באלו מילים זה נאמר במשנה _____
סכס לפי רב זביד : משנתנו אליבא דמאן _____
איך נפרש : "ושור המועד" _____
"ושור המזיק ברשות הניזק" _____
מדוע לפי פירוש זה אפשר לומר שגם הסיפא רבנן היא _____
על אלו אבות נזיקין אומרת המשנה שהם מועדין מתחילתן _____
ומי הם החמשה מועדין _____
מתקיף לה רבינא, על תירוצו של מי הוא מקשה _____
הא קתני לקמן בפרק כיצד הרגל, שמפרש את המועדין דמשנתנו, "שור המזיק ברשות הניזק כיצד"
אי אמרת בשלמא איירי בה (בקרן תם בחצר הניזק), היכן איירי בה (רש"י) _____
משום הכי קתני כיצד, מדוע לפי"ז מובן הא דקתני "כיצד" _____
אלא אי אמרת לא איירי בה במשנתנו, מאי כיצד, פרש "מאי כיצד" (רש"י) _____
סכס, מה היא קושית רבינא _____

אלא אמר רבינא לתרץ את הסתירה מהרישא לסיפא באופן אחר, חסורי מחסרא והכי קתני
חמשה תמים הן, ואם תמין אלו הועדו, נעשו חמשתן מועדין, והיינו החמשה מועדין דמשנתנו
ושן ורגל מועדין מתחילתן, וזהו שור המועד, דהיינו, שהחמשה מועדין זהו שור המועד הכתוב בתורה
הערה: אמאי קתני 'וזהו שור המועד' אחר שן ורגל, הרי זה בא לפרש את חמשה תמין שהועדו, דקתני לעיל מיניה. ע' תורת חיים.
ושור המזיק בקרן תם ברשות הניזק, יש בזה מחלוקת ר' טרפון ורבנן בפרק כיצד הרגל, "והאדם" ג"כ מועד מתחלתו
איך מתורצת בזה הקושיא "רישא רבנן וסיפא ר' טרפון" _____
ויש מועדים אחרים כיוצא באלו, פירוש, שגם הם מועדין מתחילתן, והם הזאב והארי והדוב והברדלס והנמר והנחש.
תניא נמי הכי (כפי שרבינא מפרש), כתוב ופסק את לשון הברייתא _____

איכא דרמו לה מירמא וכו', מה היא הסתירה _____
ומשני אמר רבינא חסורי מחסרא וכו', איך מתורצת בזה הסתירה _____
לפי המהלכים בגמ' שהחמשה מועדים הם שן ורגל וכו', מדוע לא נחשבים הזאב והארי בהדי מועדים (רש"י ד"ה ויש
מועדין, בסוגריים, ועיין עוד ברע"ב) _____

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - ט"ז ע"א

ביאור המשנה ד"חמשה תמין וחמשה מועדין" לפי כל המהלכים בגמ'

לפי רבינא	לפי רב זביד מנהרדעא	לפי רבי אלעזר משמיה דרב	לפי שמואל	
רשא רבנן וסיפא מחלקת ר' טרפון ורבנן				משנתנו אליבא דמאן
חצר הניצק	כל מקום			באיזו חצר איירי ברישא "הבהמה אינה מועדת וכו'"
				מי הם החמשה מועדין
שהם מועדין מתחילתן				"השן מועדת לאכול וכו'" "הרגל מועדת לשבור וכו'" מה בא התנא לומר בזה
לחוסף ביאור על החמשה מועדין	לחוסף ביאור שן ורגל			פרש "ושור המועד" מה בא התנא לומר בזה "ושור המועד"
קין תש בחצר הניצק יש בזה מחלוקת ר"ט רבנן	לחוסף ביאור שן ורגל			פרש "ושור המזיק ברשות הניצק" מה בא התנא לומר בזה "ושור המזיק ברשות הניצק"
		רש"י ד"ה ויש מועדין בסוגריים ועיין עוד ברע"ב		מדוע לא נחשבו הזאב והארי וכו' בהדי החמשה מועדין
****			****	מה הקושיא על מהלך זה

בבא קמא דף ט"ז ע"א ולא לרבוץ

שנינו במשנתנו, "הבהמה אינה מועדת, לא ליגח, ולא ליגוף, ולא לשוך, ולא לרבוץ"

אמר רבי אלעזר לא שנו, שְׁמָה _____

אלא כשרבצה על פכין גדולים, אבל אם רבצה על פכין קטנים, אורחיה הוא

לפי זה, תולדה של איזה אב הוי רביצה: על פכין גדולים _____ על פכין קטנים _____

למאי נפק"מ אם זה קרן או רגל (רש"י) _____

לימא מסייע ליה לר' אלעזר, דתני הבהמה מועדת להלך כדרכה, ולשבר ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים

לפי ברייתא זו האם רביצה הוי אורחיה או משונה _____

ואיך משמע כן _____

ולכאורה הברייתא סותרת את מה ששנינו במשנתנו, דרביצה הוי משונה

אלא על כרחך דבאיזה אדם בהמה וכלים איירי משנתנו (רש"י) _____ ובאיזה איירי הברייתא (שם) _____

לפי זה, לאיזה דין יש ראייה מהברייתא _____

דוחה הגמ', שאין ראי' מהברייתא, משום דדלמא הא דקתני "מועדת למעך" איירי מן הצד

איך היא ממעכת מן הצד (רש"י) _____

באופן זה תולדה של איזה אב הוי (שם) _____ היכן למדנו שזה תולדה דרגל (שם) _____

ולעולם אפשר לומר דרביצה אפילו על פכין קטנים תולדה של איזה אב הוי _____

ביאור שקו"ט דגמ' האם יש ראי' מהברייתא לדברי ר' אלעזר

לפי זה, האם יש ראי' לדברי ר' אלעזר	איך איירי הברייתא "הבהמה מועדת למעך"	איך איירי משנתנו "ולא לרבוץ"	
			לפי ה"לימא מסייע ליה"
			לפי הדיחוי "דלמא מן הצד"

איכא דאמרי, אמר ר' אלעזר, לא תימא פכין גדולים הוא דלאו אורחיה וכו'

לפי לשון זה, תולדה של איזה אב הוי גם כשרבצה על פכין קטנים _____

מה מקשה הגמ' על זה _____

ומה מתרץ ר' אלעזר _____

איכא דרמי לה מירמא, תנן במשנתנו "ולא לרבוץ", לפי זה תולדה של איזה אב הוי רביצה _____

והתניא "הבהמה מועדת וכו' ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים"

לפי זה תולדה של איזה אב הוי רביצה _____

ומה מתרץ ר' אלעזר _____

שאלות סיכום:

א. תולדה של איזה מזיק הוי רביצה על פכין קטנים לר' אלעזר: לפי המהלך הראשון _____

לפי האיכא דאמרי _____ לפי האיכא דרמי ליה מירמא _____

ב. תולדה של איזה מזיק הוי: אם רבצה על פכין גדולים _____ אם מיעכה מן הצד _____

בבא קמא דף ט"ז ע"א - ע"ב

שנינו במשנתנו, "הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש, הרי אלו מועדין"

שואלת הגמ', מאי ברדלס, אמר רב יהודה, נפרזא, שואלת הגמ', מאי נפרזא, אמר רב יוסף, אפא

לסיכום כמה שמות יש לברדלס _____ ומה הם _____

מיתבי, רבי מאיר אומר להוסיף על החיות דמשנתנו, אף הצבוע, רבי אלעזר אומר אף הנחש

ואמר רב יוסף צבוע זו אפא, לפי זה האם אפא שנוי במשנתנו _____

באר איך מוכח כן (רש"י) _____

וא"כ מה קשה _____

מתרצת הגמ', לא קשיא, כאן איירי בצבוע זכר, כאן איירי בצבוע נקיבה

ביאור התירוץ

	מי מיירי בצבוע זכר	מי מיירי בצבוע נקיבה	איזה צבוע הוא אפא
ללישנא קמא ברש"י			
ללישנא בתרא ברש"י			

דתניא, צבוע זכר, לאחר שבע שנים נעשה עטלף,

עטלף, לאחר שבע שנים, נעשה ערפד, העטלף והערפד הם מהגרועים שבעופות (ע"פ מהרש"א)

ערפד, לאחר שבע שנים, נעשה קימוש,

קימוש, לאחר שבע שנים, נעשה חוח, קימוש וחוח הם מיני קוצים

חוח, לאחר שבע שנים, נעשה שד,

סיכום התירוץ לפי ב' הלשונות ברש"י

	איזה צבוע הוסיף רבי מאיר ומדוע הוצרך להוסיפו	לשם מה הביאה הגמ' את הברייתא "צבוע זכר לאחר שבע שנים וכו"	האם נקרא אפא		לפי"ז האם דברי רב יוסף "צבוע זו אפא" קאי גם על דברי ר' מאיר
			צבוע זכר	צבוע נקיבה	
לפי לשון א'					
לפי לשון ב'					

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"א - ע"ב

המשך הברייטא: שדרו של אדם מת, לאחר שבע שנים, נעשה נחש

מבארת הגמ', והני מילי שנעשה נחש, דלא כרע במודים

מדוע נענש דוקא בעונש זה (תוס' ע"ב ד"ה והוא) _____

ומה העונש בזה: לפי תוס' _____

לפי היש מפרשים בגליון בתוס' הנ"ל _____

מה מקשה הגליון על פירוש זה _____

וכיצד אפשר ליישב פירוש זה (תורת חיים) _____

אמר מר, ר' מאיר אומר אף הצבוע מועד מתחילתו, רבי אלעזר אומר אף הנחש מועד מתחילתו

מקשה הגמ', והא אנן תנן במשנתנו, ר' אלעזר אומר, בזמן שהן בני תרבות אינן מועדים, והנחש מועד לעולם

ביאור הקושיא בדברי ר' אלעזר

באלו מילים אמר זאת	האם הזאב והארי וכו' מועדין כשהם בני תרבות	
		לפי מה שאמר בברייטא
		לפי מה שאמר במשנתנו

מתרצת הגמ', תני נחש, איפה צריך לגרוס "נחש" _____ ומה אין לגרוס _____

לפי גירסא זו בדברי ר' אלעזר, האם הזאב והארי וכו' מועדין מתחילתן כשהם בני תרבות _____

סכם, מה בא ר' אלעזר (בברייטא) לומר:

לפי ההו"א שגורסים "אף הנחש" _____

לפי המסקנא שגורסים "נחש" _____

שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והוא דלא כרע במודים.

הוא שוחה ומנענע לו בראשו, וכדאשכחן בר' ישמעאל כשאמר ליה ברכני נענע לו בראשו ופירש רש"י ז"ל כמודה בדבר, ולהכי בכל מקום הודאה מצינו השתחואה, כמו שנאמר "אשתחווה אל היכל קדשך ואודה את שמך על חסדך", ובדניאל "וזימנין תלתא ביומא ברך על ברכוהי מצלא ומודא", ואחז"ל במקדש על כל הודיה השתחווה. שכל העומד בקומה זקופה ככופר בדבר הוא, ואין הודאתו הודאה, כדאשכחן בדתן ואבירם שכפרו בתורת משה כתיב בהו "יצאו נצבים" בקומה זקופה, ואמרו במדרש רבה על הנחש כשבא לפתות את חוה בא בקומה זקופה, לפי שבא לכפור בו יתברך, ולכך נענש במדה ללכת שחוח שנאמר "על גחונך תלך" דרגלים היו לו ונקצצו, ואפשר לומר דמהאי טעמא מי שאינו כורע במודים שדרו נעשה נחש, דכיון שעומד בקומה זקופה, ואינו כורע ומתכוין להודות לו יתברך על כל חסדיו, הרי הוא ככופר בו יתברך ואומר לא הוא, והרי הוא כמודה לדעת הנחש הקדמוני, אשר כל הכפירות והדעות החיצוניות נמשכין ממנו, כמו שכתבו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו" דהיינו מיתה נצחית, לכך שדרתו נעשה נחש שאין לו רפואה אפילו לעתיד כדאיתא במדרש "הכל מתרפאין חוץ מנחש" ונמצא שעל ידי כן אין לו חלק לעולם הבא, דכיון דשדרתו נעשה נחש הרי לז של שדרתו בטל אשר ממנו יצמח האדם לעתיד.

ונראה כי אדם הראשון נמי, לפי שבתחילה הודה לדברי הנחש וכפר בו יתברך, כמ"ש בסנהדרין "אדם הראשון כפר בעיקר היה" כלומר שהוא יתברך איננו עיקר היסוד חלילה, אלא מן העץ אכל וברא כו' כמו שאמר הנחש, לכך נענש גם הוא בקומתו כנחש, שנתמעט קומתו והעמידו רק על מאה אמה, והיה מן הראוי ללכת שחוח לגמרי כמו נחש, אלא לפי שחזר בתשובה והודה על כפירתו, ושר "מזמור שיר ליום השבת", ופתח ואמר "טוב להודות", פי' הודה שהוא יתב' יוצר בראשית, ואמר "כי שמחתני ה' בפעלך", "מה גדלו מעשיך ה'" לפיכך לא נענש כל כך. ונראה דהיינו הא דתנן בפרק אין עומדין האומר מודים מודים משתקין אותו, דלפי מה שפי' השוחה במודים בכונת הלב הרי הוא מקבל עליו מלכות שמים ומודה בו, לכך אין ראוי לכפלו שלא יהא נראה כמקבל ח"ו שתי רשויות, ומהאי טעמא איתא נמי התם האומר שמע שמע משתקין אותו, דכוונת מודים וכוונת שמע חד טעמא אית ליה, דכי היכי דכל בר ישראל שאינו אומר שמע ישראל בכל יום הרי הוא ככופר בו יתברך, כך מי שאינו אומר בכל יום מודים אנחנו לך שאתה הוא ה' אלהינו וכו' בכריעה ובכוונת הלב הרי הוא ככופר בו יתברך כדפרישית:

טעם שדרו, לפי שאמרו צריך לשחות עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה. וטעם לאחר שבע שנים ולא מיד לאחר מיתה, יש לומר שהתחלת היצירה מיד הוא, אלא שהולדת הנחש אינו בפחות משבע שנים כדאיתא בבכורות. מיהו יש ספרים גרסין שדרו של אדם לאחר שבעים שנה נעשה נחש. וטעם שנעשה נחש, כתבו התוספות לפי שמצוה לכרוע וכי זקיף זקי' כחיויא. מיהו קשה כיון דתניא "אלו ברכות ששוחין בהן תחלה וסוף באבות ובהודאה" אמאי החמירו בהודאה טפי מבאבות, דהוה ליה למימר והוא דלא כרע באבות ובמודים? ועוד, למה זה תיקנו חכמים לשחות בהודאה בשלמא באבות י"ל דמלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא, וכל הרוצה לבקש דבר ממלך בשר ודם שוחה בתחילה, ואי משום דמנהג נמי לשחות במלך בשר ודם בסוף הבקשה כשנפטרינן ממנו כמו שכתבו המפרשים, אם כן הוה להו לתקן לשחות בשלום רב שהוא סוף י"ח, ועוד דמהאי טעמא שוחין בעושה שלום במרומיו?

ונראה לפרש, לפי שהוא ית' עושה חסד עם כל אדם בכל יום ובכל עת ובכל רגע, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסיו, סבור עולם כמנהגו הוא נוהג, ואינו מרגיש שכל פסיעה ופסיעה וכל תנועה ותנועה וכל נשימה ונשימה הוא ממנו יתברך שמו, כמו שנאמר "מה' מצעדי גבר כוננו", וכתב "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש", והיה מן הראוי שיודה האדם ויברך בכל עת ובכל רגע על כל פסיעה ותנועה ונשימה, כמו שאמרו חכמים "כל הנשמה תהלל יה" על כל נשימה ונשימה חייב אדם להלל יה, וכל מי שאינו מעלה על לבו בכל רגע שהכל מאתו יתברך, אלא עולם כמנהגו נוהג, הרי הוא ככופר בו חס ושלוש, ולפי שהוא מן הנמנע שיעמוד אדם מן הבוקר ועד הערב ויתן שבח והודאה על כל פסיעה ונשימה ותנועה, וכל שכן רוב בני העולם הולכים תמיד אחרי הבלי העולם הזה באסיפת ממון וכיוצא בזה, ואפילו הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה והודאה, אמרו חכמים דהוי כאלו מעל וגוזל לכנסת ישראל, שנאמר "לה' הארץ וגו'", ולזאת המציאו אנשי כנסת הגדולה תקנה, ויסדו לומר בכל תפלה ערב ובקר וצהרים ברכת הודאה, כדי שיכלול אדם בהודאה אחת את כל הנשימות וחסדים ונפלאות שהוא יתברך עושה עמו בכל רגע, ויוצא ידי חובת כולן בבת אחת בהודאה אחת.

ולזה יסדו לומר מודים אנחנו לך וכו' על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, דהיינו על כל נשימה ונשימה, ועל נסיך שבכל יום ויום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובקר וצהרים וכו', ולכך תיקנו לשחות בברכה זו כמנהג בשר ודם המודה לחבירו דבר,

בבא קמא דף ט"ז ע"ב

אמר שמואל, ארי ברה"ר, אם דרס בהמה ואכל אותה, פטור, פרש "דרס" (רש"י).
אבל אם טרף ואכל, חייב, פרש "טרף" (רש"י). וכמה הוא חייב (רש"י).
הגמ' מבארת את דברי שמואל, דרס ואכל פטור, כיון דאורחיה למידרס, הוה ליה כמו בהמה שאכלה פירות וירקות, דהוה ליה שן ברשות הרבים, ופטור
אבל טרף, לאו אורחיה הוא, ולכן איזה מזיק הוי _____ ומה דינו ברה"ר _____

סיכום דברי שמואל

ולכן מה דינו ברה"ר	לפי זה איזה מזיק הוי	האם זה אורחיה של ארי	
			דרס ואכל
			טרף ואכל

מקשה הגמ', למימרא דטריפה לאו אורחיה הוא, והכתיב "אַרְיֵה טֶרֶף בָּדִי (די מאכל) גְּרוֹתִיו"

באר את הקושיא (רש"י) _____

מתרצת הגמ', בשביל גורותיו, באר את התירוץ (רש"י) _____

מקשה הגמ', הרי כתוב בהמשך הפסוק "וַיִּמְחַק לְלִבָּאֲתָיו", מתרצת הגמ', בשביל לבאותיו

מקשה הגמ', והרי כתוב "וַיִּמְלֵא טֶרֶף חָרִיו", מתרצת הגמ', בשביל חוריו

מקשה הגמ', והרי כתוב "וַיַּעֲנִתּוּ טֶרְפָּה", מתרצת הגמ', בשביל מעונותיו.

סכס, באיזה אופן אורחיה לטרוף _____ ובאיזה לאו אורחיה _____

מקשה הגמ', והתניא, וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק טרפה בהמה ואכלה בשר, משלם נזק שלם

באר את הקושיא (רש"י) _____

מתרצת הגמ', הכא במאי עסקינן, שטרפה להניח, היכן מיירי כן _____

מדוע באופן זה ניחא שמשלם נ"ש (רש"י) _____

מקשה הגמ', הא אכלה קתני, באר הקושיא _____

מתרצת הגמ', בשנמלכה ואכלה, מה היה דעתה בשעה שטרפה _____ ומתי נמלכה לאכלה _____

מקשה הגמ', מנא ידעינן שנמלכה, ועוד קשה, דשמואל נמי, דלמא הכי הוא

ביאור קושיות הגמ' על התירוץ "בשנמלכה ואכלה"

ומדוע	מה צריך להיות הדין לפי הקושיא	על איזה דין הקושיא		
			קושיא א'	"מנא ידעינן"
			קושיא ב'	"דשמואל נמי דלמא הכי הוא"
(שם)	(שם)	(רש"י)		

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב

אמר רב נחמן בר יצחק, שאפשר לתרץ כמו שתירצנו לעיל "שטרפה להניח"

מה הקשתה הגמ' על זה _____

אפשר לומר שהברייתא לצדדין קתני, שטרפה בהמה בשביל להניח, או דרסה ואכלה בשר, משלמת נזק שלם

פרש "לצדדין קתני" (רש"י) _____

באלו מילים בברייתא נאמר: המקרה הראשון _____ המקרה השני _____

ביאור הברייתא לפי תירוץ רב נחמן בר יצחק

ולכן כמה משלם ברשות הניזק	האם אורחיה לעשות כן	והאם אכלה אותה או הניחה	האם הרגה תחילה את הבהמה	
				"טרפה בהמה"
				"ואכלה בשר"

סכם, מה מתרצת הגמ' על הקושיא "והא אכלה קתני"

לפי ההו"א _____

לפי רב נחמן בר יצחק _____

רבינא אמר, איזו קושיא הוא בא לתרץ _____

כי קאמר שמואל, בארי תרבות, ואליבא דרבי אלעזר דאמר לאו אורחיה לטרוף

איזה דין שאמר שמואל מיירי בארי תרבות (רש"י) _____

לפי תירוץ רבינא, האם סתם ארי אורחיה לטרוף (רש"י) _____

וא"כ מדוע אמר שמואל שחייב ברה"ר (שם) _____

מקשה הגמ', אי הכי, שְׁמָה _____

אפילו דרסה ברה"ר נמי לחייב, מדוע _____

אלא ודאי דרבינא שאמר דמיירי בארי תרבות, לאו אשמואל אתמר, ובאיזה ארי איירי שמואל _____

והאם אורחיה לטרוף ולאכול _____

אלא, רבינא אמר זאת אמתניתא, על איזה דין בברייתא _____

והתירוץ הוא, דכי תני מתניתא שטרפה ואכלה משלם נ"ש, בארי תרבות ואליבא דר' אלעזר דאמר לאו אורחיה

האם הכוונה רק בארי תרבות או אפי' בארי תרבות (רש"י) _____

האם ארי תרבות אורחיה לטרוף _____

לפי זה הא דתני בברייתא שמשלם נזק שלם, האם זה משום דאורחיה לטרוף _____

אלא מדין איזה מזיק משלם _____

מקשה הגמ', אי הכי, שְׁמָה _____

הרי רק חצי נזק בעי לשלומי, מדוע _____

מתרצת הגמ', דאייעד, באר _____

סכם, לפי תירוץ רבינא איזה מזיק הוי "טרפה בהמה ואכלה בשר" _____

ומדוע משלם נזק שלם _____

מקשה הגמ', אי הכי, שְׁמָה (רש"י) _____

מאי האי דקתני לה גבי תולדה דשן וכו', אלא לגבי מה היה ראוי למיתני דין זה _____ קשיא.

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב

סיכום תירוץ רבינא

מה מקשה הגמ' על תירוץ זה	מהו טעם הברייטא שטרפה משלם נזק שלם	האם סתם ארי אורחיה לטרוף ולאכול	באיזה ארי איירי הברייטא	באיזה ארי איירי שמואל	על מה אמר רבינא את דבריו	
						לפי ההו"א
						לפי המסקנא

סיכום קושית הגמ' על שמואל מהברייטא, והתירוצים

הברייטא: וכן חיה שנכנסה לחצר הניזק טרפה בהמה ואכלה בשר, משלם נ"ש	אמר שמואל ארי ברה"ר וכו' טרף ואכל חייב		
		האם ארי אורחיה לטרוף ולאכול מיד	הקושיא
		איך משמע כן	
		באיזה אופן איירי	תירוץ בהו"א
		באיזה אופן איירי	תירוץ רנב"י
		באיזה ארי איירי	תירוץ רבינא
		לפי ההו"א	
		האם אורחיה לטרוף ולאכול מיד	
		באיזה ארי איירי	
אכן לא אורחיה הוא ואיירי דאייעד, שמשלם נזק שלם	דלא אורחיה והו"ל קין זרה"ר, ומשלם חצי נזק	ומדוע הדין כן	לפי המסקנא

בבא קמא דף ט"ז ע"ב - י"ז ע"א

מתנני' מה בין תם למועד, אלא, שהתם משלם חצי נזק מגופו, ומועד משלם נזק שלם מן העלייה.

מה הם החילוקים בין תם למועד השנויים במשנתנו _____
באיזה מקרה יש נפק"מ אם משלם מגופו או מן העלייה (רש"י) _____
ומנלן שמועד משלם מן העלייה (שם) _____

גמ' שואלת הגמ', מאי עלייה, מה השיב ר' אלעזר _____
ומביאה הגמ', שר' אלעזר פירש כן גם על פסוק שיש בו לשון דומה.

וכן הוא אומר, "וַיִּשְׁכַּב חֲזָקִיהוּ עִם אֲבֹתָיו, וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּמַעְלָה קְבָרִי בְּנֵי דָוִד"

האם "וישכב" הכוונה למיתה או לקבורה (רש"י בראשית מ"ז ל') _____
מדוע מוכרחים לומר כן _____

ואמר ר' אלעזר גם בזה, ד"בְּמַעְלָה" פירוש, אצל מעולים שבמשפחה, ומאן נינהו, דוד ושלמה

אגב דעסקינן בקבורת חזקיהו המלך, מביאה הגמ' פסוק שכתוב לגבי קבורת מלך אחר.

"וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּקִבְרוֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה לוֹ בְּעִיר דָּוִד, וַיִּשְׁכְּבֵהוּ בְּמִשְׁכַּב אֲשֶׁר מִלֵּא בְּשָׂמִים וְזָנִים"

על מי נאמר פסוק זה (רש"י) _____

פרש "בשמים וזנים": לפי רבי אלעזר _____ לפי ר' שמואל בר נחמני _____

אגב המחלוקת של ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמני בביאור פסוק זה, מביאה הגמ' את מחלוקתם בביאור פסוק נוסף.

"כִּי כָרוּ שׁוּחָה (חפרו בור) לְלֶכְדָּנִי, וּפְחִים (רשתות) טָמְנוּ לְרִגְלִי", כוונתו לומר, יעצו עלי רעות.

מי אמר פסוק זה (רש"י) _____ ועל מי אמר זאת (תוד"ה אפילו) _____

רבי אלעזר אמר, שהרעות שיעצו עליו, היינו שחשדוהו מזונה, וירמיהו היה כהן ואסור בזונה (תוס')

ר' שמואל בר נחמני אמר, שחשדוהו מאשת איש

מקשה הגמ' על מ"ד שחשדוהו מאשת איש

בשלמא למ"ד שחשדוהו מזונה, היינו דכתיב "כִּי שׁוּחָה עֲמָקָה זֹנָה"

באר מה מובן לפי שיטתו _____ ומדוע _____

אלא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, מאי "שוחה", באר את הקושיא _____

מתרצת הגמ', אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה, פרש _____

מקשה הגמ' על מ"ד שחשדוהו מזונה

בשלמא למ"ד שחשדוהו מאשת איש, היינו דכתיב בהמשך דבריו "וְאַתָּה ה' יִדְעֶתָ אֶת כָּל עֲצָתְךָ עָלִי לְמוֹת"

מדוע פסוק זה מובן לפי שיטתו (רש"י) _____

אלא למ"ד שחשדוהו מזונה, מאי "למוות", באר את הקושיא _____

מתרצת הגמ', שירמיהו התכוון לדבר נוסף שעשו לו, דהיינו שרצו להמיתו ע"י שהשליכוהו לבאר טיט.

סיכום המחלוקת מה יעצו אנשי ענתות על ירמיה הנביא

	במה חשדוהו	מה מקשה הגמ' ע"ז	מה מתרצת הגמ'
לפי ר' אלעזר			
לפי ר' שמואל בר נחמני			

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - י"ז ע"א

הגמ' מביאה את דרשת רבא על המשך הפסוק "ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות וגו'"

דרש רבא, מאי דכתיב "יהיו מְכַשְׁלִים לְפָנֶיךָ, בְּעֵת אֶפְדָּ עֲשֵׂה בָהֶם", על מי ביקש זאת ירמיהו
מה התפלל ירמיהו עליהם

איך מרומז בפסוק זה ענין צדקה (תוס')
"בְּעֵת אֶפְדָּ עֲשֵׂה בָהֶם" מדוע שייכת בקשה זו דוקא לאחר שאמר "יהיו מוכשלים לפניך" (מהרש"א)

עכשיו חוזרת הגמ' להמשך הפסוק "וישכב חזקיהו עם אבותיו"

"וְכָבוֹד עָשׂוּ לוֹ בְּמוֹתוֹ", למי
מלמד שהושיבו ישיבה על קברו, פרש (רש"י)

כמה זמן הושיבו שם ישיבה
מדוע דוקא לחזקיהו עשו כבוד זה (תוס')

איתא במסכת ברכות דף יח. לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עשה כן
עובר משום "לועג לְרֵשׁ חַיִּי" מדוע זה נחשב לועג לרש
ומדוע כשהושיבו ישיבה על קברו אין בזה משום לועג לרש (שם)

לפניך רשימת מאמרי הגמ' בסוגייתנו, כתוב על יד כל אחד מהם כיצד הוא שייך לסוגייתנו

- א. וכן הוא אומר "וַיִּשְׁכַּב חֲזַקְיָהוּ עִם אֲבֹתָיו וגו'"
- ב. "וַיִּקְבְּרוּהוּ אֶת אֲסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּקִבְרֵתָיו אֲשֶׁר כָּרָה לוֹ בְּעִיר דָּוִד וכו' "
- ג. "כִּי כָרוּ שׁוֹחָה לְלֶכְדָּי וּפְחִים טָמְנוּ לְרַגְלֵי" וכו' "
- ד. דרש רבא, מאי דכתיב "יהיו מְכַשְׁלִים לְפָנֶיךָ וגו'"
- ה. "וְכָבוֹד עָשׂוּ לוֹ (לחזקיה) בְּמוֹתוֹ" מלמד שהושיבו ישיבה על קברו וכו' "

הגמ' מביאה ברייתא שמפרשת "וכבוד עשו לו" באופן אחר

תנו רבנן, "וְכָבוֹד עָשׂוּ לוֹ בְּמוֹתוֹ" זה חזקיה מלך יהודה, האם זהו החידוש של הברייתא (רש"י)
א"כ מדוע תני לה (שם)

שיצאו לפניו שלשים וששה אלף חלוצי כתף, דברי ר' יהודה, באר "חלוצי כתף" (רש"י)
איך מרומז בפסוק שהיו שלשים וששה אלף (תוס')

א"ל ר' נחמיה לר' יהודה, והלא גם לפני אחאב עשו כן, באר טענת ר' נחמיה
אלא אמר ר' נחמיה, שהכבוד המיוחד שעשו לחזקיהו, הוא שהניחו ס"ת על מטתו, ואמרו "קיים זה מה שכתוב בזה"

מקשה הגמ', והאידנא נמי עבדינן הכי, מה עושים גם בזמננו (רש"י)
א"כ מה קשה

מתרצת הגמ', דאין הכי נמי, גם בזמננו אפוקי מפקינן ספר תורה, אבל אנוחי את הס"ת על מטת המת לא מנחינן

לפי זה מה היה הכבוד המיוחד שעשו לחזקיה

ואיבעית אימא, אנוחי נמי מנחינן גם בזמננו, אבל "קיים זה מה שכתוב בזה" לא אמרינן

לפי זה מה היה הכבוד המיוחד שעשו לחזקיה

סכס, מה ה"כבוד גדול" שעשו לחזקיה :

לפי מה שמובא בגמ' בדף טז :

לפי ר' יהודה _____ ומה מקשה ר' נחמיה ע"ז

לפי ר' נחמיה _____

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - י"ז ע"א

הגמ' מביאה מעשה שבסופו יתבאר תירוץ אחר על הקושיא "והאידנא נמי עבדינן הכי"

אמר רבה בר בר חנה, פעם אחת הוה אזילנא בהדיה דר' יוחנן למשאל שמעתא, וזה היה כי הוה עייל לבית הכסא, והוה בעינא מיניה מלתא, איזו שאלה שאל רבב"ח מר' יוחנן

לא פשיט לן ר' יוחנן, עד דמשי ידיה (נטל ידיו) ומנח תפילין ומברך על התפילין (הגהות ר' יעקב עמדין)

והדר אמר לן, שבזמננו אפילו "קיים" זה מה שכתוב בזה "אמרינן, אבל "לימד" זה מה שכתוב בזה, לא אמרינן

לפי זה מהו הכבוד המיוחד שעשו לחזקיה (רש"י)

סיכום התירוצים על קושית הגמ' "והאידנא נמי עבדינן הכי"

	מה עושים האידנא אצל כל אדם גדול	ומה הוסיפו אצל חזקיהו המלך
לפי תירוץ א'		
לפי תירוץ ב'		
לפי ר' יוחנן		רש"י

מקשה הגמ' על דברי ר' יוחנן, והאמר מר (בספרי פרשת עקב), גדול למוד תורה, מפני שהלמוד מביא לידי מעשה

מה מוכיחה הגמ' מברייטא זו (רש"י)

א"כ מה קשה

מתרצת הגמ', לא קשיא, הא למיגמר הא לאגמורי

	פרש	האם זה עדיף או מעשה עדיף
למיגמר	(רש"י)	
לאגמורי	(שם)	

ביאור קושית הגמ' על ר' יוחנן מהברייטא "והאמר מר גדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי מעשה" והתירוץ

	מה אפשר להוכיח מהברייטא	אם כן מה קשה על ר' יוחנן	מה מתרצת הגמ'	סדר לפי חשיבות לימוד לעצמו ללמוד לאחרים, או מעשה
לפי רש"י				1.
				2.
				3.
לפי ר"ת				1.
				2.
				3.
לפי רב אחאי גאון				1.
				2.
				3.

סכם, "גדול למוד תורה, שהלמוד מביא לידי מעשה", לפי זה האם לימוד עדיף או מעשה עדיף

לפי רש"י ואיך מוכח כן

לפי ר"ת ור"א גאון ואיך מוכח כן

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - י"ז ע"א

א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי

מימרא של ר' יוחנן שלפנינו, מקומה בתחלת הפרק בדף ב' ע"ב, דשם איתא: "וְשִׁלַּח" זה הרגל, וכן הוא אומר "מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר" ושם היה ראוי להביא דרשה זו של ר' יוחנן, אלא שלא רצו להפסיק שם בדברי אגדה, ולכן הביאוהו כאן בסוף הפרק, דאיירי במילי דאגדתא. (תורת חיים)

אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי, מאי דכתיב "אֲשָׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר"

מלמד שכל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, זוכה לנחלת שני שבטים, אלו שבטים (רש"י)

איך משמע בפסוק שהוא זוכה לנחלת שבטים אלו (שם)

ומבאר ר' יוחנן כיצד נרמזים בפסוק תורה וגמילות חסדים

שנאמר "אֲשָׁרֵיכֶם זֹרְעֵי" ואין זריעה אלא צדקה, שנאמר "זָרְעוּ לָכֶם לְצִדְקָה וּקְצֹרוּ לְפִי חֶסֶד"

ובהמשך הפסוק נאמר "עַל כָּל מַיִם", ואין מים אלא תורה, שנאמר "הוּא כָּל צֶמָא לְדַבְרֵי ה' לָכֵן לְמִים" (לתורה)

סיכום דרשת הפסוק "אשריכם זורעי וגו' ואיך מרמזו בפסוק תורה וגמילות חסדים

מאיזה פסוק הוא מביא ראיה לדרשה זו	מה דרש ר' יוחנן מזה	
		"אֲשָׁרֵיכֶם זֹרְעֵי"
		"עַל כָּל מַיִם"
****		"מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר"

וזוכה לנחלת שני שבטים, בא לפרש לנחלת אלו שבטים הוא זוכה, ומה היא נחלתם:

זוכה לכילה (חן) כיוסף, דכתיב "בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵינָיו בְּנוֹת צַעֲדָה עָלֵי שׁוֹר" (על החומה) להסתכל ביופיו.

וזוכה לנחלת יששכר דהיינו עשירות, דכתיב "שִׁשְׁכָר חֲמוֹר גָּרָם", מה התרגום "חמור גרם" (רש"י)

אית דאמרי, שהוא זוכה לנחלה אחרת של יוסף ויששכר

זוכה שאוביו נופלין לפניו כיוסף, דכתיב בברכת משה ליוסף "בְּכֹר שׁוֹרוֹ הִדָּר לוֹ, וְקִרְבֵּי יָאֵם וְקִרְבֵּי יִנְגַח

יְחִידוֹ אֶפְסֵי אֶרֶץ"

וזוכה לבינה כיששכר, דכתיב "וּמִבְנֵי יִשְׁשָׁכָר יוֹדְעֵי בֵינָה לְעֵתִים לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל"

סיכום הדרשה של "משלחי רגל השור והחמור"

	"שור"	"חמור"
על מי נאמר	(רש"י)	
באיזה פסוק הוא נקרא כך	(שם)	
לפי מהלך א' בגמ'	מה היא נחלתו	
	דכתיב	
לפי מהלך ב' בגמ'	מה היא נחלתו	
	דכתיב	

תם וגשלם שבח לקל בורא עולם

”הדרן עלך”

אחר השלמת הפרק יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

הדרן עלך פרק ארבעה אבות והדרן עלן
דעתן עלך פרק ארבעה אבות ודעתך עלן
לא נתנשי מינה פרק ארבעה אבות ולא תתנשי מינן לא נשכח ממך פרק ארבעה אבות ולא תשכחי מאתנו
לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי. יאמר ג' פעמים
נחזור עליך פרק ארבעה אבות ותחזרי עלינו
דעתנו עליך פרק ארבעה אבות ודעתך עלינו

יהי רצון מלפניך, ה' אלקינו ואלקי אבותינו
שתהא תורתך אמונתנו בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא.
חנינא בר פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רפרם בר
פפא, רכיש בר פפא, סורחב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא.
הערב נא, ה' אלקינו, את דברי תורתך בפנינו, ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כלנו אנחנו
וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל, יודעי שמך ולומדי תורתך.
מאויבי תחכמני מצותיך, כי לעולם היא לי. יהי לבִי תמים בחקיך, למען לא אבוש. לעולם
לא אשכח פקודיך, כי בם חייתי. ברוך אתה ה', למדני חקיך. אמן, אמן, סלה ועד.

מודים אנחנו לפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו
ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות:
שאנו משפיעים והם משפיעים, אנו משפיעים לדברי תורה, והם משפיעים לדברים בטלים.
אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלין שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר.
אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת,
שנאמר, "ואתה אלקים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו מייהם,
ואני אבטח בך".

יהי רצון מלפניך ה' אלקי, כשם שעזרתני לסים פרק ארבעה אבות,
כן תעזרני להתחיל (פרקים) מסכתות וספרים אחרים ולסיימם,
ללמד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה,
וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים,
יעמוד לי ולזרעי, שלא ימוש התורה מפִי, ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם.
ותתקיים בי:

”בהתהלךך תנחה אתך, בשכבך תשמר עליך, והקיצות היא תשיחך.”
”פי בי ירבו ימיה, ויוסיפו לך שנות חיים.” ”ארך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד.”
ה', עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום:

המשך בבא קמא דף ט"ז ע"ב - י"ז ע"א

הגמ' מביאה עובדא שהיתה לרבב"ח עם ר' יוחנן ובסופו יתבאר תירוץ אחר על הקושיא "והאידנא נמי עבדינן הכי" אמר רבה בר בר חנה פעם אחת הוה אזלינא בהדיה דר' יוחנן למשאל שמעתא כי הוה עייל לבית הכסא, והוה בעינא מיניה מלתא איזו שאלה שאל רבב"ח את ר' יוחנן

לא פשיט לן ר' יוחנן עד דמשי ידיה (שנטל ידיו) ומנח תפילין ומברך על התפילין (הגהות ר' יעקב עמדין)
והדר אמר לן אפילו "קיים" זה מה שכתוב בזה"א אמרינן גם בזמננו, אבל "לימד" זה מה שכתוב בזה"א לא אמרינן.

סיכום התירוצים על קושית הגמ' "והאידנא נמי עבדינן הכי"

דברים הנעשים בהלויית אדם גדול לכבודו: 1. מוציאים ס"ת 2. מניחים ס"ת על המטה 3. אומרים "קיים וכו'"		
לפי תירוצ' א'	איזה מה דברים הנ"ל עושים האידנא (כתוב בספר)	ומה הוסיפו אצל חזקיה
לפי תירוצ' ב'		
לפי ר' יוחנן		

מקשה הגמ' על דברי ר' יוחנן והאמר מר גדול למוד תורה, מפני שהלימוד מביא לידי מעשה מה מוכיחה הגמ' מברייטא זו (רש"י) _____
א"כ מה קשה _____

מתרצת הגמ' לא קשיא, הא למיגר הא לאגמורי

פרש "למיגר" (רש"י) _____ בזה מה עדיף לימוד או מעשה (שם)

פרש "לאגמורי" (שם) _____ בזה מה עדיף לימוד או מעשה (שם)

ביאור קושית הגמ' על ר' יוחנן מהברייתא "והאמר מר גדול לימוד תורה שהלימוד מביא לידי מעשה" והתירוצ'

מה מתרצת הגמ'	אם כן מה קשה על ר' יוחנן	מה אפשר להוכיח מהברייתא		
1. ללמוד לימוד לעצמו ללמוד לאחרים, או מעשה	א"כ אמר ר' יוחנן שכל חזקיה אמר שלימד לכאחרים, וללמוד לאחרים עדיף ממעשה	שמעשה חשוב יותר מלימוד	רשות	לפי רש"י
1. ללמוד לאחרים 2. ללמוד לעצמו 3. מעשה	א"כ אמר אצל אחרים קיים זה כולל לימוד לעצמו משא"כ חזקיה לימד לאחרים שזה עדיף יותר	שאין מעשה גלי לימוד		לפי ר"ת
1. ללמוד לעצמו 2. מעשה 3. ללמוד לאחרים	מדוע דתחילה מנח תפילין הרי קודם היה לו לענות דהא לימוד עדיף	שלימוד חשוב יותר ממעשה		לפי רב אחאי גאון

סכם, "גדול לימוד תורה, שהלימוד מביא לידי מעשה" לפי זה האם לימוד לעצמו עדיף או מעשה עדיף

לפי רש"י _____ ואיך מוכח כן _____

לפי ר"ת ור"א גאון _____ ואיך מוכח כן _____